AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

P. K. 582 — *Ankara*

Fiyatı: 60 kuruş

AKİS Ortaklığı adına imtiyaz sahibi *ve yazı* işlerini fiilen idare eden:

Metin TOKER

Bu nüshaya yazı yazanlar:

Dr. Mükerrem SAROL — Fazıl Ahmed AYKAÇ — Mücahid TOPALAK — Cihad BABAN — Turhan DİLLİGİL — Seyfi KURTBEK — Avni BAŞMAN — Enver Behnan ŞAPOLYO — Türkân BAYDAR — Dr. Esad EĞİLMEZ — Nermin ABADAN — Orhan Remzi YÜREĞİR — Melih BAŞAR — Şeref GÜRSOY — Eşfak AYKAÇ — Cevdet KARATAŞ — Haydar ÖZAKMAN — Tevfik ÜNSİ

Karikatür

TURHAN

Ressam:

İzzet ÇETİN — AYHAN

Fotoğraf:

Mehmet SÜRENKÖK — Turhan VANDEMİR

Klişe;

Kemal ONGAN

*

* *

Abone Şartları:

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira

6 aylık (25 nüsha) : 12 lira

1 senelik (52 nüsha): 24 lira

*

* *

Dizildiği ve basıldığı *yer*

Güzel Sanatlar Matbaası

Kapak Resmimiz

MUHAMMED ALİ

Mümtaz bir ziyaretçi

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Samed Ağaoglu, kendisinden bir yazı istediğimiz zaman, bu ricamızı memnuniyetle karşıladı.

«— Peki, dedi. Yazarım..»

Samed Ağaoğlu'dan yazı isterken düşündüğümüz şuydu: Bu memlekette, umumî efkârı alakadar eden her hangi bir meselede, Samed Ağaoğlu gibi, fikirleri memlekette bir temayüle tekabül eden insanın kanaatlerini bilmekte fayda vardır. Bu, elbette ki Samed Ağaoğlu'nun, bırakınız her fikrini, sayfalarımızda yer vereceğimiz fikrini dahi benimsediğimiz, kabul ettiğimiz manasına alınmamalıydı. Ondan evvel Hikmet Bayurdan, Server Somuncuoğludan muhtelif mevzulardaki düşüncelerini rica etmiştik; ondan sonra ayni şeyi Cemil Sait Barlas'tan ve Dr. Mükerrem Sarol'dan istedik. Ümidimiz şudur ki aynı kıymetli tenevvüü, okuyucularımıza takdimde devam edebilelim. İlk sayımızda da bildirm'ştik: Fikir onlarındır, biz aksettiriyoruz!

Bu, sadece «Yurtta Olup Bitenler» sayfamızdaki değil, mecmuada raslayacağınız her imzalı yazı için

bsö yalmedeidr. Ağaoğlu'dan bahse dişimizin

sebebi başkadır. Samed Ağaoğlu, yazışım tamamladıktan sonra telefonla bize şöyle dedi:

«— Bir yazı hazırladım ama, bilmiyorum koyar mısınız?»

Ve izah etti:

«— Yazımın bir kısmı, sizi tenkiddir de...»

Hiç bir şey bizi, bundan daha fazla memnun edemezdi. Biz ki Samed Ağaoğlu gibi bir şahsiyetin her hangi bir mesele hakkındaki fikirlerinin bilinmesinde fayda mülahaza ediyorduk, elbette ki bizzat AKİS'e dair düşüncelerinden evvela kendimiz istifade edecektik.

Gerçi kendisi ilave etti:

«— Bu seferki yazım siyasî olmadı..»

Ama biz, Samed Ağaoğlunun, mektup dahi yazsa, şahsiyeti itibar'le onun da siyasî veçhesi, olacağından emindik.

Yanılmamışız.

Samed Ağaoğlunun yazısını 4 üncü sayımızda okumuşsunuzdur. Evvelâ bir hususu belirtmek isteriz: Samed Ağaoğlunun bizi tenkid eden yazısını, niçin memnunlukla karşıladık?

Biz ki, hâdiseleri tefsir ederken, en tarafsız şekilde, başkalarını tenkid ediyorduk; biz ki şuna veya buna, zaman zaman ilişmeyi— ilişecek, ilişilmesi gerekli bir taraf bulunduğu - zaman — ihmal etmiyorduk, elbette ki başkalarının da — bilhassa partilere sıkı sıkıya bağlı kimselerin — bizi tenkid etmelerini, bize ilişmelerini haklı bulacak, onlara, bize gösterilmesini talep ettiğimiz müsamahayı gösterecektik.

Bir muayyep seviyede, bir muayyen tarzda olduktan sonra, iyi niyetle yapıldıktan sonra, nezaketin ve nezahatin, bilhassa zerafetin hudutlarını aşmadıktan sonra ne kadar ağır görünürse görünsün, tenkide tahammül gerektiğini biliyorduk.

Samed Ağaoğlu'nun tenkidi ilk bakışta o kadar ağır görünmese bile, onu, lâyık olduğu veçhile, mecmuamızın en mutena yerinde neşretmek suretiyle iğneyi kendimize batırmadan çuvaldızı başkalarına saplayanlardan olmadığımızı ispat ettik sanırız.

Aynı yolda devam edeceğimizi de, hemen hatırlatalım.

Aynı yolda devam edeceğiz; aynı müsamahayı bekleyerek...

Samed Ağaoğlu'nun tenkidi neydi?

1 nci sayımızda bir resim vardı. Bunda, alkışlayan bir çok demokrat mebusun içinde bir tanesinin, elleri bağlı, alkışlamadan oturduğu görülüyor, yüzünün ifadesinden de hatibin sözlerini pek tasvip etmediği seziliyordu. Biz, işte buna işaret ettik.

Samed Ağaoğlu, bu "değersiz tesbit" lerden kaçınmamızı tavsiye ediyor.

Acaba "tesbit", hakikaten değersiz midir?

Eğer konuşan Başvekil Adnan Menderes, alkışlamayan Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu ve Menderes ile Kaaraosmanoğlu'nun arasındaki münasebet bir muayyen şekilde olmasaydı, belki bu, Samed Ağaoğlu'nun tenkidini haklı çıkarırdı. Fakat, resim bir tesadüfün neticesi dahi olsa, o maksatla alınmamış bile bulunmu?

O hâdise, yarım kilo mürekkep sarfiyle de ifade edilebilirdi. Biz, olsa ,olsa, bir klişe ve iki satir resim altı ile aynı şeyi anlatmak istedik.

Doğrusu istenilirse, AKİS az söz ile mümkün olduğu kadar çok şey ifade edebilmeye ve bunu, kendisine has bir muayyen tarzda yapmaya gayret etmektedir. Bu itibarla mecmuada resim altlarının hususî bir mânası ve rolü olması tabiidir.

Her bir resim altı, bir tesbittir. Onlara "değerli" veya "değersiz" sıfatını vermeden önce maksadının şunu veya bunu teşhir değil, bir şahıs yahut bir hâdise hakkında tefsir mahiyeti taşıdığını hatırlamak fay dalı olur. Resim altı, resmin alındığı anda ifade ettiği mânayı değil, günün içinde taşıdığı hususiyeti belirtmektedir. Onları küçük bir fıkra saymak, bizce daha doğru olur.

Kimbilir, belki de frenkler o yüzden bunlara "leğende" adını veriyorlar.

Saygılarımızla,

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

C. H. P.

Bir Düdüklü tencere

Erim - Gülek
Düşman kardeşler

Kapalı kapıların ardında söylenilen hiç bir lâf, dışarı çıkmakta, Cumhuriyet Halk Partisi Meclisinde söylenilen lâflar kadar büyük tehalük göstermemiştir. Gazeteler günlerle, o Meclisteki konuşmalar, ithamlar, tekzipler, tavzihler, mukabil tekzipler, mukabil tavzihler ile dolup taştı. Her şey o kadar karıştı, öylesine içinden çıkılmaz, doğrusu anlaşılmaz bir hal aldıki düdüklü tencerenin sesinden, pigen yemeğin ne olduğu unutuldu.

Zaten gürültüyü koparanların da istediği, bundan başka bir şey değildi.

Halbuki Cumhuriyet Halk Partisi Meclisinde, başka bir hava içinde olmakla beraber, çok mühim hâdiseler cereyan etti.

Avni Doğan davudi sesiyle:

"— Bizim, dedi, Parti içinde kalıp kalmayacağımız ancak Kurultayda belli olacaktır."

Sonra, fikrini izah etti:

"— Daha doğrusu, bu, Kurultayın cereyan tarzına bağlı olacaktır. Zira, Kurultayın kendisinden, fazla bir şey beklememek lâzım..."

Parti Meclisinin toplantıları bitmiş, tebliğ neşredilmişti. Bu tebliğin hiç kimseyi tatmin etmediği bilinmektedir. Buna rağmen, en az tatmin olanlar bile, fazla itirazda bulunmamayı tercih etmişlerdir.

Avni Doğan, Cumhuriyet Halk Partisin'n "mutedil" kanadım temsil eder. Geçen devre, Faik Ahmed Barutçu ile

Basın ve Turizm Davamız

Dr. Mükerrem Sarol
(Devlet Vekili)

Memleketimizde 1950 denberi hâsıl olmuş olan bünye istihalesinin matbuat, radyo ve turizm işlerimiz üzerinde de derin tesirleri olduğuna ve daha da olacağına şüphe yoktur.

Bir kerre, Basın ? Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünün teşkilât kanunu, bütün bu hususları sıkı devlet kontrolü altına koymak üzere ve tamamiyle totaliter bir zihniyetle kaleme alınmış bir kanundur. Bun. da, hattâ tiyatro piyesleri, sinema filmleri yahut gramofon plâkları gibi mevzular öylesine merkezi bir kontrole tâbi tutulmuştur ki, meselâ Shakespeare'in bir piyesini oynamak yahut Caruso'nun bir aryasını bir plâktan dinliyebilmek için Basın — Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünün hususî müsaadesi lâzımdır.

Demokrat Parti iktidarı, geçen dört sene içinde daha çok mesaisini ve vaktini iktisadî kalkınma üzerinde teksif ettiği için halkımızın fikir ve güzel sanatlar sahasındaki ihtiyaçlarını hotbehot tahdit edebilmek mevkiinde olan Basın-Yayın ve Turizm Kanunu ile meşgul olamamış ve bunun sadece ahkâmım daha anlayışlı ve daha liberal bir zihniyet dabilinde tatbike çalışmıştır.

Şimdi, hem bu kanun, hem de bunun tatbikine memur edilmiş olan cihazı toptan ele alarak esaslı bir tetkike tâbi tutmak ve bir hürriyetler nizamı olan demokratik rejimin prensip ve gayelerine uygun kılmak kararındayız.

Doğrudan doğruya matbuat ve yazı neşriyatı plânında tuttuğumuz yol, neşir hürriyeti esas olduğuna göre, zararlı neşriyatın takip ve murakabesini cumhuriyet savcılarına ve mahkemelerine bırakmak ve bu sahadaki hürriyetlerin şahıstan şahsa yahut şahsî ve müesseseden devlete karşı birer tecavüz vasıtası gibi kullanılmasına, keza kanunlar ve mahkemeler delaletiyle mâni olmaktır.

Bu yol bütün demokrasilerin kabul etmiş bulundukları bir yoldur.

Tiyatro piyesleri, filmler yahut gramofon plâkları gibi fikir ve sanat neşriyatı, keza dünyanın her yerinde savcı ve mahkemeleri alâkadar eden mevzulardır. Binaenaleyh, idarî murakabenin en başta tahliye ederek seviyeli bir serbestiye kavuşturacağı saha, kanaatimizce bu olmalıdır.

Radyoya gelince; İstanbul, İzmir ve Ankara radyo postalarımıza, pek yakında yenileri yani Adana ve Erzurum postaları iltihak edecektir.

Bu sahadaki neşir merkezlerinin, memleketimizin bu husustaki ve her sahadaki terakkilerine muvazi olarak inkşaf edip çoğalacaklarına bu günden hükmedebiliriz.

Binaenaleyh, radyo işlerimizin, biri dünyaya doğru ve muhtelif diller ile neşriyatımız, diğeri memleket ölçüsünde olarak ve memleketin tamamını alâkadar edecek fikir ve sanat neşriyatımız ve nihayet bir üçüncü faaliyet nevi olarak, her mahallî radyo merkezinin kendi neşir sahası içersinde yapacağı mahallî neşriyat olmak üzere üç kademe üzerinden işlerimizin tanzimi ve bir ahenge götürülmesi icap etmektedir.

Radyo, hem eğlendirici hem de öğretici bir cihazdır.İyi kullanıldığı takdirde, bilhassa halk terbiyesi bakımından birinci sınıf bir vasıtadır. Bunların ötesinde olmak üzere de, ikinci cihan harbinde gördüğümüz gibi, son derece mühim bir silâhtır.

Ayrıca, bir milletin, kültür, sanat ve medeniyet seviyesini olduğu gibi temsil ve aksettirmektedir.

Binaenaleyh, radyo neşriyatı, kucakladığı bütün sahalar dahilinde azamî bir keyfiyet ve kaliteye çıkarmak ve bu suretle hem vatandaş vicdan ve idrâklerinin bir içtimahgâhı hem de Türk insanının medenî insanlıkla olan irtibat ve mülakatına sahne kılmak, yani bize dünyayı, dünyaya da bizi gösteren, tanıtan, saydıran ve sevdiren bir seviyeli faaliyetler manzumesi haline koymak mutlaka lâzımdır.

Eğer radyolarımızdan her birinin müstakil birer iktisadi işletmeye nkılâbı bunu daha iyi temin edecekse, kararı verip tatbik etmekten çekinmiyeceğiz. Çünkü bu suretle, her birine diğerinden daha iyi çalışmak, daha seviyeli neşriyat yapmak ve bunun için de gerek sabit ekipler, gerek serbest mukaveleler esasına göre tedariklenmiş kuvvetler sayesinde müsbet rekabet kapısı açılmıs olacaktır. Yine bu cümleden olarak, radyolarımızın röportaj işlerine ehemmiyet vermeleri, memleketin gerek içtimaî hayatını gerek maddî ve manevî inkişafım daha iyi takip etmeleri ve bunun için de, gerek âlet gerek insan ve ihtisas bakımından daha iyi cihazlanmaları lüzumu gelmektedir.

Bütün bu kayıt ve hususatı temin bakımından, mevcut Basın - Yayın ve Turizm teşkilâtının ve bunun uhdesine verilmiş bulunan vazife ve mevzuatın tamamiyle noksan ve hattâ radyo faaliyetlerini aksatıcı oldu-

beraber C. H. P. Meclis Grupunun Başkan vekillerinden biriydi. Parti içindeki "müfrit" lerle daima mücadele etmiş, hattâ bu mücadelesinde karsı tarafın, hiç olmazsa karşı taraf organının yardımından istifadede bir mahzur görmemiştir. Meclisteki tenkidleri, bir "Parlâmento tenkidi" nin ölçüsünü asla kaçırmamış, Avni Doğan meselâ Ulus'taki veya Yeni Ulus'taki neşriyatı tasvip etmediğini hiç bir zaman saklamamıştır.

Parti içinde kalıp kalmayacağından bahsettiği "Biz" 'e, apayrı şahsiyette kimseler olmakla beraber meselâ Faik Ahmet Barutçu, meselâ Şemseddin Günaltay, meselâ Cemil Said Barlas, meselâ Cemal Reşid Eyüboğlu dahil telâkki edilebilir. Bunlar — ve daha bir çokları —, Parti önümüzdeki Kurultayda da kendisini "ıslah" yoluna gitmezse, "idare-i maslahat" zihniyetinden kurtulmazsa, "memleket menfaat " namına, kendi başlarının çaresine bizzat bakmak kararını vermiş bulunuyorlar. Zira bir Faik Ahmet Barutcu veya Cemâl Reşid Eyüboğlu Trabzondan, bir Cemil Said Barlas Gaziantepten, bir Avni Doğan Yozgattan seçilemedilerse — ki kendileri orada, şahıs olarak çok kuvvetlidirler — bu, halkın, Faik Ahmet Barutçu, Cemal Reşit Eyüboğlu, Cemil Said Barlas veğuha işaret etmek mecburiyetindeyim.

Gelelim, turizm dâvasına:

Turizm, memleketimizi dışarıya tanıtmak bakımından en müessir bir telkin ve propaganda vasıtası ve memlekete döviz sokmak zaviyesinden de gayet ehemmiyetli bir ekonomik tedbir olduğunu, çoktan anlamış bulunuyoruz.

Yalnız, turizm işlerinde muvaffak olmak için, iki büyük esasın gözönünde bulundurulması şarttır. Bunlardan biri ve belki de en mühimi dış turizme açılacak olan sahaların evvel beevvel iç turizm bakımından üşenmiş olması keyfiyetidir.

Dışarıdan gelen turist, enteresan harabelerin üzerine gökten zenbille inmez. Oraya, bir takım yerlerden geçerek gelir. Yani bir limana iner, bir güzergâh takip eder ve öyle vasıl olur. Bu unsurların hepsi birden mütalea edilmez ve buna göre ele alınmazsa, cüzi bir iktisadi intifaa mukabil memleketimiz, insanlarımız ve içtimaî hayatımız hakkında en fena propagandalara yol açılmış olur.

Bir noktayı daha ilâve edeyim:

İç turizmin inkişafı demek, göstereceğimiz bütün güzergâh üzerinde inkişaf etmiş olması ve gelen yabancı turistin o turistik bölgede, ayni gaye ile gelip eğlenen yahut öğrenen Türk insanlarına mülâki olması demektir.

Aksi takdirde işin cazibesi yoktur ve gelenler dahi bir daha gelmez.

ikinci mühim esas, idari mevzu-

Cemil *Said Barlas*
Rotatif'li Adam

ya Avni Doğana değil, Nihad Erimli, Kasım Gülekli Partye rey vermemesi neticesidir.

atımızda, turistik, teşkilâtımızda ve bilhassa otel, lokanta ve gazino gibi tesislerimizde, beynelmilel seviyede kolaylık, konfor ve zevki hazır bulundurmamızdır.

Turist, bir cani gibi kontrol edilmem elidir. İstiğna ve kibirle karşılanmamalıdır. Nerelerden geçiyorsa, güler yüz görmelidir.

Temiz ve güzel otel, lokanta ve gaz noların yanında, terbiyeli ve mektep görmüş personel lâzımdır. Tanzim edilmiş liman kolaylıkları, nakil vasıtaları, rehberler teşkilâtı ve turistin yanına kadar iletilmiş yalnız Türkiyeye has, hâtıra olacak değerde, eşya ve ev işleri ve bunların fiyatlarının uygun esaslara göre tâyin ve tesbiti lâzımdır.

İlk adımda, pek büyük otel ve tesislere gitmek hem zordur, hem de, şart değildir. Fakat iç turizmin o mıntıkada dış turizme takaddüm ederek havayı yaratması ve otel, lokanta servisleri ile personelinin beynelmilel ölçülere göre tertiplenmiş olması şarttır.

Bu meyanda, yol davasının başta geldiğini ve bir turistik bölgeden diğerine kolaylıkla geçilmesi lâzım gelidiğini söylemeğe dahi lüzum yok. tur.

Bu noktalar üzerinde, şimdiye kadar çalışmalar olmuştur. Bunları hemen gözden geçirerek ve bu işe mütevazi fakat ziyadesiyle seviyeli bir şekil vererek başlamak, kanaatimizca mümkündür.

Bütün; bu mevzulara bir başka

Şikâyetlerin burasında duruluyor. Herkes içinden "İnönülü Partiye de... diye düşünüyor, fakat bu fikir dudakların arasından dışarı çıkmak, siz ister fırsat deyin, ister cesaret, ister cüret, herhalde imkânını bulamıyor.

Parti Meclisi toplandığı zaman, ilk elde, pek çok hatibin söz aldığı görüldü. Herkes konuşmak istiyordu. Dertler yüreklerde birikmişti. Hele vilâyetlerden gelenlerin söyleyecek o kadar çok sözleri vardı ki... Saatlerce anlatsalar, bitmiyecekti.

Hakikaten saatlerce de anlattılar ve bitmedi.

İnönü hepsine, büyük bir müsamaha ile söz veriyor, aynı şeyler de tekrarlansa, hiç kimsenin sözünü kesmek veya kesilmesine müsaade etmek gibi bir temayül dahi göstermiyordu.

Lâf, lâf, lâf...

Delegeler üç gün, hiç durmadan konuştular. Herkese bıkkınlık gelmişti. Herkes yorulduğunu ve bu modern "tenkid plâvı" nın lüzumsuzluğunu ifade ediyordu. Bir tek kişi müstesna: İsmet İnönü!

Ne anlatıyorlardı? Şikâyetleri kendilerinden olmaktan ziyade karşıdandı. Cumhuriyet Halk Partisi seçimleri, Demokrat Parti üç şey kullandığı içini kaybetmişti: Para — Din — İdarî kuvhavanın içinde bir başka çeki düzen vermek zamanı artık gelmiş bulunmaktadır.

Önümüzdeki dört sene içinde, memleketin iktisadî gelişme hamleleri büyük ölçüye çıkacağından, insan ve para hareketlerini turizme doğru istikametlendirmek daha kolay olacaktır. Bundan bir iç turizm doğarsa dış turizm kendiliğinden buna iltihak edecektir.

Daha müterakki ve daha müreffeh bir Türkiyenin, her türlü fikir ve sanat hareketine karşı daha büyük bir ihtiyaç duyacağı muhakkaktır. Bu sebeple, Basın . Yayın ve Turizm mevzularını yeni baştan tanzim etmek ve resim sergileri, diğer sergiler, tiyatro, opera ve bale sahasında. ki ilerlemelerimiz, daha çok müzik ve daha çok hayât dâvasını cesaretle almak kararındayız.

Öyle ki, bir yandan iktisadî inkişafımız sayesinde ortaçağın maddî izlerini hudut dışına atarken, bir yandan da ayni ortaçağın manevi izlerini süratle tasfiye edeceğimize ve bir medeniyetin tezahürü, demek olan fikir ve sanat faaliyetlerini ve bu arada fikir adamiyle sanatkârı bütün isteklerine kavuşturarak gerçek bir yaratıcılığa ulaşacağımıza emin bulunuyoruz.

Zira, maddî refah olmadıkça ma. nevî refahın mümessilleri olan fikir ve sanat doğmaz ve bu iki refahtan biri olmadıkça da, öteki beka bulmaz.

Dr. Mükerrem Sarol

Parti Meclis Divanı

3 gün nutuk dinleyebilir misiniz?

vet. Her bir delege, kendi vilâyetinden misaller verdi. İktidar partisinin nasıl, avuç dolusu para sarfettiğini, din adamları vasıtasiyle nasıl propagandalar yaptırdığını, valilerin D. P. adaylarını nasıl makam otomobillerinde, resmî ciplerde taşıdıklarını anlattı. Yer yer baskılar, hattâ küçük hileler yapılmıştı. Vicdan hürriyetine saygı gösterilmemişti, insanlar kandırılmış, iğfal olunmuştu. Birçok yolsuzluk tesbit edilmişti. Fakat bunların büyük ekseriyeti, öyle yolsuzluklardı ki elde müsbet deliler yoktu. Bu yüzden herhangi bir harekete tevessül edilememişti.

Buna rağmen Cumhuriyet Halk Partisi yurttaşlardan 3 milyondan fazla rey toplamıştı. 3 milyondan fazla rey toplamıştı ama, bakınız Mecliste kaç buçuk temsilcisi vardı.

Şikâyetler n burasında seçim sistemi üzerinde duruldu. Oklar o yana tevcih edildi ve bu okların içinden, 1950 seçimlerinden evvel iş başında bulunan hükümetlere tevcih edilenler çoktu.

Bütün bu tenkidler, hep, mutad "Birlik ve Beraberlik" havası içinde yapıldı. "Bağlılık" hisleri, sık sık ortaya konuldu.

İsmet İnönü hâlâ yorulmamıştı. Delegeler devam ettiler.

Büyük çapta delegeler

Asıl alâka uyandırıcı konuşmalar, daha büyük çapta delegelerin sözleri oldu. Bunlar, sadece karşı partiye yüklenmekle kalmadılar; Partilerinin mazisini de bahis mevzuu ettiler. Dediler ki:

"Cumhuriyetyet Halk Partisi, büyük bir handikap ile karşı karsıyadır: mazisi. Köylü jandarma, tahsildar baskısım, memur saltanatım, mektep yapma mükellefiyetini, harp yıllarında elinden buğdayının alınmasını unutmamış; bu hareketlere karşı duydugu infial kaybolmamıştır. Karşı taraf bunlan ustalıkla tahrik edince, bizim bütün sözlerimiz boşa gidiyor. Bir şeyler yapmak, Partiyi bu ipotek'ten kurtarmak lâzımdır."

Bunlar da partililerin, partiler ne duydukları yakınlık sık sık belirtilerek ifade olundu.

İsmet İnönü hâlâ yorulmamıştı. Delegeler devam ettiler.

Delegelerin çapı yükseldikçe, okların hedefleri de yükseldi. Karşı parti makbul sayılamayacak silâhlar kullanmıştı. Kabul! Partinin mazisi de bir handikap teşkil etmişti. O da kabul! Fakat partinin sevkü idaresinde de pek çok hata yapılmıştı.

İşin burasında, hizipler kendilerini belli ettiler. Genel İdare Kurulunda yer almış şahsiyetler, bazan şahsi düşmanları tarafından şiddetle tenkid olundular. Bu tenkidlerin pek çoğu Nhad Erime müteveccihti. Bir "Gülekçi" olan İstanbul İl Başkanı İlhami Sancar;

"— Seçim kampanyası boyunca İnönü ile Gülekten maada, parti yük. sek kademeleri hep, partinin değil, kendi menfaatlerine çalışmışlardır.

Tabiî Ulus — Yeni Ulus —Halkçı meseleleri ortaya atıldı. Nihad Erimin, gazetenin "üstüne oturması" gürültülere yol açtı. Delegeler bilhassa, Gülek — Erim ihtilâfına temas ettiler.

Halbuki İnönü, Kurultayın ilk gününde iki düşman kardeşi sağma ve soluna alarak ortada görünmüştü. Buna rağmen aynı gün, İnönü gelmeden, yani sabahın 10 undan evvel, iki katlı Parti binasının bir katında Kasım Gülek, bir katında Nihad Erim taraftarlarının kılıçlarını bilemekle meşguldüler.

Delegelerin ihtilâfı ortaya atmaları üzerine Kasım Gülek de, Nihad Erim de derslerini iyi öğrenmiş birer talebe belâgatiyle ve hocalarının önünde birbirlerini ne kadar takdir ettiklerini, sevdiklerini, beğendiklerini anlattılar, anlaşmazlık diye bir şey olmadığını söylediler.

Bu, pek çok kimseyi bıyık altından güldürdü.

İsmet İnönü hâlâ yorulmamıştı. Ama sözcülerde de, dilneyicilerde de hal kalmamıştı.

Tenkidler yükselmiş, yükselmiş; lidere gelince durup kalmıştı. Hücum bir yana, İsmet İnönü sadece övülmüş, tenkid dahi olunmamıştı. Bu bakımdan, bilhassa iktidar gazetelerinin

C. H. P. Genel Merkezi

Kaynayan bir tencere

"Halk Partisi Meclisi İnönüyü tasfiye etti*' şeklindeki başlıkları tamamiyle hayal mahsulü, Kasım Güleğin bunları tekzibi tamamiyie doğrudur. İnönünün şahsı, bir ilâh masuniyeti, altında kalmış, bilâkis kendisinden parti işlerile daha fiilî bir surette alâkadar olması istenilmiştir.

Şifahi şekilde istenilmiştir.

Oda faaliyeti

Zira Parti meclisi bir salonda devam ederken, yandaki odada, — kulis demeyelim, zira binanın koridorları bu işe pek müsait değildir — bir başka oda faaliyeti devam ediyordu.

İnönünün Partinin başından ayrılması, kimse tarafından ciddî şekilde ele alınmıyordu. Hattâ düşünülmüyordu bile. Böyle bir şeyin, Partinin derhal bölünmesi neticesini vereceğinden şüphe yoktu.

İyi ama, bugünkü hal de sürüp gidemezdi.

bayrak — daha doğrusu bayrak direği — vazifesini görebilir.

İşte, büyük salonun yanındaki odada toplanmış Faik Ahmet Barutçu, Ayni Doğan, İlhami Sancar ve Şevket Adalının akıllarından geçen bunlardı.

Islahat projesi

Ortaya bir de ıslahat projesi getirilmiştir. Teklifi esası şudur:

Kurultay, umumî bir toplantıdır. Altı yüz kişinin bulunduğu, gazetecilere ve halka açık görüşmelerde Partinin i; meselelerinin bütün açıklık ve çıplaklığı ile ele alınmasına imkân yoktur. Kurultay, bir kuvvet gösterisi olmaktan ileri gidemez ve gitmemelidir. Bir siyasî partinin bütün zayıf noktalarının umumî efkâra olduğu gibi duyurulmasında, bildirilmesinde asla fayda mülâhaza olunamaz.

Halbuki bu meselelerin deşilmesi, halledilmesi, Partinin yeni bir ruh, i. man ve belki daha mühimi, taktikle

vilâyet vilâyet, kaza kaza, nahiye nahiye başlayacaktır.

Kasım Gülek bu şekilde çalışırken, rakipleri veya başka fikirde olanlar da boş durmayacaklar, onlar da kendilerine muhtelif usullerle taraftar toplayacaklardır.

İşte, Parti Meclisi tebliğinin tatminkâr bulunmayışının sebebi budur. Her şey kâğıt üzerinde tatlıya bağlanırken, her şey hakikatte muallâkta bırakılmaktadır.

Bunun en güzel delili, Parti gazetesi mevzuunda varılan anlaşmadır.

İdare-i maslahat şirketi

AKİS okuyucuları "gazete savaşı "nı yakından bilmektedirler. Kasım Gülek ile Nihad Erim arasındaki anlaşmazlıklardan birinin de "Yeni Ulus"un kaşla göz arasında bir hususî teşebbüs halinde neşri ve hem maddî hem manevî kârının Erimin cebine aktarılma-

C.H.P. Meclisi İnönü'ye siyasetten el çektiriyor

İnönü, Meclisin bu teklifini, Kurultay kararı mahfuz kalmak şartiyle, kabule mecbur oldu — Dünkü son toplantıda parti ileri gelenlerine yeniden hücumlarda bulunuldu — Neticede bütün hakikatleri gizlemek maksadiyle yine ve bermutad iktidarı hedef tutan garip bir tebliğ yayınlandı

C. H. P. meclisi bu sabah çalışmalarına devam etmiş; dün de esaslarını bildirdiğimiz konular...

Fransada yine

sı yüzünden ortaya çıktığı malûmdur.

Hiziplerin mevcudiyeti muhakkaktı. Nihad Erim, mensubu az — Vedat Dicleli, biraz İsmail Rüştü Aksal —, fakat İnönü tarafından tutulduğu için tesiri fazla bir zümre meydana getiriyordu. Teşkilât tarafından tutulan ve Kurultaylarda İnönü - Erim grupunun kulis faaliyetine rağmen daima Genel Sekreterlik mevkiini bileğinin hakkiyle alan Kasım Gülek mukabil kutbu teşkil ediyordu. Partinin hemen hemen bütün kodamanları, tam olmasa bile, onun tarafına meylediyorlardı. Fakat herkes, ister Erimci olsun, ister Gülekçi, bir üst kademede İnönüye bağlanıyorlardı.

Belki Şemseddin Günaltay, biraz başka vaziyettedir. Fakat bazı gazetelerin yaptıkları tâyinlerde olduğu gibi üstadın Parti başkanlığına gelmesi, gülünmeden düşünülecek bir şaka dahi değildir. Kendisi ne çaptadır, ne kabiliyette. Olsa olsa, isyan edeceklere

halkın karşısına çıkması icap etmektedir.

O halde ne yapılsın?

Kurultay bir Meclis seçsin. Bir nevi "Presidium"! O meclis de Genel İdare Kurulunu tesbit etsin; dâvalar orada görüşülsün. Her şey bütün açıklığı ve — icap ediyorsa — acılığı ile ele alınsın. Genel Başkan ve Genel Sekreter kurultayın heyeti umumiyesi tarafından intihap olunmasın. Kısaca, Partinin bir erkanı harbiyesi bulunsun-

Son tâdilin, pek çok itirazlara yol açacağı şüphesizdir. Meselâ Kasım Gülek gibi, kuvvetini doğrudan doğruya teşkilâttan alan bir lider, kurultayın selâhiyetlerinin azalmasına karşı mücadele açacaktır, Nitekim Genel Sekreter, çarıklarını ayaklarına geçirmek, demir asasını eline almak üzeredir. Belki bu satırların intişarı günü, yola çıkmış olacak, kurultay için partininkinden ziyade şahsî propagandasına

Kasım Gülek ile Cemil Said Barlas arasında, Nihad Erimin hoşuna gitmeyen bazı pazarlıkların cereyan ettiği, Partinin resmî organı olacak gazetenin Cemil Said Barlasın sahip bulunduğu Son Havadis Matbaasındaki rotatifte basılması için teşebbüse girişildiği de hatırlardadır. Hattâ bu yüzden Erim ve Barlas, kendi gazetelerinde birbirleri hakkında atıp tutmuşlardır.

İşin bu safhasında, İnönü müdahale etmiştir. Parti, nasıl olsa, bir gazete çıkaracaktı. Ankarada iki gazete bulunursa ve bunlar, bazı meselelerde dahi olsa, ihtilâfa düşerler, ayrı tezler müdafaa ederler, hattâ şahsî anlaşmazlıklan aksettirirlerse "parti prestiji" sarsılabilirdi. Lider "kirli çamaşırların dolapta kalması" taraftarıydı. Onun tesiriyle, evvelâ Parti Meclisi tebliğinde, sonra Kasım Güleğin şahsî rakibi Nihad Erimin şahsî gazetesi "Halkçı"

da neşredilen beyanatında açıklanan uyuşmaya varılmıştır.

Parti gazetesi, bir şirket tarafından çıkarılacak, buna "Halkçı" gazetesi, yani Nihad Erim ortak olarak iştirak edecektir. Şimdilik düşünülen teferruat, hisseler ekseriyetinin Partiye ait bulunmasını âmirdir.

Formül, Zafer gazetesinin bugünkü statüsüdür.

Gazeteyi kim idare edecektir? Elbette Nihad Erim. Bu suretle Nihad Erim, filî Parti sözcülüğü sıfatım elinden kaçırmayacaktır.

Gazeteyi kim kontrol edecektir? Elbette Parti Genel Sekreterliği, yani Kasım Gülek. Bu suretle Kasım Gülek de, beyanatlarına ve fikirlerine — propagandasına — bir sağlam pazar bulabilecektir.

Gazeteyi kim basacaktır? Elbette, Ankaradaki tek rotatifin sahibi olan Cemil Said Barlas. Bu suretle Cemil Said Barlas da günde 400 veya 450 lira — tam rakam, pazarlığın sonunda anlaşılacaktır — alabilecek, borcunu daha çabuk ödeyebilecektir.

Böyle bir "uyuşma" yı, ancak İsmet İnönü bulabilirdi.

Ancak formül ve bilhassa onun delâlet ettiği idare.i maslahat siyaseti, Avni Doğan'lan memnun etmemiştir ve yazımızın başında naklettiğiniz söz — Partide kalıp kalmama meselesi — ciddî şekilde ortaya atılmıştır.

Eski hamamda eski tasların kullanılmakta devam edilmesi kurultaya telkin olunursa, yani yanlışlığı açıkça meydana çıkan 1950 - 54 politikası sürüp giderse Halk Partisini bekleyen bazı mühim ayrılmalar; memleketi bekleyen de, bir yeni parti olabilir. Zira bu, fikirlerde tebellür etmiş vazâyettedir.

İnönü ne yapacak?

Şimdi her şey, İnönünün tutacağı hareket tarzına bağlıdır. Zira, gazetelerin büyük başlıklarına rağmen, hattâ biraz da onların yüzünden C.H.P. Genel Başkanı, Partisinin içinde her vakitkinden daha kuvvetidir ve bir çekilme, fahrî başkanlık veya herhangi filî bir değişiklik ancak onun kendi "tensib"i ile olabilir gibi görünmektedir.

Parti Meclisinin toplantıları münasebetiyle öyle bir hava yaratılmıştır ki, sanki İnönü devrilip gitmiştir.

Şimdi, bir noktanın hatırlatılmasında fayda vardır:

1946 yılında Birleşmiş Milletler Teşkilâtı, General Franco'nun İspanyada bir diktatörlüğü devam ettirdiği mucip sebebiyle, âza memleketlerin, elçilerini Madritten geri çekmeleri kararım alıyordu. Gerçi İspanyollar, General Franco'nun idaresinden katiyen memnun değillerdi. Fakat bu dış müdahale onları şefin etrafında kenetledi ve General Franco yaptıracağı hiçbir propagandadan elde edemiyecegi istifadeyi Birleşmiş Milletlerin kararından elde etti.

C. H. P. Meclisi *Delegeleri*

Ağzı lâf yapan insanlar

Kurultay toplandığı zaman delegeler, bu neşriyatı tasvip etmediklerim, bu "düşman" neşriyata karşı infial duyduklarını ifade için ayakta, alkışlarla şefe bağlılık tezahüratı yaparlarsa müsebbibi o yalan haberleri çıkaTanlar, o havayı yaratanlar, sokaklarda gazete satıcılarına "İnönü devrildi" diye bağırtanlar olacaktır. Bu takdirde ise, kurultaydan bir canlılık beklemek abestir.

C. H. P. nin ileri gelenlerinden bir zat bize:

"— Paşaya, eğer Partinin başından ayrılırsa buhranlar içinde kalacağımızı söyleyebiliyoruz" demiş ve ilâve etmiştir:

"— Fakat Partinin başında bugünkü gibi kalırsa, mazinin devamı halinde hareket ederse, gündelik politikanın içinden kurtulmazsa, etrafında bulunan ve onu, kendi menfaatleri uğrun da kullanan, hattâ harcayan kimselere kulak vermekte devam ederse Partiye zararlı olduğunu, yararlı olacağını söyleyemiyoruz.

Söyleyemiyoruz ki halkın büyük bir kısmı, onun yeniden iktidarı eline geçirmesinden ürküyor. Söyleyemiyoruz ki İsmet Paşa ismi, elbette ki bir takım iyi ve hayırlı şeylerle beraber bir takım kötü, karanlık şeyleri de hatıra getiriyor. Söyleyemiyoruz ki bir devrin artık kapanmış olduğunu zihinlere sokmak için onun bayrak vazifesi görmesi, fakat Partinin mesuliyetini Nihad Erimlerin değil, mazide ve halde umumî efkârın itimadım, sevgisini kazanmış kimselerin deruhte etmesi lâzımdır."

C. H. P. nin içinde, bugünkü seçim sistemimiz karşısında herhangi bir bölünmenin ancak karşı partilerin işine yarayacağım, dağılmanın, yeni parti kurmanın bir kuvvet kaybı olacağmı idrâk sahipleri bilmektedir. Ama bugünkü tutum devam ederse, hiç bir muvaffakiyet, hattâ beka şansı bulunmadığı da aş kârdır.

Bir C. H. P. li şöyle demiştir:

"— Parti, bizim memlekette, kütleleri sürükleyebilecek adam demektir. Demokrat Parti çabuk muvaffakiyetinin pek büyük kısmını, başında Celâl Bayar isminin bulunmasına medyundur. Seçim kampanyasında da Bayarın nutukları, Menderesinki dahil, bütün nutuklardan tesirli olmuştur.

İnönü, bizim için o rolü oynayabilir. Her şeyi buna müsaittir.

Yeter ki, "Mazinin adamı" olmaktan çıksın, gündelik politikanın üstüne yükselen."

Bunun, şu veya bu menfaate alet olarak mitinglerde:

"— Bunlar vatanı satıyorlar! İktidarda kalmak için, satmıyacakları hiç bir şey yoktur" diye haykırmak suretiyle elde edilemeyeceği muhakkaktır.

D. P.

Tehlikeli temayüller

Zühtü Hilmi Velibeşe (Tahsiline göre mesleği: Avukat; ifadesine göre ihtisası: Gazetecilik; Başvekil Menderesin, idaresine tevdi ettiği vekâlet: Ticaret) oturduğu yerden o kendisine has heyecaniyle doğruldu ve:

"— 2 Mayıs, bizim için de bir şamar olmuştur" dedi.

Sonra, bu ğarip başlangıcın devamını merakla bekleyen muhatabına fikrini izah etti:

"— Seçmen, Cumhuriyet Halk Partisinin Meclisteki temsilci adedini yarıya indirmekle bize haykırmıştır: Bizim tasfiye ettiğimiz bir muhalefeti sen nasıl, hâlâ tutuyorsun?"

Zühtü Hilmi Velibeşeye göre iktidar, 1950'de yapmadığını 1954'de yapmalı, "Dünyanın hiç bir tarafında görülmeyen hâdise" Türkiyede de görülmemelidir.

Zühtü Hilmi Velibeşe
On parmağında on hüner

Memleketi, diktatörlükle idare etmiş bir Partinin mesul şahsiyetleri ve başta onun lideri, siyasi haklarından — hiç olmazsa siyasî hayattan — mahrum bırakılmalıdır. Zira Zühtü Hilmi Velibeşeye göre, 1950 nin 13 Mayısından 1950 nin 15 Mayısına memleketimizde bir "Rejim değişikliği" olmuştur.

Muhalefet partisinin şefleri, iktidar tarafından tasfiyeye uğratılmalıdır.!

Zühtü Hilmi Velibeşe Demokrat Parti içinde bu telâkkiyi taşıyan, bu temayüle sahip tek şahıs olmaktan çok, ama pek çok uzaktır.

Hedefin, İsmet İnönüyü "Muhalefetteki iktidarı" ndan devirmek olduğu aşikârdır.

Mesele, Cumhuriyet Halk Partisinin içinde ele alındığı zaman "İsmet İnönfi meselesidir. Fakat onun dışında, bilhassa iktidar partisinde karşı partinin işlerine karışmak, liderlerini tensip veya reddetmek şeklinde mülâhaza olunduğunda doğrudan doğruya bir "rejim meselesi" haline gelmektedir. Bu. bir tehlikeli temayüldür.

Üçüncü Adnan Menderes kabinesinin Meclisten itimat istemesi dolayısile yapılan müzakerelerde Başvekilin "Muhalefet Partisi" hakkında sarfettiği sözler, yaptığı imalar, hattâ açık açık tehdid de demokrasiyi Orta Şark veya Güney Amerikadaki mânasından başta türlü anlayanları pek memnun etmemişti. Halbuki o gün Adnan Menderes nisbeten mutedil konuşmuş, Halk Partisi başında eski şefleri tut. makta ısrar ettiği takdirde, "kanunî" mecburiyetlerin dışında onları tanımıyacaklarını, münasebet tesis etmiyeceklerini, kısaca "muhalefetten" saymıyacaklarını söylemişti.

Şimdi, bahsettiğiniz tehlikeli temayül o duvarı da aşmakta, kanun yoluyla, muhalefet partisinin seçtiği ve. ya seçeceği lideri veto etmek hakkını istemektedir. Bunun demokrasilin memleketimizde yaşamakta devam etmesi bakımından endişe uyandırmaması imkânsızdır.

İktidarların muhalefetten memnun oldukları, sık görülen hâdiselerden değildir. Ne kadar yumuşak olsa, ne kadar munis davransa, ne derece vatanperver bulunsa "iktidara rakip", iktidarı elinde tutan ve onu kaçırmamakta "millî menfaat" gören partinin uykusunu mutlaka kaçırmıştır. Ama bu uykusuzluğa karşı çareler ikidir:

Ya muhalefeti güdümlü hale sokmak, ya da muhalefeti, başında kim bulunursa bulunsun, iyi bir icraat ile yenmek, seçmenlerin "mecburen" reyini değil, itimat ve sevgisini almaktır. Nitekim, Demokrat Parti içinde bu temayülü besleyen bir şahıs:

"— Millet, bu bakımdan kendisine güvenilebileceğini, iyi ile kötüyü ayırabileceğini 2 Mayısta gösterdi" demiştir.

Aynı şahıs, iktidar partisi içinde muhalefet ile meşgul olmaktan ziyade işlerle uğraşmanın daha hayırlı neticeler vereceğine inanan bir ekseriyetin, "tehlikeli temayül" lere karşı sesini, eğer Adnan Menderes "çok ısrar etmezse" duyurabileceğini ifade etmiştir.

Başvekil Menderesin demokrasiyi "Dört yıldan dört yıla serbest seçim, dört yılın içinde de akla gelen" yapı. lan bir rejim değil, bir manzume olarak ' telâkkide devam etmesi, — zira Demokrat Parti muhalefetteyken kendisinin ve Celâl Bayarın telâkkisi buydu —, temenni olunur.

Hariciye

Bir Horoz Şekeri

Bir "ilim adamı" nin 60 ıncı yıldönümü, ilim hayatının 60 ıncı yıldönümü değil, sadece dünyaya gelişinin üzerinden 60 yıl geçmiş bulunması Ankarada alayiş, şatafat ve debdebeyle kutlandı. Pek az "ilim adamı" mıza nasip olan bir kutlanış..

Hakikaten merasim, hassas kalblere gözyaşı döktürecek kadar muhteşem oldu. Devletin en büyükleri, ' bütün erkânı, yabancı devletler temsilcileri — hem, kültür ataşeleri değil, bizzat Büyük Elçiler —, mebuslar, müsteşarlar, umum müdürler.. Resmî merasimlerde protokole dahil bulunup ta hatıra gelebilecek herkes perşembe günü saat 17 de Dil ve Tarih . Coğrafya Fakültesinin salonunda, vazifeliymiş gibi, hazırdı. O kadar dikkat, o kadar intizam, o kadar itinayla...

60 ıncı doğum yılı kutlanan "ilim adamı", Fuad Köprülüydü.

Halbuki asıl kutlanması gereken, — eğer kutlanacak bir şey varsa —, 60 ıncı değil, bir 11 inci yıl idi, Fuad Köprülü, tam 11 yıl evvel ilimle olan bütün alâkasını kesmiş ve kendisini politikaya vermişti. Son eseri olan "Osmanlı İmparatorluğunun etnik menşei" o tarihi taşır.

İlim adamı, ama hakikî ilim adamı

Gazanfer Ali Han - Fuad Köprülü
Harice götürülmeyen Hariciye Vekili

Fuad Köprülünün Darülfünun Edebiyat Tarihi Müderrisliğine tâyin edildiği 1913 yılından itibaren geçen ilk 30 sene içindeki gayret ve hizmetleri ve muvaffakiyeti cilt cilt eserler halinde ortadadır. Köprülüler soyundan Beyoğlu İkinci Ceza Başkâtibi İsmail Faiz beyin oğlu olup Ayasofya rüştiyesinde, Mercan idadisinde okuyan ve sonra, resmî biyografisinde denildiği gibi "merakı ve çalışkanlığı ile kendi kendişini yetiştiren" Mehmet Fuad Köprülü yalnız yurt içinde değil, yurt dışında da kendisine büyük bir şöhret sağlamış, 1923 de Pariste Dinler Tarihi Kongresine, 1925 de Moskovada Rus ilimler Akademisinin 200 üncü yıldönümüne, 1926 da Bakü Türkiyat Kongresine, 1928 de Oxford'da Müsteşrikler, 1929 da Lund'da Dinler Tarihi ve aynı sene Harkof'ta gene Müsteşrikler Kongrelerine davet olunmuş, iştirak etmiştir.

Köprülü 1925 de Rus İlimler Akademisi muhabir azalıgına, 1929 da Çekoslovakya Şark Cemiyeti ve Alman Arkeoloji Enstitüsü muhabir âzalıklarina, 1934 de Körüşi.Çoma Macar İlim Cemiyeti fahrî âzalığma seçilmiş, 1927 de Heidelberg. 1937 de Atina, 1939 da Paris üniversiteleri kendisine fahrî doktorluk payeleri tevcih etmişlerdir.

ütün bunlar, Dil ve Tarih - Coğraf-B ya Fakültesinin salonunda muhtelif hatipler tarafından muhtelif şekillerde ve muhtelif alkışlar arasında söylendi, söylendi, söylendi... Söylenmeyen o Fuad Köprülünün, bu Fuad Köprülü olmadığı; maksadın o Fuad Köprülüyü alkışlamakla, Hariciye Vekilliği hiç kimse tarafından — hattâ ve başta Adnan Menderes — alkışlanmayan Fuad Köprülüye biraz teselli vermekten ibaret bulunduğu idi.

İnşaallah muvaffak olunmuş, Fuad Köprülü son günlerde tutulduğu "can sıkıntısı"ndan kurtulmuştur.

Zira Fuad Köprülünün, bu memlekete, ilim. hayatında olduğu kadar Demokrat Partiyi kuranlar arasında bulunmakla, buna o devirde — hangi sebep tahtında olursa olsun — cüret etmekle de büyük bir hizmet yaptığı kabili inkâr değildir.

Ama ne yaparsınız ki bir memlekete bir de Haricîye Vekili lâzımdır ve Üçüncü Adnan Menderes kabinesinde bunun Fuad Köprülü değil, Fatin Rüştü Zorlu olduğu herkes tarafından bilinmektedir.

O kadar herkes tarafından bilinmektedir ki, Amerikaya bir Başvekil giderken refakatinde mutlaka Hariciye Vekilinin de bulunması icap ettiğinden ve Hariciye Vekilinin, seyahatin ehemmiyeti dolayısiyle hakikî Hariciye Vekili olması gerektiğinden Fuad Köprülü memlekette bırakılarak kendisine "Başvekil vekâleti" gibi bir şerefli vazife verilmiş; bunun üzerine Pakistanlılar, karışıklık olmasın diye, sadece Reisicumhur Celâl Bayar ile Başvekil Adnan Menderesi davet etmişler; bunun üzerine de üstada "60 ıncı yıl kutlaması" adlı horoz şekeri ikram olunmuştur.

G ög inbüi ,l nçoihkayisette radkiılklı bFiruaindsanK böuprhülaü-kikati görsün ve kendi arzusiyle, hattâ isterse vazifesini tamamlamış insanların gönül rahatlığı ile kitaplarına dönsün, yerini daha lâyık bir gence bıraksın ve biz, on sene sonra, o ilim adamının 70 inci yıldönümünü belki "erkân.ı devlet" siz belki kordiplomatiksiz ama candan, içten ve samimî bir şekilde — bilhassa samimî bir şekilde — kutlayalım.

Teselliyi bir mizansende aramak neye?

Radyo

Koraltan ve oğlu

Refik Koraltan

Radyonun anahtarı mı?

Genel seçimlerin yapıldığı 2 Mayıs günü, Ankara Radyosunun programından Cengizhan Koraltanın bütün konuşmaları kaldırılıyordu.

Cengizhan Koraltan, Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi ve Demokrat Partinin kurucularından Ref k Koraltanın küçük oğludur ve 1950 - 54 devresinde, radyo ile bütün alakası radyo çalmaktan ibaret bulunmasına rağmen "program" almıştır. Hatta bununla da kalınmamış, her istediğini de almak gibi bir mazhariyete kavuşturulmuştur. Ankara radyosunda Cengizhan Koraltana, fiilen, hiç kimse hiçbir müdahalede bulunamamaktadır.

O sabah,-2 Mayıs sabah'ı.Cengizhan Koraltanın programlarının lâğvedilmiş olduğu yolundaki haber, daha doğrusu tebliğ Ankara Radyosunda bir bomba gibi patlamıştır. Gerçi Cengizhan — mikrofondan uzakken— gayet terbiyeli, kibar, nazik ve iyi niyetlidir. Herkese hoş muamele eder, yüksekten bakmaz, gönül alır. Ama, kendisine verilen imtiyazlı mevki bir çok düşman kazandırmış, kalplerde müsavatsızlığı bizzat hissetmekten doğan bir infial uyandırmıştır. Üstelik, programının "beş para etmediği" de, herkes tarafından bilinmektedir. Bu bakımdan, tebliğ memnuniyet uyandırmıştır.

Zaten o gün radyoda, hele bir ara, sanki Cumhuriyet Halk partisi, iktidara gelmiş gibi bir de hava estirilmiş, Nihad Erimli veya Kasım Gülekli kabineler bile kurulmaya başlanılmıştır. Cengizhan Koraltanın konuşturulmaması emri bu havayı körüklemekte rol oynamıştır.

Refik Koraltanın küçük oğlu, her pazar olduğu gibi o pazar da "vazifesi başına" gelmiş, fakat tebliğe muttali olunca, biraz bozularak gitmiş, hatta öğleden sonra "ortadan kaybolmuş" tur.

Halbuki, mahut "İsteyin Çalalım" programının saati geldiğinde seçmleri Halk Partisinin kazanmış olduğunun bir hayalden ibaret bulunduğu anlaşılmıştı, O zaman etekler tutuşmuş, Cengizhan Koraltan harıl harıl aranılmış, fakat bulunamamıştır.

"İsteyin Çalalım" programı, o akşam tarihinin en az soğuk gecesini yaşamıştır.

Fakat ertesi gün başlayan tahkikat, bazı kimselerin başını yemiş olmakla beraber, henüz tam bir netiçe vermiş değildir. Kararın, aceleci Halkçılar tarafından alınmış olduğunda pek az şüphe vardır. Buna rağmen, hâdiseyle ilişiği olanların kendilerini müdafaa ediş tarzlarım da kuvvetli bulmamaya imkân yoktur. Bunlar, işin içinde Halkçıların değil, Demokratların parmağının aranması gerektiğini bildirmekte ve bunun sırf D. P. seçimleri kazansın diye tertiplenmiş olduğunu söylemektedirler.

Demektedirler ki:

"— O sabah radyoda Cengizhanı işitip te, sandık başına giderek reyini Demokrat Partiye verecek bir tek seçmen, koca Türkiyede düşünülebilir mi?"

Bu vesileyle, bir nokta hakkında AKİS, kanatini ifade etmek ister. Bundan hiç kimsenin alınmamasını bilhassa dileriz.

Taşıdıkları isimlerden dolayı bazı kimselerin imtiyaz veya zarar görmeleri, sadece totaliter idarelere ait bir haldir. Zaten bunların ikisi bir arada gider.

Demokrasilerde ise filânın ismini taşıyan veya taşımıyanlar arasında bir fark mevcut olmamalıdır.

Olmamalıdır diyoruz, zira fiiliyatta vardır. Fakat, Cengizan Koraltan hâdisesindeki istikamette değil: tamamile aksi bakımdan. Bir takım isimleri taşıyanlar daha dikkatli olmak, hattâ bazı "handikap"lan reddetmek, imtiyaz gibi görünecek faydaları kullanmamak, kısaca, aslına bakarsanız, feragatli olmak mevkiindedirler.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Diplomasi

Türkiye — Pakistan

Muhammed Ali
"Realist Adam"

Dost Pakistanın genç ve dinamik Başvekili Muhammed Ali'nin Türk Hükümet adamlariyle iki memleketi ilgilendiren meseleler üzerinde görüşmek üzere memleketimizi resmen ziyaret edişi, geçen nisan tarihinde Karaşide imzalanmış olan Türk — Pakistan dostane işbirliği paktının inkişafı yolunda mühim bir merhale teşkil etmiş ve misafir Başvekilin basın konferansında bizzat belirttiği gibi "dünyanın bugünkü kritik durumu karşısında iki memleket arasında sadece ekonomik ve kültürel işbirliği ile iktifa edilmeyip bir bölge müdafaa sistemi kurmak maksadiyle askerî sahada da işbirliği yoluna gidilmesine katar verilmiştir."

Türkiye ile Pakistan arasında bir dostluk ve işbirliği paktı aktinin kararlaştırıldığı, 19 şubatta Karaşi ve Ankarada aynı zamanda ilân edildiği zaman, bu paktın plâtonik bir dostluk rabıtasından ibaret kalmıyacağı ve batı dünyasının savunmasında askeri bir boşluk arzeden Orta Doğuda bir bölge savunma sisteminin temeli olmağa namzet bulunduğu biliniyordu.

Bunu vehleten anlamıyanların, az sonra, 25 şubat tarihinde Başkan Eisenhovver'in Pakistana askerî yardıma karar verildiği hakkındaki beyanatından olsun anlamış bulunmaları gerekir. O zaman da meselenin şümulünü kavrayamıyanlar herhalde 18 mart tarihli Sovyet notasının telâşlı ve asabî ifadesinden bir şeyi vehmetmiş olmalıdırlar.

<u>Sinirlenen komşular</u>

Hakikatte, Orta Doğu savunmasını bir sisteme raptetmek maksadiyle

Parlamentolar Birliğine dair

Cihad Baban

Bu makaleyi İzmir Mebusu Cihad Babandan Parlâmentolararası Bilrliği Türk Grupunun geçen hafta zarfında Büyük Millet Meclisinde Umumî Heyet toplantısını yapmış olması dolayısile rica ettik. Geçen dört senedenberi Türk Grupunun Başkanı olan Cihad Baban, milletlerarası faaliyeti yakından takip eden bir arkadaşımız olarak bu mevzuda salâhiyetli yazı yazmak imkânlarına maliktir. 1954 meclisi de bundan evvel olduğu gibi Cihad Babanı vazife basında bırakmıştır. Cihad Baban atını zamanda Meclis Hariciye Komisyonu reisidir.

1870 senesinin sıcak bir ağustos günü, Viyanada, mebuslardan Waltreskircheh isminde bir zat, meydanların birinde seçmenlerine hitap ederken, sulhu korumak için bütün dünya parlâmentoları mensuplarının birleşmeleri lüzumunu ileriye sürüyor. O tarihte büyük bir fantezi telâkki edilen bu fikrin aradan 19 yıl geçtikten sonra, mücessem bir hal aldığını görüyoruz. Sene 1889... Pariste opera civarında meşhur Grand Hotelde parlâmentolar birliğinin ilk konferansı aktediliyor. Bu konferansa 7 delege ile İngiltere ve 22 delege ile Fransanın mebusları iştirak ediyor. Bu kongrede Fransız Passy reisliğe, ve İngiliz Cremer de reis vekilliğine intihap ediliyorlar..

1889 dan bu yana parlâmentolar arası birlik tam kırk üç adet konferans tertip etmiştir. Türkiye teşrii meclisi yarım asrı geçen bir zamandanberi, bu birliğin âzasıdır, ve şimdiye kadar birlik biri 1935 de, diğeri de 1951 olmak üzere iki kere konferansını memleketimizde yapmıştır. 1935 de İstanbulda Yıldız Sarayında açılan konferansa 17 millet iştirak etmişken 1951 deki konferansa 36 devlet katılmış bulunuyordu. Bu konferansta ise birliğin merkez icra komitesinde inhilâl eden üyeliğe bu satırların muharriri seçildi.

Birliğin gayesi sulhu korumaktır. Birlik bu maksat uğrunda büyük gayretler sarfetmiştir. Milletlerarası ihtilâfların tahkim yoluyla halledilmesi fikri bu konferanslarda doğmuş, milletlerarası buhranları önlemek için tavassut müessesesi yine bu birliğin fikriyatını yapanların zihninde gelişmiştir. Konferanslar tarafları hiçbir surette bağlamadan karşılıklı temasların meydana gelmesine hizmet etmiş ve meselâ 1904 deki Rus — Japon harbinin bir neticeye bağlanması birliğin tavassutu üzerine olmuştur. Almanya ile İsrail arasındaki ilk gayri resmi temas 1951 İstanbul Konferansında Yıldız Sarayında vukua gelmiş ve ancak ondan sonra iki memleket resmen ellerini birbirlerine uzatmışlardır. Başkan Eisenhower 1953 Vaşington kongresini açarken şöyle söylüyordu:. "Ekseri konferanslar tâyin edilmiş heyetler tarafından ve bunları tâyin etmiş olan hükümetleri temsilen akdedilirler. Böyle heyetler o hükümetlerin idare ettikleri milletlerin halkını arızî olarak temsil ederler. Temsilî ve demokratik hükümet hür milletlerin kendi kendilerini idareye muktedir oldukları hususundaki imanın ifadesidir. Binaenaleyh, hür bir memlekette her teklife sıhhat veren kuvvet efkârı umumiye olduğuna göre yalnız temsilî hükümetleri değil, fakat tercihan milletlerin efkârı umumiyesini bir araya getirmeğe ne kadar muvaffak olursak, böyle bir toplantının mâna ve ehemmiyeti o kadar geniş olur."

Parlâmentolararası birliğin konferansları, işte bu medenî ve yüksek seviyeli efkârı umumiyeyi yaratmağa yaradığı için, dünya yüzünde büyük bir prestij temin etmiştir. Almanya, İstanbul konferansına bütün partilerin grup reisleri, meclis başkanı, ve parti liderleri olmak üzere otuz kişilik bir heyet ile iştirâk etmiştir. İngiltere ve Amerika müstesna manzaralı ekiplerle konferanslarda mevki ve yer almağa çok dikkat ederler.

Konferanslarda zamanın icaplarına uygun olan her mevzu ele alınır, meselâ son Vaşington konferansında (geri kalmış memleketlere teknik yardım), (milletlerin dış politikalarımn parlâmentolar tarafından daha kuvvetli bir tarzda murakabesi), (milletlerin kendi kendilerini idare yetkilerinin şümulü) gibi mevzular üzerinde durulmuş ve bu mevzular hakkında kararlara ulaşılmıştır. İstanbul konferansında, gıda noksanı seken milletlerin imdadına ne suretle yetişileceği günün mevzuu olmuştu. Bunun gibi 1952 konferansında hükümetler bütçelerindeki tahsisatı sarfederken bu sarfiyatın ne suretle murakabe edilmesi gerektiği de konuşulmuş, ve bu mevzu üzerinde İşletmeler Vekili Fethi Çelikbaş dikkati çekecek konuşmalar yapmıştı. Birliğin üzerinde titizlikle durduğu mevzulardan biri de bizzat kendi bünyesinin bir nevi dünya parlâmentosu haline istihalesini sağlamaktır.

Türkiye dört seneden beri, birliğin faaliyetine çok aktif olarak katıl-

Pakistan Başvekili Antikacıda
Türk çinileri hayran bırakmışa benziyor

girişilen diğer teşebbüsler gibi, Pakistan — Türkiye rabıtasına müstenit olan bu teşebbüsün de hiç kimseye matuf olmadığı, yalnız kendi güvenliklerini bir kolektif çerçeve içinde sağlamak isteyen ilgili bölge memleketlerine bir şans temin ettiği meydandadır. iştirak etmek isteyenlere açık olan paktın metni de, bu metnin hazırlanmasında hâkim olan düşünce ve zihniyet de bunu göstermektedir. Yine de öyle iken, bu pakt, yalnız, tecavüz ve istilâ emellerinin hedefi olan bölgelerden herhangi birinde varlıklarını korumak isteyen memleketlerin her türlü müşterek tedbir ve tertibine bîr tecavüz niyeti yakıştırmak suretiyle itiraz eden malûm komşunun gazabını tahrik etmekle kalmamış, fakat aynı zamanda, Amerikanın Pakistana yapa. cağı askeri yardım ve Pakistanın bu münasebetle batı camiasına bağlanması keyfiyeti Hindistanın da endişelerine yol açmıştır.

mış bulunmaktadır. Önümüzdeki dört sene zarfında da aynı hareketli ye kuvvetli rolü oynamak arzu ve azmindedir.

Eski iktidarın durgun ve kabuğuna çekilmiş dış politikasına muvazi bir tempo ile giden Türk Grupu, (ispatı vücuttan) ibaret olan faaliyetini 1950 de terketmiş ve gerek konferanslarda gerek komisyonlarda, gerek konseyde kendi görüşlerini kabul ettirmek, başka memleketler arasındaki ihtilâflarda uzlaştırıcı rol almak ve nihayet merkezi icra komitesinde söz sahibi olmak gibi hareketli bir durum iktisap etmiştir.

Bu arada Parlâmentolararası Birligi Türk Grupunun tarihinde, sarsılmaz bir mevki kazanmış olan müteveffa İstanbul Mebusu Salomon Adatonun ismini de burada zikredememezlik edemiyeceğiz. Dâvaya sadakatini, yabancıları hayran eden **bir** mertebeye ulaştırmış olan arkadaşımız, tayyare kazasında ecele mağlûp olduğu ana kadar, Grupumuzun kâtibi umumisi olarak dâva. ya. hizmette büyük bir ceht gösterdi ve iştirak ettiği konferanslarda, güzel lisanı, değerli fikirleri, tecellüdü ile hem şahsen hürmet kazandı hem de Türklüğün itibarım arttırmakta âmil oldu. Onu yalnız vatandaşları ve yakın arkadaşları değil, bütün dünyanın maruf parlâmentocuları da tatlı bir hâtıra ile yâdetmektedirler.

Birliğin gayeleri arasında muhtelif memleketlerde cari olan kanunları tevhid etmek, usulleri birleştirmek ve insanların hayat şartlarını tevhid etmek de mevcut olduğu için, faaliyetin bu kısmına taallûk eden bir cephesinde dünya meclislerinin kâtibi umumilerini de birleştirerek bu teknisiyenlerin yardımlarından istifade edilmesi düşünülmüş. tür. Bu seksiyonda Meclisimizi Kâtibi Umumimiz Refet Sezen temsil etmektedir, Refet Sezen ilk defa İstanbul konferansında Birliğin faaliyetine iltihak etmiş ve müteakiben Bern ve Vaşington koferanslarına katılmıştır.

Bu seksiyon iç tüzükleri birleştir. mek, usulleri tevhit etmek, teşrii cihazı daha verimli bir surette işletmek üzere fikir teatisi yapmakta ve nazarî sahada çok değerli malzeme toplamış bulunmaktadır. Pratik yolda işe Meclislere yol gösteren büyük yenilikleri ortaya koymuş bulunumaktadırlar.

Cihad Baban

Arap Birliği:

Arap memleketlerine gelince; bunların reaksiyonu belki en calibi dikkat bir mahiyet arzetmektedir. Araplar, Pakistanla Türkiye arasında tesis edilen bu rabıtanın, ara yerdeki diğer memleketler için bir cazibe merkezi haline gelmesinden ve bu yüzden Arap birliğinin yıkılmasından korkuyor ve Orta Doğuda nihayet temelleri atılabilm'ş olan müşterek tedbirler sistemine şimdiden şiddetle hücum ediyordu.

Halbuki kurulmak istenen şey nedir? Hiç kimseye yöneltilmemiş, fakat çok kimseye fayda sağlayacak olan bir sistem. Yıkılmasından korkulan Arap birliği ise hiç kimseye fayda getirmemiş, yalnız yeni kurulan genç bir devletin, İsrailin canına göz dikmiş bir teşekkül. Öyle bir teşekkül ki, bütün keramet vücudu, ayakta durabildiği kabul olunuyorsa eğer, sebebi, bir başka millete beslenen kin.

Araplık — Müslümanlık

Arap birliği bidayette bir Pan-Islâm teşekkül değil, Lübnanın iştirakinin de gösterdiği gibi, bir Pan-Arap teşekkül halinde meydana çıkmıştır. Fakat sonradan birlik Pakistanla olan münasebetlerinde iş n islâmî veçhesini tebarüz ettirmeğe teşebbüs etti. Pakistanın da islâmiyet mevzuundaki hassasiyeti malûmdur. Bu noktada Pa-

kistanın Arap memleketlerine yakınlık göstermesi kolaylıkla anlaşılırsa da, Türk - Pakistan münasebetlerinin, sadece islâmî esaslar üzerinden mütalâa ve tevsi edilmesi tasavvur edilemiyeceği gibi, Arapların bir nevi din gayreti kisvesi altında başka mendeketlere, meselâ Israile yönelttikleri husumet de, biçbir zaman, tecviz edilemiyecek ve ne Araplarla ve ne Pakistanla olan münasebetlerde, idamesine göz yumulabilecek bir motif olarak itibar görecektir.

Dost ve müstakbel müttefik Pakistanın, bu ittifakın zıddına olarak, hiç bir şüpheye mahal vermeyecek bir şekilde aydınlanmaktan geri kalmaması lâzım gelen noktalardan biri de budur. Türkiyenin de dahil bulunduğu bir savunma sisteminin bütün üyeleriyle beraber, kendi haklarına riayet ettirmeğe azmetmiş ve fakat başkalarının hayat hakkına da hürmetkâr bir camia olması ve bu prensipten asla fedakârlık etmemesi, memleketimizin senelerden beri azim ve ikdam ile takip ettiği siyasetin tabiî ve mâkul bir icabı sayılmak lâzım gelir.

Bütün iyi niyetlere açık bir sistem:

Bugün Türkiye ile Pakistanin irtibatiyle temelleri atılan bölge birliğinin bütün iyi niyetli memleketlere açık olduğu bir kere daha tebarüz ettirilmektedir. Şüphesiz ki Pakistanla Türkiye arasında henüz bir coğrafi boşluk vardır. Fakat bu doldurulmaz bir boşluk değildir. Bu bölgede yaşayan memleketlerin, en kısa zamanda, küçük menfaat ve ihtiraslardan uzaklaşarak, sadece savunmalarını müştereken sağlamak ve aralarında her sahada münasebetleri sıklaştırmak maksadiyle bu birliğe iştirake talip çıkacakları tarih uzak görünmemektedir.

O zaman, Hind denizinden Şimal denizine kadar, yarınından korkmayan milletlerin teşkil edecekleri sulhsever fakat metin cephenin en mühim kaynak yerini tutan Türkiyenin de saadet ve iftiharı hudutsuz olacaktır.

Fransa

Kriz!

Joseph Laniel

Azad olan Başvekil

Laniel kabinesi 12 haziranda istifa etti.

Kabine geçen yıl uzun süren bir buhrandan sonra, 28 haziran 1953 de iktidara gelmişti.

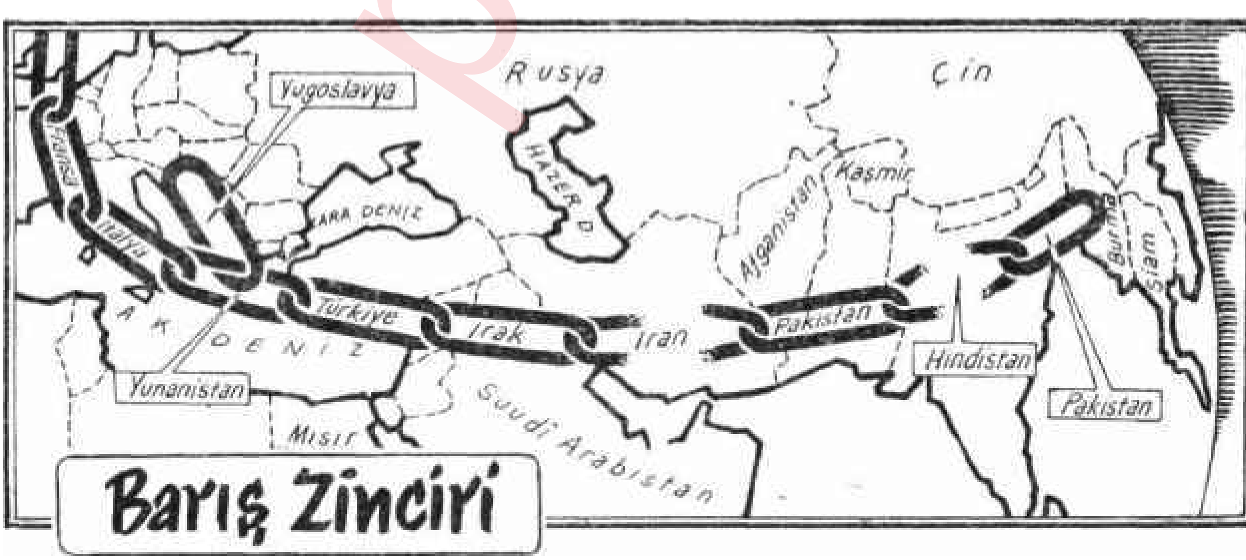
Laniel kabinesinin istifası, bir güven oyu talebi neticesinde olmuştur. Hükümet, Cenevrede Hindicini müzakereleri cereyan ederken bu meselenin mecliste de bahis mevzuu edilmesini isteyen mebusların ısrarlarına karşı koymakta idi. Bu yüzden, kabine bir kere 13 mayısta itimat istemiş ve bir iki rey farkla kurtulmuştu. Bu kere, hükümetin karşısına üç takrir birden çıktı ve Başvekil bu takrirlerin reddedilmesi talebini bir itimat meselesi yaptı. 12 haziran cumartesi günü oy verildi ve hükümet 293 lehte oya mukabil 304 aleyhte oyla azınlıkta kalınca topyekûn istifasını Reisicumhura verdi.

Laniel neye güveniyordu?

Cenevrede Hindicini meseleleri müzakere edildiği müddetçe hiç kimsenin Fransayı hükümetsiz bırakmaya cesaret edemiyeceği, böyle bir mesuliyeti üzerine alamıyacağı hakkındaki kanaat Laniel hükümetinin en büyük mesnedi, hattâ kerameti vücuduydu. Hükümet aylarca bu menfi blöfe müsteniden yaşadı. Fakat, Cenevrede Hindicini müzakereleri çıkmaza girmek tehlikesine maruz kalınca, kimsenin hiç bir şeyden, dolayısiyle Laniel hükümetini düşürmekten bir korkusu kalmadı ve kabine azınlıkta bırakıldı.

Bu itibarla, Laniel'i düşüren Hindicini müzakerelerinin çıkmaza girmes'dir, denebileceği gibi, diğer taraftan bu sukutun Cenevre müzakerelerinin kesilmesini bir emri vâki haline getireceği de söylenebilir.

Hükümetin güvendiği diğer nokta anayasadaki fesih hükmü îdi. Filhakika Fransız anayasasına göre, 18 aylık tek bir devre içinde iki hükümet üst üste, 49 uncu veya 50 inci maddeler hükmüne göre, yani bir itimat talebinin reddi veya bir ademi itimat takririnin kabulü neticesinde düşecek olursa meclisin feshine gidilebilir. Lanielden evvel 21 Mayıs 1953 de 49 uncu madde hükümlerine göre düşmüş olan Mayer hükümetinin sukutundan bu yana 18 ay dolmamış bulunduğuna göre, Laniel düşerken Meclisi de beraber sürüklemek tehlikesini arzediyordu. Hükümeti ayakta tutan — ayakta duruyordu denilebilirse — diğer bir mesnet de bu idi.

Buhran;

Laniel hükümeti 49 uncu maddeye göre itimat talep etti ama aynı madde hükümlerine göre düşmedi. Zira anayasaya göre, hükümetin düşmesi için Meclisteki mutlak çoğunluğun (314) aleyhte oy vermesi lâzımdır. Halbuki Laniel ancak 306 aleyhte oy aldı ve ancak nisbî azınlıkta kaldı. Bu şartlar içinde iktidarda kalmasına da kanunen — en azdan lütfen — mâni yoktu. Fakat velevki nisbî olsun, azınlıkta kalan bir hükümetin çekilmesi 3 üncü cumhuriyet mevzuatından intikal eden bir anane haline girmiştir. Bu ananeye riâyet edilmese bile, zaten hükümetin ayakta kalmasına imkân yoktu. Hükümet istifa etti, fakat Meclisi peşinden sürükleyemedi.

Fransayı çok uzun sürmesi ihtimali bulunan bir hükümet buhranı beklemektedir.

Amerika Hariciye Vekili birkaç kere ihtarda bulundu: "Avrupa savunma camiası vaktiyle tasdik edilip meriyete girmedikçe ve bu suretle Avrupanın savunması Avrupalılarca deruhte edilmedikçe, Amerikanın Avrupa muvacehesindeki siyasî ve askeri stratejisi dokunaklı bir şekilde değişebilir" dedi.

Bu sözlerde şu mâna mündemiçti: Altı Avrupa memleketinin 952 baharında imzalamış oldukları Avrupa savunma camiası andlaşması tasdik edilmezse, Amerika, Avrupanın bir kıta olarak müdafaasından tamamen ümit kesecek ve stratejisini ona göre yeniden tanzim edecektir.

Bu strateji ne olabilir? Buna bidayette «çörekleme» stratejisi deniyordu. Son moda tâbirle "âni ve kütle halinde misilleme" deniyor.

Dulies'in müteaddit defalar izaha çalıştığı bu yeni müdafaa stratejisi, en büyük ve en çevik kuvvetlerin, dünyânın dört bucağına serpilmiş halde değil de bizzat Amerikanın elinde bulunmasını icap ettiriyor. Dünyanın neresinde vuku bulursa bulsun, bir mü. tecaviz hareketi, mümkün olan süratle ve her türlü silâhlarla mütecavizin münasip görülecek en hayatî noktalarına vurmak suretiyle cevaplandırılacak, yâni muayyen bir noktada vuku bulan tecavüz yine o noktada mü. tecavizin kullandığı silâhlarla karşılanacak.

Bunun akla gelen ilk tabiî neticesi mahallî ihtilâfları bir anda dünya çapında bir savaşa çevirmesidir. İkinci netice ise, Avrupa kıtasının adım adım müdafaa edilemiyeceği, ancak mütecaviz sindirildikten sonra, bu toprakların kurtarılacak olmasıdır.

Daha kısa bir tâbirle, Avrupa müdafaa edilmiyecek, fakat belki tecavüze uğradıktan bir müddet sonra kurtarılacaktır.

"Şantaj... Şantaj..."

Bu mâna karşısında Avrupalı memleketlerin çoğu "şantaj... " diye haykırdılar. Amerikanın tasarladığı yeni stratejiyi enine boyuna tetkik ve münakaşa ettiler. Görünüşte, Avrupa savunma camiasının tasdik ve Avrupa ordusunu teşkil suretiyle Amerikalıları, vermiş oldukları taahhüt gereğince, Avrupa kıtası üzerinde angaje etinekten başka çare yoktu.

Bu mülâhaza, andlaşmanin tasdikini hızlandırdı. Altı memleketten dördü bu muameleyi tamamladılar. Yalnız ikisi kaldı; Fransa ve İtalya.

Fransanın, kendisini Almanya ile 50 yil müddetle bağlayacak olan bu Avrupa savunma camiası andlaşması karşısındaki durumu malûm. Bin türlü sebep, itiraz ve ihtirazi kaydî var. Partiler arası, partiler içi, partiler dışı çeşitli hizip, temayül ve kanaat serdedilmekte. Bidayette yalnız komünistler ve onlara yakın olanlar bu andlaşmaya muarız idiler. Sonradan Sağ cenah, hattâ merkezden bazı kesimler de bu aleyhtarlara iltihak etti.

Georges Bidault
C.E.D. Şampiyonu

Fakat, aleyhte cereyan gelişirken, diğer taraftan başlıca iki faktör de andlaşmanın tasdiki lehinde âmil elik yordu:

Hindicini ve Richgrds tadili:

Hindiçinide, bilhassa Dien Bien Fu düştükten sonra, Fransada moral o kadar bozuldu ve Hindicini savaşı bütün çaresizliği ile öylesine bir fecaat halinde geldi ki, burada şerefli bit sulh bir tarafa, hattâ şerefli bir ricat iç n dahi Amerikanın şu veya bu şekilde müdahalesi lâzım geldiği kanaati yerleşmeğe başladı.

Evvelâ bu bakımdan, Amerikanın Avrupa için istediği savunma camiasının tasdiki yolunda çaresiz bir rıza, bir temayül görüldü.

Diğer taraftan, Amerikan kongresi, yabancı memleketlere yardım programını müzakereye başlamak üzere idi. Bu yolda geçen sene sunulmuş bir Richards tadili vardır ki, bu tadil, Avrupa savunma camiasının tasdik etmeyen memleketlere yapılacak yardımın durdurulmasını istemektedir.

Başkan bu tadili geçen sene alıkoymuştur, fakat bu yıl ne olacağı belli değildir.

Başlıca bu iki faktörün tesiriyledir ki, Fransada Avrupa savunma camiası bir zaruret olarak görülmeğe baş. landı ve iki büyük siyası parti, Cumhuriyetçi Halk Hareketi ile (M.R.P.) Sosyalist Partileri, hemen aynı zamana tesadüf eden kongrelerinde, andlaşmanm tasdiki lehinde karara vardılar.

Sosyalist disiplini

MR. P. zaten Avrupa savunma camiasının tasdikine esas itibariyle taraftardır. Her parti içinde olduğu gibi, bu partide de bu bahiste ayrılık mevcut se de, partinin kısmı küllisi andlaşmaya meyyaldir ve bu kısmı külli küçük azınlığı da sürükleyecek kadar kuvvetli görünüyor. Nitekim M. R. P.'nin kongresinde bu keyfiyet iyice belirmiş, parti, hiç bir şüpheye mahal vermiyecek bir sarahatle mesele karşısında vaziyet almıştır.

Sosyalistler için iş daha güçtü. Yüz kadar mebusla mecliste zaman zaman hakem rolünü oynayan — ve maalesef bu rolü her zaman müsbet bir şekilde oynayamıyan — bu parti, Avrupa savunma camiası bahsinde âdeta parçalanmıştır. Bununla beraber kongre. savunma camiası, lehinde karar aldı ve bu kararla kalmıyarak, bunu meciisin grupu için bir disiplin kararı haline de getirdi. Bazı parti kongresi bütün sosyalist mebuslardan Avrupa savunma camiası lehinde oy vermelerini istiyordu.

Bu karar, ilk bakışta Avrupa savunma camiasını (C.E.D.) mecliste kurtarmıştı. Fakat:

Hariciye Komisyonu ve Jules Moch:

Meclis Hariciye Komisyonu 26 mayısta bir karar vermiş bulunuyordu. C.E.D. hakkında karar, ancak Sarre meselesine dair Hariciye Vekili Bidault'un izahatından sonra alınacaktı. Bu izahat verildi ve komisyonda Jules Moch plânı üzerinde, oya başvuruldu. Neticede, "C.E.D.'' yi reddeden Moch plânı kabul, dolay isiyle Avrupa savunma camiası andlaşması reddedildi.

Bu red katî ve nihaî mahiyette değildir. Mesele umumi heyette görüşülecek ve reye başvurulacaktır. Fakat komisyondaki oy neticesi, bilhassa sosyalist mebusların takındıkları tavır itibarile C.E.D.'yi. şimdiden mahkûm eder mahiyettedir.

Güya sosyalist kongresi C . E . D . lehinde disiplin kararı almıştı. Fakat komisyondaki dokuz sosyalist mebusdan altısı, bu kararı hiçe sayarak Jules Moch plânı lehinde yani C.E.D. aleyhinde oy verdiler. Demek ki disiplin kararı şüpheye düşüyor.

Sosyalist parti parlâmento grupu idare heyeti, diğer taraftan parti merkez idare heyeti derhal toplanıp durumu, bu "âsi" mebusların yarattıkları meseleyi incelemeğe başladılar.

Fakat bir hesap geçilecek olursa, bütün bu müzakerelerin neticesinden daha sarih bir netice ortaya çıkacaktır.

Fransız meclisinde bugün için C.E.D. lehinde 280 lehte sağlam oy bulunduğu biliniyor. Mutlak çoğunluk ise 314. Demek sosyalistlerden lehte oy verenlerin sayısı 34 den aşağı düşerse andlaşma tadil edilemez.

Kütle partisi — kadro partisi

İş bu raddede iken, "parti disiplini" nedir? suali ortaya atıldı. Böyle bir disiplin olur mu? dendi. Evet, mebus kendisini seçen seçmenin kanaatiyle mi bağlı olmalıdır? Yoksa partisinin idarecilerinin reyi ile mi?

Bu noktada akademik fakat hararetli bir münakaşa başladı. Tabiî münakaşada, her zaman olduğu gibi meşhur "Siyasî Partiler" müellifi Duverger önayak oluyor. Le Monde gazetesinde neşrettiği bir makalede, bu meseleyi çözmek üzere ortaya bir kıstas attı: Kütle partisi — kadro partisi.

Parti disiplininin meşruiyetini izah için evvelâ bir partinin kütle partisi mi, yoksa kadro partisi mi olduğunu bilmek lâzımdır, diyor.

Şimdi demek ki bütün mesele sosyalist partisinin nasıl bir parti olduğunu tesbitten ibaret kalıyor.

Onu anlayabilseydiler, Fransızlar bu zamana kadar nice dertlerinden kurtulurlardı.

Amerika

Zenci haklarının teslimine doğru

Yüksek Federal Mahkemenin Zençiler hakkında aldığı karar Amerikada ve Amerikanın hudutları dışında hâlâ enine boyuna münakaşa ediliyor. Lâkin, hemen kaydetmek lâzımdır ki, Amerikan Yüksek Mahkemesinin, Birleşik Amerika resmi mekteplerinde Zenci çocuklarla beyaz öğrencilerin farklı muameleye ve ayrı tedrisata taht tutulmalarının anayasaya aykırı olduğuna dair ittifakla almış olduğu bu kararın Amerikada da, yabancı memleketlerde de uyandırdığı reaksiyon umumiyetle takdir ve memnuniyet şeklinde ifadesini bulmaktadır. Nasıl memnun olunmasın ki, bundan bir asır evvel, aynı yüksek mahkeme, Dred Scott adlı bir siyahî esirin «vatandaş» sayılamıyacağı hakkında bir karar veriyordu. Bugün ise, anayasanın hakikî muhafızı olan yüksek mahkeme, zenci ve beyaz talebelerin mekteplerde farklı muamele görmelerinin ve ayrı tedrisata tâbi tutulmalarının anayasanın on dördüncü ek maddesine aykırı olduğu neticesine varıyor. Bu kararı Amerikanın bütün eyaletlerinde idarî ve kazaî makamlar nazarı itibara almak zorundadırlar.

Otomobilli beyaz kadın ve yaya zenci

Bir Avrupalının Birleşik Amerika topraklarına ayak basınca, bilhassa cenup eyaletlerinde zencilere reva görülen muamele karşısında irkilmemesine imkân yoktur. Bütün umumî yerlerde, gazinolarda, sinemalarda, lokantalarda, spor sahalarında, nakil vaşualarında zenciler ayırt edilmişlerdir. Bu yasağa riayet etmiyen siyahiyi, daha son senelere kadar müthiş bir ceza bekliyordu: Linç... Hele şükür, bu son seneler zarfında, bu linç hâdiseleri azalmış, fakat siyahileri ikinci plâna bırakan sosyal kanunun insanı isyan ettiren tezahürleri büsbütün sünmemiştir. Daha geçen yıl, otomobille geçen bir beyaz kadına "bilmem nasıl" bir ifade ile bakan yaya bir zencinin yıllarla rakamlandırılan hapis cezasına çarpıldığı unutulmamıştır.

Bilhassa 17 cenup eyaletinde cari olan bu ırk kanunu dünya ölçüsünde hürriyet ve demokrasi şampiyonluğunu ilân etmiş olan Amerikanın büyük paradokslarından biridir. Yine bu ırk

Harlem'liler

Karsılarında beyaz dayanamıyor

kanunu yüzündendir ki, komünist memleketler, oldum bittim sömürge aleyhtarı bir siyaset takip eden Amerikanın bu idealist görüşünü sahte bir yapmacık diye vasıflandırmak imkânını bulmakta idiler. Hakikaten kendi hudutları dahilinde zencilere ancak "ikinci derecede" bir hayat hakkı tanıyan bir memleketin diplomat ve devlet adamları için beynelmilel konferanslarda, geri kalmış memleketlerin hürriyet, istiklâl ve demokrasi, istek ve dâvalarına müdafi kesilmesi çok zor oluyor, sağdan soldan acı tenkidleri celbediyordu.

Büyük mücadele

Haklarında reva görülen bu muameleye bir son vermek için ilk sessiz, fakat çetin mücadeleyi açanlar yine bizzat Amerikalı zenciler olmuştur. Endüstri gelişmesi ve hayat seviyesinin süratle yükselmesinin de bu mücadelenin hızlanmasında rolü vardır 160 milyon nüfuslu Birleşik Amerikada 15 milyonluk bir azınlığı temsil eden zenciler bugün milli ve beynelmüel sahalarda, meselâ büyük hizmetleriyle Birleşmiş Milletler Teşkilâtında birinci sınıf bir rol oynayan Doktor Bunche gibi, seçkin mümessülere sahiptirler. Sanat, ilim, fen ve endüstri, el attıkları hattâ hazan hâkim oldukları branşlardır. Spor da öyle.

Fakat, denebilir ki, bir hükümet olarak, zenci haklarını müdafaa eden ilk idare müteveffa Başkan Roosewelt. in idaresi ve bu yolda ilk mühim plân da New Deal'dir.

Bu sahada demokrat idare, zenci seçmenlerin oyuna ve nifizaharetine daima yüzde yüz itimat edebilmiştir. Roosewelt öldüğü zaman, onun ardından, zenci sanatkârların bestedikleri mersiyeler bugün hâlâ Amerikanın patetik halk şarkıları repertuvarında bir mazlum kütlenin aslı gibi yaşamaktadır.

Demokrat idarenin zenci haklarını teslim bahsinde kaydettiği mühim terakkilerden biri de 948 de Silâhlı kuvvetler saflarında her türlü renk farkının tamamen ve resmen kaldırılmış olmasıdır. O zamana kadar orduda zenciler ayrı muamele görüyor ve ayrı birlikler teşkil ediyorlardı. Rütbe ihraz tanelerine ve hele subay olmalarına fiilen imkân yoktu.

İkinci dünya savaşının beraber döğüşmek, beraber ıstırap çekmek ve ölmenin, Sonra beraber muzaffer olmanın, bu saçma peşin hükmü sümekte büyük rölü olmuştur. Bugün Amerikân ordusunda siyahî zabitler beyaz askerlere de kumanda etmektedirler.

Cumhuriyetçilere nasip olan muvaffakiyet;

Zenci haklarını müdafaada demokratlar başta gelmekle beraber, Yüksek Federal Mahkemenin bu son kararının bütün Birleşik Amerikada zenci ve beyaz çocukların bir arada aynı tedrisata tâbi tutulması kararının sağladığı muvaffakiyet Cumhuriyetçi idareye nasip olmuştur. Kararı, Başkan Eisenhower tâyin ettiği Yargıç Wârren'in başkanlığındaki mahkeme veriyor. Yüksek mahkeme, cenup eyaletlerinden bu yolda gelen müteaddit şikâyet ve müracaatları nazarı dikkate alarak anayasanın on dördüncü ek maddesini tefsiren bu hükme varmıştır. Şüphesiz ki bu hüküm, başlı başına, bütün zenci meselesini halletmiyor, fakat şimdiye kadar kaydedilen terakkilerden en mühintmini teşkil ediyor. Nitekim yüksek mahkeme de, verdiği kararın şümulünü ve doğuracağı akisleri müdrik olarak, yalnız prensibi vazetmekle iktifa etmiş, bunun tatbik şekilleri üzerinde önümüzdeki sonbaharda bazı kararlar alacağını bildirmiştir. Bu tarzı hareketin ne kadar isabetli olduğunu mahkemenin kararına karsı güney eyaletierinden yükselin itiraz sesleri göstermektedr.

İ K T İ S A D İ ve MALİ SAHADA

Sanayi

Traktör fabrikası

Memleketimizde ziraat 1947 den itibaren makineleşmeğe başlamış ve traktör sayısı 1950 de 5000'e varmıştır. Şimdi bu adedin 40.000'ne ulaştığı söylenmektedir.

Makineyle ziraat el emeğinden, zamandan, masraftan tasarruf sağlar, Türkiye gibi nüfusunun yüzde 82 si ni ziraatçilerin teşkil ettiği memleketler en büyük istihsal vasıtaları olan ziraî âlet ve makinaları ilânihaye dışarıdan ithal etme durumunda kalamazlar. Mili ekonomisinin kendi bünyesi için zaruri olan sanayii kurması hususu bugün artık iktisatçılar tarafından münakaşadan varestedir. Onun için memleketimizde 20 milyon Türk lirası sermayeyle "Minneopolis — Malîne Türk Traktör ve Ziraat Makinaları Anonim Şirketi" adı altında bir anonim şirket kurulmasından ve bu hususta bir mukavelename imzalanmasından dolayı millî ekonomimizin en büyük eksikliklerinden birinin giderilmekte olması bizi sevindirmiştir. Fabrikanın beş sene sonra senede 5000 traktör imal edebilecek kapasiteye sahip ve sermayesinin yabancı sermayeyle, Türk İktisadî Devlet Teşekkülleri ve hususî sermayeden terekküp etmesi mukavelenin övünülmeğe değer noktalarındandır. Yoksa bugünkû halile memleketimizdeki traktörler, 200 ayrı çeşide, ayrılmış halleri, yedek parça temini ve bakımlarında rastlanılan güçlükler memleketimizde ziraî kalkınmanın kuvvet unsuru olduğu kadar zaaf unsurunu da teşkil ediyordu. Memleketimizde traktör fabrikası kurulmakla bu mahzur kendiliğinden ortadan kalkacaktır, asıl memleket hesabına sevinilecek husus burasıdır.

Ticaret

Otomatik tahsisler

İktisadi bayatta ihtiyaçlar kendilerine karşı duyulan arzunun ve mübremiyetin şiddet derecesine göre sıraya konurlar. İktisat ve Ticaret Vekâleti aynı esastan hareket ederek memleket kalkınmasının ve halk ihtiyaçlarının zarurî bir kısım maddeleri üzerinde imkânlariyle mukayyet olmak şartiyle yapılacak ithalât tahsislerinde âcil bir takım tedbirler almak ve sınaî tesislerle her türlü inşaat ihtiyaçlarına biran önce cevap verebilmek için kredili ithalât ve anlaşmalı memleketler yoluyla ve muayyen bazı şartlara tâbi olmak kaydıyla çimento, kereste ve demir gibi bazı maddeler üzerindeki bütün taleplere otomatik tahsisler yapmaktadır. Pamuklu mensucat mamulleri için de pek yakında otomatik tahsisler yapılacaktır.

Ekonomi ve Ticaret Vekâletinin hüsnüniyetli hareketini yukarda kendi dilimizle ifade ettiğimiz Sıtkı Yırcalının sözleri pekâlâ göstermektedir. Yalnız Türkiyede maalesef teessüs etmiş bir iş ahlâkının olmayışı en isabetli kararların dahi birkaç kişinin menfaati uğruna hakikî gayesine ulaş. masına mâni olmaktadır. Haddizatinde çok isbaetli olan bu kararın bu nevi güçlüklere uğramaması ve doğru yoldan ayrılanların cezalandırılmaları şayanı temennidir.

Çalışma

Cenevre çalışma konferansı

Milletlerarası barış ve güvenliğin sağlanmasında sosyal meselelerin halli önemli bir rol oynar. Mesele bu yönden ciddiyetle ele alınmış olduğundan Birleşmiş Milletler Teşkilâtında Ekonomik ve Sosyal Konsey diye bir konsey kurulmuştu. Hatırlanacağı veçhile Milletler Cemiyetinde böyle bir konsey yoktu. İş alan işveren münasebetleri millî meseleler mesabesinde görülüyordu. Oysa ki işçilerin 1933 te Almanyada Nasyonal Sosyalistlerin iktidara gelmelerinde önemli rolleri olmuştu.

İşte milletlerin iç politikalarındaki aksaklıkların dış politikaları üzerinde de akisler yaratabilecek kudrette olması keyfiyeti milletlerin sosyal dâvalarını birlikte halletmelerini icap ettirmektedir.

Milletlerarası 37 inci çalışma konferansı bu nevi meseleleri halletmek için toplanmıştır. Konferansın gündeminde iktisaden geri kalmış memleketlere işçi muhacereti, işçi aktini feshin cezaî müeyyideleri, sakat işçilerin işe alıştırılması, ücretli yıllık izin gibi meseleler vardır.

Amerika

Dış yardımların yeniden ayarlanmasına doğru

Senatoda Kredi Komisyonu Başkanı Styles Brideges ile Silâhlı Kuvvetler Komisyonu Başkanı Stuart Symington, Amerika Birleşik Devletlerinin dışarıya yapacağı yardımların yeniden itinalı bir şekilde, Amerikan halkım daha fazla fedakârlığa sokmıyacak bir tarzda ayarlanmasını istemişlerdir. Bu iki senatör 2 Şubattan 6 Marta kadar Avrupada tetkik seyahati yapmışlar (Fransa, Büyük Britanya, Batı Almanya, İtalya, İspanya), dönüşlerinde Amerikan Hükümetine bir rapor vermişlerdir. Bu rapor şu tavsiyeleri ihtiva etmektedir;

1 — Amerikan yardımının devamı, daha fazla karşılıklı menfaatler esası üzerinde tesbit edilmeli, bu menfaatler daha sarih, daha belirli olmalı ve bu yardımlarda daha realist hareket edilmelidir.

2 — Avrupaya "off shore siparişleri" daha ziyade ticarî temeller üzerine oturtulmalı ve rekabet, maliyet fiyatları nazarı itibara alınmalıdır. Bugünkü program değerli olmakla beraber Avrupa menşeli mamuller için bir nevi malî yardım teşkil ettiği de münakaşa. dan varestedir. Amerikan sanayiini korumak için bu siparişlerde daha dikkatli bulunulmalıdır.

3 — İspanyadaki Amerikan hava üslerini nazan itibara almalı, Avrupa ve Kuzey Afrikadaki Amerikan üslerinin durumlarını gözden geçirmelidir.

4 — Komünist sendikalarının hâkim oldukları bölgelerde gizli askerî teçhizat teslimleri yerine gündelik askerî

Pahalılık — Hadi hadi, üzülme!.. Onu ben bile deviremedim..

Harold Stassen
Yeni Hazreti Süleyman

teçhizat teslimleri kaim olmalıdır.

5 — Bir tecavüz anında NATO'nun mukavemet mekanizması basitleştirilmeli ve bugünkü haliyle tehlikeli bir duruma başlangıç teşkil edebilecek şerait kaldırılmalıdır,

Sytles Bridges ve Stuart Symington ziyaret ettikleri memleketlerde harb öncesi devrine nazaran daha iyi bir hayat şartı, daha iyi bir askerî kudret ve daha sabit bir para bulabildiklerini raporlarında ilâve etmişlerdir. Mezkûr rapor halen Avrupada en iyi tayyareleri 'mal edebilecek durumda tayyare fabrikalarının da bulunduğunu bildirmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri ikinci cihan harbinin akabinde Avrupayı karşılıyan iki korkunç meseleyi çözmek için — komünistlik tehlikesi ve iktisadî buhran — tarihte emsaline rastlanmadık, bir yardım politikasına girişmiştir. Amerika 1947 de bu politikayı takip etmeğe başladığına göre, şayet politika imkânlarının değerlendirilmesi hüner ise, 1947 den bu yana değişen şartları da gözönünde tutarak yeni şartların meydana getirdiği durumları değerlendirmek ve yeni durumların icabatını yerine getirmek hiç şüphesiz ki iyi bir hareket olur. Avrupa, ikinci cihan harbinin sonunda komünist olmaktan kurtulmuş, ekonomik buhrandan kaçınma imkânlarını elde edebilmiştir. Türkiye, ikinci cihan harbinin dışında kalabildiği için harbin zararlarından kurtulmuşsa da tesirlerinden kurtulamamıştır. İktisaden geri kalmış bir memleket olmamız, Amerikân yardımlarının memleketimizde müsmir neticeler vermiş olması, Batı alemiyle mukadderat birliğinde bulunmamız, halkımızın ekonomik kalkınmada gösterdiği yüksek kabiliyet Amerikan yardımının Türkiyeye olan kısmının artması için yeter delillerdir. Başvekilimizin Amerikaya yaptığı son seyahatten elde edilecek neticelerden birinin Türkiyeye yapılan yardımın artması olmasını beklemek hiç de sebepsiz bir intizar değildir.

Dışarıya 39,50 milyar dolar sermaye yatırımı

Amerika Ticaret Vekâleti dışarıya (hususî ve âmme) sermaye yatırımlarının 1953 te 39,50 milyar dolara baliğ olduğunu bildirmekte ve bu rakamın 1946 ya kıyasla 21 milyar dolarlık bir artış kaydettiğini belirtmektedir. Diğer yandan Amerika Birleşik Devletlerinde yabancı sermaye yatırımlarının 23,6 milyar dolara baliğ olduğu öğrenilmekte ve bunun da 1946 ya nazaran 8 milyar dolarlık bir artış gösterdiği tesbit edilmektedir.

Serbest Saha

İhtisas Komiteleri

Odalar ve Borsalar Birliği şimdi yeni bir meseleyi ele almış bulunuyor:

İktisadi ve sınaî sahadaki kalkınma hareketimizin nefes borusu olan dış ticaret sahasının organizasyonu.

Birlik umumî heyeti son toplantısırtda bu bahiste bazı kararlar almış ve bunların süratle tatbik edilmesini temenni etmiştir.

Esasen, kongre temenni etmese dahi günün icapları; ticarî ve sınaî hare. ketlerimizi sevkü idare edenleri böyle bir harekete mecbur bırakacaktır.

Memleketimizde serbest sektörün teşebbüslerini formüle etmek mesuliyetini deruhte etmiş bulunan Birlik, günden güne genşleyen iş hacminin icaplarına göre tedbir almaya mecbur buluuyordu.

Bu sebeplerle, geçen hafta "Odalar Birliği" nin Posta Caddesinde yeni yapılan binasında ilk ciddi ve ehemmiyetli toplantı aktedilmiş oldu.

İçtimaa, İktisat ve Ticaret Vekili Sıtkı Yırcalı, Dış Ticaret Dairesi Reisi, Toprak Mahsulleri Ofisi Umum Müdür Vekili, Teşkilâtlandırma Umum Müdürü ve mevzu ile alâkalı diğer memurlar da işfrâk etmişlesdir. Toplantılar üç gün devam etti.

Odalar Birliği İdare Heyeti azalan, Birlik Umumî Kâtibi ve İstanbul, İzmir, Mersin Birlikleri temsilcilerinden başka tanınmış iş adamlarımız da içtimada hazır bulundular.

ilk iş olarak dört ihtisas komitesi seçildi ve derhal faaliyete geçirildi. Bu komiteler:

a) İhracat,
b) İhracat finansmanı,
c) İthalât,
d) Sanayi.

Mevzularında çalışmaktadırlar.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Aralarında, hususî teşebbüs sahasındaki muvaffakiyetleri ile tanınmış iş adamlarımız bulunan bu ihtisas komitelerinin her birine Birlik idare heyetinden ikişer âza ile Birlik Umumî Kâtibi Faruk Sunter de dâhil bulunmaktadır.

Komiteler dış ticaretinizde, kendi sahalarını alâkadar eden bahisler üzerinde tetkik ve noktai nazarlarını belirten birer rapor hazırlıyarak Umumi Kâtipliğe vermişlerdir.

Birlikte toplanan raporlar, Birlik görüşünün de eklenmesi suretiyle Vekâlete verilecek ve ancak o takdirde dış ticaretimiz hakkındaki yeni prensip kararlarına varmak kabil olabilecektir.

Pakistanlı tacirleri davet

Dost Pakistan", "Sevgili Pakistan", "Kardeş Pakistan" ile bütün sahalarda bu kelimelerin dışında da hakikî bir işbirliği yapmak lüzumu, Muhammed Ali Hanın Türkiyeyi ziyareti vesilesiyle ortaya çıkmış bulunuyor.

Neşredilen müşterek tebliğde askerî, diplomatik ve kültürel işbirliği bahislerinde filî kararlara varıldığı açıklanmıştır. O sahalarda, hiç olmazsa bazı müsbet yakınlaşmalar başlayacaktır.

Ya ticaret sahasında?

Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Ot daları ve Ticaret Borsaları Birliğinin neşir organı olan "Türkiye İktisad Gazetesi" haftanın başında çıkan sayısında bir davet yapmiştır: Pakistanlı tacirleri bekliyoruz!

Gazetenin selâhiyetle bildirdiğine göre "... bu yakınlıklara rağmen, itiraf etmek lâzımdır ki, iki memleket arasındaki ticaret tatminkâr olmaktan uzaktır".

O halde ne yapmalı?

"İki memleket büyüklerinin ortaya koydukları müsait mühit şartlarını harekete getirecek tertipleri ayarlamaktır."

Yani, iki memleket tacirlerinin birbirlerini ziyaret etmeleri; karşılıklı pazar tetkikleri yapmaları; istihsal ye ihtiyaçları anlayarak ona göre iki memleket arasında mübadele hacmini arttırmağa çalışmaları...

İşte Birlik organının daveti budur. Yazı, "kardeş Pakistanlı tacilreri memleketimize davet ediyoruz" diye bitiyor.

— Pakistan Türkiyeden buğday alacak mıdır?

— Böyle bir meseleyi bahis mevzuu etmedik.

— Hububat almanız ihtimali var mıdır?

— Pakistan büyük bir kalkınma hareketi içindedir. Pek yakın bir istikbalde kendi ihtiyaçlarım bizzat karşılayacak duruma gelecektir.

Muhavere, Pakistan Başvekili Muhammed Alinin Ankara Palastaki Basın toplantısında cereyan ediyordu.

Dış Haberler

Beynelmilel İmalâtçılar Konferansı dağıldı

Georges Villiers (Avrupa imalâtçılar Konfederasyonu Başkanı)nın riyaseti altında beynelmilel imalâtçılar konferansı son toplantısını yapmıştır. Bu konferansa 13 Avrupa devletiyle (Finlandiya, Büyük Britanya, Almaya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Fransa, İtalya, Luxemburg, Norveç, Hollanda, İsveç, İsviçre), 180 Amerikan iş adamı iştirak etmiştir. Konferans sonunda iştirak edenler serbest teşebbüsün âdeta beyannamesini hazırlamışlardır. Konferans "her türlü iş verme faaliyetinin gayesi herkesin hayat seviyesinin düzeltilmesidir" döviziyle kapanmıştır. Gündemde 4 mesele üzerinde durulmuştur:

1 — Teşebbüste beşerî münasebetler,

2 — Hayat seviyesinin yükseltilmesi ve işte istikrar,

3 — Hususî teşebbüs ve devlet,

4 — Beynelmilel pazarlar ve yabancı sermaye yatırımları.

Bütün bu meseleler birer birer ele alınmış ve incelenmiştir. Üzerinde en fazla durulan mesele "teşebbüste beşerî münasebetler" meselesi olmuştur. Batı üniversitelerinde başlıbaşına bir ders olarak okutulan bu mevzuun memleketimize de ithalini ilim adamlarımızın gayretinden bekleriz.

Avrupada 88.000 mülteci kamplarda yaşıyor

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Mülteciler Komitesinin çalışmaları sonunda 84 sayfalık bir rapor yayınlanmıştır. Birleşmiş milletler teşkilâta yüksek komiseri M. G. J. Van Heuven Goed Hart mülteciler meselesinin halledilmiş olmaktan uzak bulunduğunu ifade etmiştir. Hali hazırda yüksek komiseri - ğin vesayeti altında bulunan mültecilerin 350.000 i iskân edilebilmiştir. 88.000 kadar mülteci hâlâ Avrupada kamp hayatı yaşamaktadır. Halbuki bu mülteciler harp esnasında büyük fedakârlıklarda bulunmuşlar, hürriyet ve istiklâlin yeniden kazanılması için her devirde örnek teşkil edebilecek kahramanlıklar göstermişlerdir.

Milletlerin harp sonundaki durumlan harp esnasındaki durumlarından daha da müşküldür. Harp, savaş meydanlarında kazanılabilir, fakat sulhu kazanmak güçtür. Milletler harp senelerinde kemerlerini hep harp sonrası icin sıkarlar. Harp bitince mağlûp olan taraf için herşey kaybolmuştur. Galip gelen tarafise çok şeyler bekler. Harpten zarar görmüş olan memleket yeni bir kuruluşa intizar etmektedir. Harp ekonomisinden sulh ekonomisine geçiş bir kısım kimseleri mutazarrır eder, bir kısım aileler iktisaden sarsılır, dul kalan kadınlar, yaralanan askerler hep ellerinden tutulmak icap eden kimselerdir. Şayet bunlar tatmin edilmiyecek olursa içtimaî bünye temelinden bulanır, yer yer sarsıntı geçirir. Bir millî camia içinde husule gelen bu durum beynelmilel camiada da neticeleri bakımından farksızdır. İki cihan harbi Avrupayı içinden kemirmiş, iktisaden halli güç meselelerle karşılaştırmıştır. Avrupa her zamankinden daha fazla elinden tutulmağa muhtaçtır.

Batı Almanya — Rusya ticareti:

Federal Almanyanın Avrupa Tediye Birliği içinde daima alacaklı bir memleket halinde olması, Amerika Birleşik Devletlerinde "yardım yerine ticaret" diye bir politika gütme temayüllerinin halk efkârında yer etmiş olmasına rağmen hükümetin 1954 yılında da gümrük setlerinde bir indirme yapmıyacağı hususunda bir karar alması, İngilterenin sterlini dolara tahvil kabiliyetini tanıtmak için sarfettiği gayretler Almanyayı tabiî pazarlarına dönmeye zorlamaktadır. Malûm olduğu üzere Almanya daima pazarlarını batıda değil doğuda aramıştır; onun için Balkanlar ve Rusya tabiî bir pazar teşkil etmektedir. Birinci cihan harbinden sonra Rusyanın milletlerarası münasebetlerde cüzzamlı bir insan muamelesi gördüğü bir sırada Rapalloda Almanya ile Rusyanın bir ticaret muahedesi imzalamak suretiyle anlaştıklarını unutmamak lâzımdır. Vakıa bugün Rusya ile Batı Almanya arasında diplomatik bir temsilcilik bile yoktur amma, şunu da hatırlamalıyız ki ihtiyaç icatların ânasıdır.

Alman - Çin Ticareti

Batı Almanya, sadece Rusya ile değil Uzak Doğu ile de fiilen büyük ölçüde ticarete başlamış bulunmaktadır. Uzak.Doğuda 500.000.000'nüfuslu, Amerikayla diplomatik münasebetleri dahi olmıyan, geçen sene İngiliz tacirlerini zorla dışarı çıkaran Çin, Almanlar nazarında kıymetlenmektedir. Almanlar şimdi, işte bu memleketi elde etmek istiyorlar. Geçenlerde Hamburgda Doğu Asya Birliğinin "East Asian Union" 70.000 kadar davetli ve Federal Almanya mümessilleriyle yaptığı toplantı Almanyanın meseleye nekadar önem verdiğini göstermeğe kâfidir. Almanyanın diğer sınaî memleketler gibi Çin üzerinde politik arzuları olmayışı bu pazar üzerinde kendisine iyi bir istikbale sahip olacağı ümidini vermektedir. 953 te Alman , Çin Ticareti 1952 ye kıyasla 9 defa artmıştır. Almanya, Çin pazarlarında harp öncesi seviyesine ulaşmıştır. Çin, hali hazırda Almanyanın Doğu Asya ticaretinde beşinci gelmektedir. Alman ihraç maddeleri ehemmiyetlerine göre şunlardır: Demir, çelik mamulleri, optik malzemeleri, elektronik mallar, ilâçlar ve kimyevî maddeler. Bunlara karşılık olmak üzere Almanya soya fasulyası ve yağlı mahsuller almaktadır.

Alman Çin ticareti hakkında istatistikçiler kat'î rakam vermemektedirler, Alman - Çin ticaretinin büyük kısmının üçüncü memleketlere kaydığ zannolunmaktadır. Bu ticaretin gelişmesinde ticaret ve banka muhitlerinin mühim rolleri olmuştur. Doğu Berimde İhracat . İthalât Kurumunun "Export - İmport Coıporation" bulunduğu unutulmamalıdır. Çin - Alman ticaretinin, komünist âlemle ticaretin bir kısmını teşkil ettiğine hiç şüphe yoktur.

Amerikalılar bazı müfrit çevrelerin bütün gayretlerine rağmen Demir Perde gerisi ile bilhassa Avrupalı ve bazı Güney Amerikalı memleketlerin ticaretine mâni olamamışlardır. Bunun üzerine stratejik maddelere bir nevi ambargo konulmuş, fakat zararsız sayılan malların gidip gelmesine müsaade edilmiştir.

Vakıflar Bankasının açılış kokteyli
Paralar kasaya, yemekler mideye istif

ASKERLİK SAHASINDA

Havacılık

Pilotsuz tayyareler

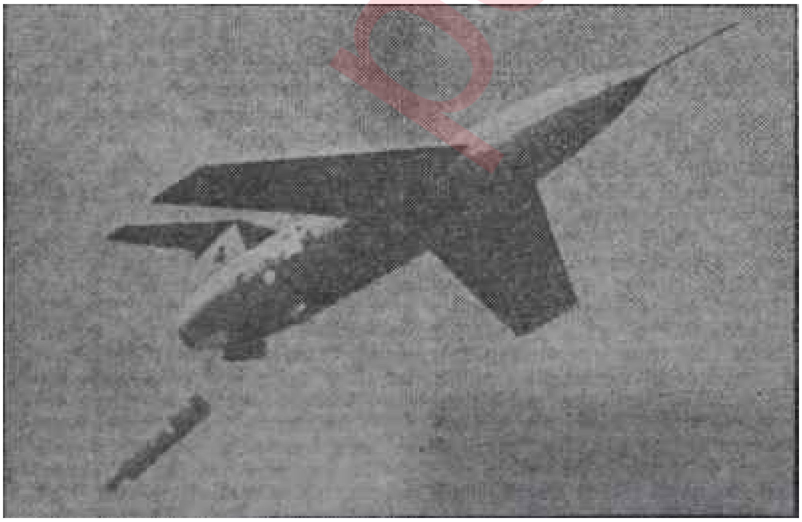
İkinci dünya harbinde Almanların uçar bombalar ve füzeler kullanmağa başladığmdanberi pilotsuz tayyare üzerindeki çalışmalarda da büyük ilerlemeler görülmeğe başlamıştır. Pilotsuz tayyareler daha ikinci dünya harbinin sonlarından itibaren kullanılmağa başlamıştır. Bunlar önceleri havaya karşı topçu atışlarında hedef olarak kullanıldılar. Yerden veya havadaki bir tayyareden sevk ve idare edilen bu tayyareler havaya karşı müdafaa çalışmalarında çok faydalı olmuştur. Amer kanların Pasifikte atom bombası tecrübelerinde de tecrübe sahasının yakınlarına kadar sokulmak, fotoğraf ve film almak hususunda pilotsuz tayyarelerden istifade edilmiştir.

Pilotsuz tayyareler sonradan çabuk inkişaf etmiş ve hattâ bunlarla atlantiği aşma tecrübeleri dahi yapılmıştı.

Hava kuvvetlerinde personel daima en mühim bir dâvadır. Fizik ve moral en üstün kaliteler talep eden tayyarecilik için kâfi personel tedariki meselesi bütün milletlerin hava kuvvetlerini daima meşgul etmiştir. Bu sebeple, pilotsuz tayyarelerin personel meselesinde yeni bir faktör getirdiği muhakkaktır.

Amerikalıların son tecrübeleri göstermiştir ki, Avrupanın batı memleketlerinden kalkacak bir pilotsuz bombardıman tayyaresi Şarkî Avrupaya (meselâ Polonyaya) kadar gidip belli hedeflere taarruz edebilecek bir kudret seviyesi ne yükselmiştir.

Pilotsuz tayyarelerin bu inkişafının bir gün pilotlu tayyareleri tamamiyle lüzumsuz hale getireceğini iddia edenler de vardır.

B—61 Matador

Kendi başına buyruk bir tayyare

Avrupa müdafaa birliği

Seyfi Kurtbek

Almanya katılmadan batı devletlerinin kendi başlarına NATO çerçevesi içinde Avrupayı müdafaa edemiyeceklerinin anlaşılması üzerine Batı Almanya Federal Cumhuriyetinin de bu müdafaaya iştirak ettirilmesi lüzumu meydana çıktı. Almanyanın doğrudan doğruya Atlantik anlaşmasına sokulması güçlükleri ve mahzurları dolayısiyle Fransız Hükümeti bir Avrupa müdafaa birliği kurulmasını teklif etti. Fransanın bu teklifi umumiyetle Atlantik devletleri tarafından memnuniyetle karşılandı. Fakat Fransa kendi içinde bu teklif için kâfi destek teinin edemedi. Bir taraftan da komünist propagandası teklifin aleyhindeki cereyanı mütemadi surette besliyordu. Tanınmış devlet adamları ve askerlerden müdafaa birliği projesi aleyhinde büyük bir kampanya açıldi. Eski Başvekillerden Herriot ve Daladier projenin anayasaya aykırı olduğunu, büyük bir Almanyanın tekrar doğuşuna imkân vereceğini ileri sürdüler. Proje uzun zaman mecliste müzakere edildi ve bir türlü tasdik edilemedi. Mareşal (Juin) in da açıkça cephe alması ve ordudaki vazifesine nihayet verilmesi bu kampanyayı daha çok kuvvetlendirmiştir.

Avrupa müdafaa birliği için, projeyi kabul etmiyenler başka şekillerde projeler teklif etmektedirler. Bunların başlıcaları şunlardır:

1. Senatör Maroger tarafından teklif olunup General Weygand tarafından desteklenen proje, NATO içinde bir Avrupa müdafaa birliği kurulmasını hedef tutar. Bundaki müdafaa konseyi ekseriyet usuliyle karar verecektir. Büyük milletleri küçüklere tâbi kılabilmeleri bakımından mahzurlu telâkki edilebilir. Bu proje Alman silâhlanmasına daha kolaylıkla imkân verir.

2. Lapie teklifi: Avrupa müdafaa birliğini sadece silâhların birleştirilmesine inkisar ettirir. Alman militarizminin doğuşunu engellemediği için makbul sayılmaz.

3. General Billotte teklifi ise Almanyayı, millî bir ordu teşkilinde serbest bırakır. Bu sistem bir nevi koalisyondur ki ittifaklardaki bütün mahzurları da havi bulunmaktadır.

Bunlara benzer daha birçok çeşitli teklifler ileri sürülmüştür. Bunların hiçbirisi, üzerinde ekseriyet toplayabilecek bir karakter gösterememiştir.

Hükümetçe teklif edilmiş olan Avrupa müdafaa birliği projesini destekleyenler, bunun Alman silâhlanmasındaki tehlikeleri en iyi tahdit ettiğini iddia etmektedirler.

Bütün bu münakaşa ve mücadelelerden bir tek hakikat meydana çıkıyor: Büyük ekseriyet batı müdafaasına Almanların da katılmasında müttefktir. Bütün mesele, Almanyanın böyle bir imkândan istifade ederek tekrar büyük bir askerî kudret haline girmesine mâni olucu tedbirlerin bulunmasıdır. Hiçbir teklif ve proje böyle bir tehlikeyi mutlak surette önleyemiyor. Düşünülen tedbirlerin çoğu, Alman askerî kudretinin tedrici olarak inkişafını ve hususiyle batı devletleri tarafından bu kudretin kontrol altında tutulmasını temine matuftur.

Almanyanın batı müdafaasına katılmasi, ancak Alman milletiyle samimî olarak işbirliği yapmak ve onunla kaynaşmak ile olur. Almanya böyle bir topluluk içinde şüphe ve itimatsızlık nazarları altında kalacak olduktan sonra bu ittifakın moral destekleri zayıf olur. Koalisyonlar, federasyonlar daima müşterek tehlike karşısında teşekkül ederler. Komünist emperyalizm bütün batı medeniyetini tehdit etmektedir. Bu bir müşterek tehlikedir ki varlığını muhafaza etmek isteyen bütün hür milletler buna karşı tedbir alınmasında birleşmelidirler. Hiçbir ittifak ve birleşme karşılıklı fedakârlık yapılmadan meydana getrilemez. Bundan başka, müşterek çalışacak milletler arasında hiç olmazsa asgarî bir itimadın da mevcut olması zaruridir.

KÜLTÜR SAHASINDA

Tarih

Türkiye Siyasi Tarihi

Tanınmış tarihçi, arkadaşımız Enver Behnan Şapolyo, memlekette eksikliği hissedilen büyük bir eseri hazırlamakla meşgul bulunuyor; Türkiye Siyasî Tarihi.

Bu münasebetle aşağıda onun, kitabı ve ele aldığı dâva hakkındaki alâka uyandırıcı fikirlerini bulacaksınız.

Üniversitelerimizde bir "Siyasî Tarih" kürsüsü vardır. Bu dersi okutanların ekserisi tarihçi değil, başka branşlardan bu dersi almış profesörler ve doçentlerdir. Asıl dâva bu dersi okutanların salâhiyet ve dirayet sahibi oluşları değil, siyasî tarih adı altında okutulan dersin müfredatıdır. Bu kürsüye sahip olanların çoğu Avrupanın muhtelif üniversitelerinden yetişmiş değerli profesörlerimizdir. Fakat bu zatlar İstanbul arşivine girip henüz pek bakir olan bu mevzua ait yazılı vesikaları karıştırmak zahmetine katlanmamışlardır. En büyük yara buradan başlar. Eğer bu zatlar tarihçi olsaydılar, yazılı vesikaların değerini göz önünde tutarlardı. Yazdı vesikaları incelemenin kendine mahsus bir metodu olduğu gibi, eski harflerle yazılmış eski yazı şekillerini de öğrenmek ve gözlerini bu yazıları suhuletle okumağa alıştırmış olmaları lâzımdır. Ayrıca tarih terimlerimizi de bilmeleri gerektir. Bunların hepsi zordur. Arşive girip de tozlu vesikaları yıllarca araştırdiktan sonra bir siyasî tarih yazmaktansa, Avrupalıların kendi öğrencileri İçin yazmış oldukları siyasî tarihlerini tercüme edip aynen okutmak daha kolaydır, diyerek bunu yapmışlardır. Bu şekilde Hukuk Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Okulunda ve Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulunda, Harp Okulunda Siyasî Tarih okutulmaktadır.

ürkiyede ilk defa siyasî tarihi Mül-T kiye mektebinde okutan merhum Ali Reşat Beydir. Notları taşbasması olarak basılmıştır. Bu zat ayrıca (Şarl Senyobos) un siyasî tarihini de tercüme etmiştir. Bununla beraber Kâmil Paşanın da Siyasî Tarih adı altında bir Osmanlı Tarihi vardır. Son zamanlarda basılan siyasî tarihlerden birini merhum Suphi Nuri İleri, Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu için 1941 de yazmıştır. Bu eser umumî bir siyasî tarih görücü ile başlar, fakat mevzularınm çoğu Avrupa siyasî tarihine aittir. Kısaca Osmanlıların Avrupa ile siyasî münasebetlerinden bahisler konulmuştur. Mevzuların hepsi Avrupalıların Osmanlılarla siyasi münasebetleri dolayısiyle yazılmış parçalardır. Doğrudan doğruya mihver Türkiye olarak bu eser yazılmamıstır. Eserde Avrupalıların görüşleri hâkimdir.

Suphi Nuri İleri'nin eserinden sonra, değerli bir eser olarak, Siyasal

"Konkuripik,,

Avni Başman

Yukardaki kelimeyi birden okuyup mânasını anlayabiliyor musunuz? Ben bunu bir kaç defa gazetelerde gördüm ve, itiraf edeyim ki, her de. fasında yadırgadım. Hele ilk görüşümde, ne demek olduğunu, ancak alttaki havadisi okuduktan sonra anlayabildim. Bu kelimeyi Türkçe sözlüklerde bulamazsınız. Garp ve şark dilleri lügat kitaplarında da, araştırmağa bile lüzum görmeden iddia edeyim ki, bu şekilde bir kelime mevcut değildir. Çünkü bunu bizim gazeteler icad etmişlerdir. Aslı Fransızcadır: *concours hippique* "atlı - veya süvari - yarışı." *(Concours* "yarış, *hippique* "atla ilgili, atlı.") Alâka merkezini atın kendisi teşkil eden yarışlara "at yarışı" diyoruz; takdir hükümleri için binicilik, süvarilik kabiliyeti esas tutulan yarışlara "atlı" veya "süvari yarışı" diyemez mi idik? Ayrı mânalı iki kelimeden yapılmış bir Fransızca tâbiri cendereden geçirip garip bir şekle sokmanın mânası var mıdır?

Lüzumlu, lüzumsuz; yerli, yersiz bir çok yabancı kelimeler ağız kulak yolu ile şekillenerek ilkin gazetelere (hattâ bazan resmî yayınlara), oradan da dilimize sokuluyor, ve hemen modalaşarak çarçabuk yayılıyor. Meselâ "röportaj", "espiri'', "enteresan" v.s. artık gündelik sözler sırasına girmiştir. (Hele şu "enteresan" ın bazan öyle yerlerde kullanıldığı oluyor ki okurken insanın ağzı açık kalıyor. Ankarada geçenlerde bir otomobil kazası olmuştu. bir taksi şoförü arabasının penceresinden dışarıya bakarken, pek yakınından geçen bir kamyon zavallı adamın kafasını parçalıyor. Bu feci hâdisenin gazetedeki hikâyesine konulan başlık şudur: ENTERESAN BİR KAZA).

Bu ağız . kulak yolu çok defa göz . kafa - kitap yolunu bile tıkamaktadır. Eskiden beri kullandığımız musiki sözü bize Arapçadan kitap yolu ile gelmiştir, hâlis Yunancadır ve bütün garp dillerinde "mus-" kökünü bu şekil ile muhafaza eder:

Musik, music, musique, musica.. (Bunlarda Slerin «z» gibi telâffuz edilmesi imlâlarına tesir etmez.) Sultan Abdülmecid zamanında sarayda garp musiki takımlarım teşkilâtlandıran Donizetti Paşa ile birlikte Türkçeye İtalyan ağzından "muzika" kelimesi de girmişti. Bu kelime sonraları "mızıka" şeklini alarak halk arasında bir nevi çalgı âleti mânasına da gelmiştir. Diğer taraftan son çeyrek asır zarfında Garp musikisi merakı ile birlikte, gene ağız - kulak yolundan, bu sefer Fransız telâffuzunun tesiri ile "müzik" kelimesi de - resmî ders programlarına ve Devlet musiki müesseselerinin neşriyatına "kadar - nüfuz ederek Türkçenin bir kelimesi itibarını kazandı, fakat dilimiz için bu bir kazanç oldu mu, bilmem. Daha sonradan sokulan bu "müzik" kitap yolu ile gelmiş olan musiki kelimesini hemen hemen Türkçeden kovup çıkaracak kadar kuvvetle yerleşmiş gibi görünüyor.

Kulak . ağız yolu Lâtince kelime ve tâbirlere de musallat olmuştur. Lâtince kelimeler, mutlaka, ilkin bir Fransızca söyletilir, Türkçeye onun ağzından çıkan şekle göre alınır. Son yıllarda dünyaya yeni bir devlet doğdu: Indonesia. Türkçesi Endonezya-Neden? Çünkü Fransızcası Indonesle; Fransızcada in «en» okunur; iki sesli . harf arasındaki 's' ler "z" okunur. Peki sondaki "-ya" ne oluyor? O da eski bir itiyat. Bereket versin ki Asya, Kafkasya gibi isimler vaktiyle, kitap yolu ile, dilimize girip yerleşmiş; yoksa onları da şimdi "Azya", "Kokazya" şeklinde yazacaktık.

Resmî dairelere ait yazılarda bile memorandum. *ultimatum, serum* gibi Lâtince kelimelerin "memorandum", "ültimatom", "serom" şeklinde yazıldıklarını görüyoruz, "ordinaryüs" de cabası. Bu kelimeler Lâtincedir ye Garp lisanlarında hep asıl imlâları ile yazılır. Asıl imlâları ile yazılınca Turkçede de asılları gibi okunur, Fransızcaya uysun diye değiştirmeğe ne lüzum var? Beş altı yıl evvel bir Türkçe gazetede *albüm* kelimesinin "albüm" seklinde yazanlar tenkid ediliyor, bunun doğrusu "albom" dur, denil "yordu. Aslı gibi, yazmak, aslındaki gibi okumak hatıra gelmiyordu.

Radyo devrinde dahi ilim yolu kitaplardan, yâni göz ve kafadan geçmektedir. Dilimize alınmasına mutlak bir zaruret olan yabancı kelimeleri göz kafa kitap yolu ile seçip ayıracak bir ilim makamına şiddetle muhtaç bulunuyoruz. Şimdilik üniversitelerimiz bununla meşgul olmağa yanaşacak gibi görünmüyorlar. Zira onlar bile *colloquium* termini benimsedikleri halde bunu çok defa "kollegyum" veya "kollekyum" şeklinde yazmakta mahzur görmüyorlar. *Semester* bu şekli ile kullanılmaz; ya ''sömestr", yahut "sömestir" şekline girer. "İmmatrikülasyon" ve "enskripsiyon" terimleri üniversitelerimizce son yıllarda kayıt

Bilgiler Okulu için 1944 de yazılmış olan Ahmet Şükrü Esmer" in "Siyasî Tarih"i gelir. Bu eserin yazılışında da Avrupa siyasî tarihlerinden fazlaca faydalanılmış olduğu bibliyografyasın. dan anlaşılmaktadır.

Bahisler Avrupalıların kendi görüşlerine göre öğrencilerine siyasî tarihleini anlatan bahislerdir. Bunların hepsinde tercüme kokusu kuvvetli olarak görülmektedir. Türkiye'ye ait bahisler ise onların siyasî tarihleriyle alâkalı olan kısımlardır. Gerek Suphi Nuri İleri'nin ve gerekse Ahmet Şükrü Esmer'in bu değerli eserleri, Avrupa Siyasî Tarihini tanıtmak baklanından çok faydalıdır. Bu bakımdan kültür tarihimize bir kazanç sağlanmıştır.

Fakat Cihan Siyasî vakaları içinde biz neredeyiz? Bizim siyasî tarihimizi kim yazacak ve Türk çocuklarına vermek istediğimiz siyasî terbiye nedir? Bir demokrasi devrine girdik. Cihan milletleriyle siyasî ve ekonomik anlaşmalar yapmak arzusundayız ve yapıyoruz. İnsan haklarını gözeten bir ideale de sahibiz. İşte bütün bu görüşlerinizin kuvvetini siyâsî tarih terbiyesi hazırlayacaktır. Kendimizi iyice tanı. diktan sonra, cihan milletlerini ve siyasî oluşları da takip edip öğrenmek zamanı gelmiştir. Asıl millî dâvamız budur. Türk gençliği geniş bir Türkiye Siyasî Tarihi Öğrenmekle beraber, Avrupa Siyasî Tarihini de elbette öğrenecektir. Siyasî tarih terbiyesini bir taraflı görmemek lâzımdır. Çünkü büyük imparatorluklar kurmuş olan biz Türkler, millî tarihimizi bilmekle beraber hudutlarımızın öte tarafına da bakmak mecburiyetindeyiz. Yurdumuzun dıştan topladığı ışıklar içte toplanmış kuvvetler mesabesindedir. Bir çiftliğin, bir malikânenin serveti yalnız toprağın kıymetine, içinde çalışan çiftçilerin çalışmalarına bağlı değildir. Bu malikâneyi kuşatan herşey, civarmdaki arazinin kuvveti, terakkisi, dağlardan gelen sular, rüzgârların pek uzaklardan getirdikleri yağmurlar onun kuvvetini arttırır. O malikâne sahibi daima arazisini çeviren çiftlerin önüne, arkasına, ufkun her tarafına bakmak zorundadır.

Avrupanın ufkunda zaman zaman toplanan bulutlar geçmiş asırların, engin denizlerinde teşekkül etmiş, kopan fırtınalar hep eski cereyanlardan hâsıl olmuştur. Hal ve istikbalde böyle fırtınalardan faydalanmak veya sakınmak için bu eski cereyanları takip etmek iktiza edeı. İşte bize içten ve dıştan kopacak fırtınaları haber veren siyasî tarihtir. Bilhassa bu dersin bize aşıladığı siyasî terbiyedir. Bu sebeple siyasî tarih yazılırken hem Avrupa siyasî tarihi hem de Türkiye siyasî tarihi birlikte öğretilmelidir. İmparatorluk devrindenberi siysî tarih öğrenenlerimiz yarım bilgilere sahiptirler. Bu yüzden siyasî anlaşmaların çoğundan zararlı olarak çıktık. Avrupa ayarında geniş görüşlü meşhur diplomatlara malik olamadık. Zaferler kılnçla kazanılir, fakat siyasî masada bu zafer kat'î ve son şeklini alır. Bu sebeple biz bu sahada kuvvetli olmaya çalışmalıyız. Demokratik bir rejime girdiğimizden birçok gençlerimiz politika ile uğraşıyorlar. Bir kısmı ise siyasî gazeteler çıkarıyorlar, bunlardan bazıları da elçi olarak bizi temsil ediyorlar.

Amerika

Dayak hâdisesi

Georgia şehrinin Müstead kasabasında yaşayan Mrs. Walter Thomas'ın almış olduğu mektup, eğer oğlu normal bir talebe olsaydı onu bu kadar telâşa düşürmezdi; fakat küçük Louis yarı kördü; Macon'daki Körler Akademisine gidiyordu. "Anneciğim, gel ve beni buradan kurtar. Boyuna dayak yiyorum." diyordu. Tabii, Georgia'da muazzam sıkandal yarattı.

Atlanta eyaletinin Talim - Terbiye Meclisi, Akademinin Şefi F. G. Nelms'i ve Müdürü Robert Long'u toplantıya çağırdı. Louis ve annesi Müdür Long'u, Louis'i iki kere dövmekle itham ediyorlardı, fakat Long "katiyen dövmedim, sadece okşadım" diye ısrar ediyordu. Az zaman sonra toplantıda Nelms ve Long'un okşama hakkında gayet acayip fikirleri olduğu meydana, çıktı.

Nelms, Louis'in fena bir çocuk olmadığını kabul ediyordu. Fakat kendisinin vicdanlı bir insan olduğunu ve dayağın hiç te kötü bir hareket olmadığını ima etti.

"— Ben kendi çocuklarımı da döverim" dedi, "ve ertesi günü, vurdurğum yerler çürüyünce biraz mahcup olurum."

Reis George Whitman Jr:

"— Georgie devleti mahpuslara, hattâ prangalılara bile bedenî cezayı yasak etmiştir. Ağır suçlulara tatbik edilmeyen şeyi yarı kör bir çocuğa nasil tatbik edebilirsiniz?" diye haykırdı.

Nelms: "— Kurulunuz hiçbir zaman bana bedenî cezanın yasak olduğunu emretmedi" cevabım verdi.

Müdür Long, şef Nelms ile hemfikir di. Louis mektebin nizamlarına riayet etmiyor, başka arkadaşlarıyla dövüşüyordu; tabiî müdür de diğer herhangi bir şahsın yapabileceği şeyi yapmış, yan: kemerini çıkartıp çocuğu iyice ıslatmıştı. Bir kaç gün sonra diğer bir çocuk Louis'in futbol topuyla kendisine vurduğunu idareye bildirmişti. Bu sefer Long kırbaçlamamış, sadece tokat atmıştı. Çocuğu masanın üstüne yatırmış, 14 . 15 defa kaba etlerine vurmuştu. Louis elleriyle kendini müdafaa etmek istediği zaman da Long, parmaklarının kırılabileceğini hatırlatmıstı.

Bütün şehadetlerden sonra Okullar Müfettişi Collins Akademinin teftiş ve tetkik edilmesini emretti. Reis hâlâ müşkül durumdaydı; zira halli ne Long, ne de Nelms neye telâşlanıldığını anlayamamışlardı. Halbuki hadiseden birkaç gün geçmiş bulunduğu halde Louis'in arkası kemerin izleri ve çürükler içindeydi Reis Whitman:

"— Bunlara tokat mı, yoksa okşamak mı dersiniz?" diye sordu. Nelms "Okşama" diye cevaplandırdı.

Şimdi, muhakemenin neticesi Amerikada alâkayla beklenmektedir.

Louis
Amerikayı heyecana veren çocuk

ve tescil edilen dil kazançlarımızdandır.

Bir taraftan öz Türkçe dâvası, öbür tarafta böyle alabildiğine serbest ve herkese açık bir yabancı kelime kullanma merakı resmî ve hususî müesseseler arasında bir yarış halinde hüküm sürüp gidiyor: Devlet Demiryolları idaresi "civar" sözünü beğenmiyor, Fransızcadan başka hiç bir dilde kullanılmıyan bir kelimeyi "banliyö" imlâsı ile kabulleniyor (Ankara treninde rastgelerek ahbaplık ettiğim bir Fransız, bu kelimeyi görüp benden mânâsını öğrenince o kadar güldü, ki âdeta alındım ve bir müddet susup kaldım). Denizcilik Bankası ile beraber "kontinan" kelimesi doğmuştu, son günlerde bir de "kruaziyer" çıktı. «Enternasyonal Fuar» artık milletler arasında tanınmış Türkçe bir müessese ismidir.

Böyle elbirliği ile her taraftan gösterilen himmet ve gayret sayesinde dilimiz pek uzak olmıyan bir gelecekte büsbütün yeni bir manzara alacak gibi görünüyor. Fakat pek hoş bir manzara olnuyacak sanıyorum: insana bazı müstemlekelerde yerlilerin konuştukları dili hatırlatabilir.

Memleketimizde, çok şükür, hakikaten salahiyetli dil adamlarımız var. Lâzım olan, sadece, onların bu mesele ile alâkalandıklarını belirtmeleri ve dilimizin sahipsiz ve müdafaasız olmadığına hepimizi inandırmalarıdır.

TIB DÜNYASINDA

Tıb hadiseleri

Gençlik meselesi

Testislerin bir iç salgısı olduğu çok eskidenberi bilinmekte idi. Ancak 1935 de, kısırlaştırmadan ötürü organizmada meydana çıkan kusurların testisinde bulunan bir hormonun eksikliğinden ileri geldiği anlaşılabilmiştir. Bu hormon genç erkeklerin idrarında bulunmuştur 1931 de Butenandt idrardan saf ve kristallize olarak bu hormonu elde etmiş ve adına da Andresterone demiştir. Andresteron'un idrardan çıkarılması güç bir iştir. 25 miligram hormon elde edebilmek için tonlarca idrara itiyaç vardır. 1935 de, Ruzicka bu hormonun sentezini yaptı. Kolesterin'den çıkarılan bu sentetik andresteron ticarette Proviron adiyle satılmaktadır. Andresteron ve izomerleri, testis ekstreleri kadar müessir değildir. O halde asıl testis hormonunun başka bir madde olması icap eder. Bu şüphe ile deneylerine hız veren Ruzcika; Andrestenadiope'ı hazırladı. Bu madde andresteron'dan 4.5 defa daha tesirli idi.

1935 de Laaueur; 100 kilogram boğa testisinden, kimyasal yapısı bilinmeyen bir hormon elde etti. Bu madde Ruzicka'nın bulduğu andrestenadionedan on defa daha müessir görünüyordu. Testosterone denildi. Sonradan kolesterinden sentez suretile de elde edilen testosteron'un asetik asit veya propionik asidle esterleştirilmesi tesirini arttırdığından bu madde ticarette Testoviron adiyle, yağlı eriyik halinde ve propionate tuzlusu şeklinde bulunmaktadır. On miligram testoviron'da 100 Kg. boğa testisinde bulunan hormon kadar müessir madde vardır.

Erkeklerde seks bezesi yetmezlikleri yalnız anatomik bozukluklardan ileri gelmez. Fonksiyonel yetmezlikler de vardır. Bu arada meslek sıkıntıları, asabi ve ruhi hastalıklar, sürmenajlar, beyin yorgunlukları, enfeksiyonlar, metabolizma düzensizlikleri (diyabet), entoksikasyonlar (kafein, nikotin, alkol) sayılabilir. Vahşi hayvanların teslislerinde; yakalandıktan sonra esaretin meydana getirdiği ruhî şok tesirile istihale husule gelir ve tenasül kudreti düşer. Ceni, körlükten sonra testiklerde atrofi tesbit etmiştir.

Steinach'da erkek hayvanlarda dişisinden ayırmakla, testislerde atrofi gördüğünü söylemekte, travmalardan ve bilhassa beyin sarsıntılarından sonra azoospermi ve seksüel kudrette gerileme kaydetmektedir.

Teslislerin normal çalışmaması erkek organizmasının bütün parçalarında kendini hissettiren bozukluklar meydana getirir. Meselâ ihtiyarlarda ruhî yorgunluk, zayıflık, kollaps, uykusuzluk, hatıra ve dikkatte durgunluk, baş ağrıları, angor pektoris, mide - barsak spazmaları gibi nörasteniye yüklenen bozukluklar hep testis yetmezliğinden ileri gelmektedir. Şu halde er bezlerinin salgısı olan seks hormonlarının: üretim sisteminin gelişmesi, kılların büyümesi ve dağılışı, iskelet, gırtlak ve kasların erginleşmesi, yağın vücuda dağılışı, libido ve erkeklik kudretinin idaresi, erkek psikoloji ve pozile yakından ilgili oldukları anlaşılmaktadır.

Testisler hormonal bakımdan ya az faaldir, yahut da çok faaldir. Buna göre iki klinik tip ayrılır: Infrajenitaller, suprajenitaller..

Infrajenitallerde ya testisler yoktur: Anorşidi. Yahut da testisler az çalışır: Hiporşidi.

İnfrajenitaller, önükoid ve önük yahut kastre diye iki grupa ayrılırlar. Önükoidler, testislerin gelişmesinde ve salgılarmdaki gerilikten ötürü tabiat tarafından kastre edilmiş kimselerdir Bunların bir kısmı fizyolojik kastrelerdir. İhtiyarlar bu grupa girer. Önük veya kastre denilenlerde ise testisler cerrahî olarak çıkarılmışlardır. Bizdeki harem ağalariyle Avrupa da, kiliselerde çalışmak, din kitaplarını okumak, yahut ilâhi söylemek için hadım edilen kimseler bu grupa girerler. Bunların dışında herhangi bir hastalık ve ya kaza sonunda bir veya iki teatisinden mahrum kalanlar da vardır.

İranın "erkek güzeli"
Bir Maryline Monroe daha!

Testisleri çıkarılanlarda beden yapısında ve karakterde bazı değişiklikler olur: Vücudda, bilhassa kalçalarda yağ artar. Kemik ve kıkırdaklar büyür. Oyluk kemikleri uzar. Leğen genişler. Kalçalar kadın kalçasını andırır bir hal alır. Saçlar azalır. Kıllar düşer. Sakal ve bıyık çıkmaz. Çıkmışsa dökülür. Köselik başlar. Kaslar zayıftır. Kuvvetsizdir. Kanda akyuvarlar azalır Zekâ sönük, hafıza durgun, ruh kudreti noksan, karakter gevşektir. Kastreler ruh ve beden bakımından dinç değildirler. Sinsi, hilekâr, müzevir ve ahlâksızdırlar. Sesleri de incelmiştir. Eskiden şanda çok istidatlı görüldüklerinden bazı kiliselerde kastre ilâhiciler kullanılırdı.

Erginlikten önce kastre edilenlerle, erginlikten sonra kastre edilenler arasında da beden yapısı ve karakter bakımından ayrılıklar vardır. Birincide bütün kabiliyetler daha aşağıdır ve ömürleri boyunca düşük hur varlık olarak kalırlar. Erginlikten sonra kastre edilenlerde ise zekâ biraz daha yükselebilir. Bunlar eskiden sulh yollu siyasetlerde kullanılırlardı. Meselâ, Bizansı bir zamanlar hadım diplomatlar idare etmişti.

Görülüyor ki erkek seks hormonlarının Ödevi çok geniştir. Sade cinsîn sürdürülmesi ile değil, somatik, zinni, akli, ve manevî faaliyetlerimizle de ilgilidirler. Hadımlar arasından hiçbir zaman kahramanlar, dâhiler, filozoflar, şairler, âlimler hattâ büyük caniler, çıkmamıştır. Fonksiyonlarımıza şiddet ve dinamizm veren üretim bezleri ve hormonlarıdır. Dişi ve erkek karakterleri bunların işleyişi sayesinde ortaya çıkar. Arenada, toreador'u kovalayan döğüş boğasını, övendireye gerisini gererek, miskin bir uysallıkla sapanı sürükleyen bezgin öküzden ayıran cüretin sırrı buradadır.

Peygamberlerin ve tarihe ün bırakmış büyük imparatorların da birçok defalar evlenmiş veya harem hayatı kurmuş hiperseksüeller olduğunu hatırlatmak isterim. Lamartine'nin (Allahtan küçük, insandan büyük bir varlık) diye andığı, gökten ilham alan Muhammed; azadlı keleşi ve evlâtlığı Zeyd İbni Harise'nin karısı Zeynebi, sevdiği için kocasından boşatmış ve nikahlamıştı. Peygamber Ümmü Habibe'yi nikahladığı zaman kızın babası Ebu Süfyan "Bu azgın deveyi hiçbir yular zaptedemiyor.." diye bağırmıştı. Hizmetçisi Enes, peygamberde otuz erkek kudreti olduğundan bahsetmektedir. Muhammed, dokuz karısı ve üç odalığından müteşekkil haremini her gecede birer birer ziyaret edecek durumda idi.

16 inci yüzyılın başında Hindistanda büyük bir Türk İmparatorluğu kuran ve 12 yaşında taç giyen Babür'le oğlu Hümayun ve Ekber'in saraylarında beş bin kadın vardı. Ekber, vezirlerini sırtına vurarak, duvarlardan aşar, kaplan avında, bir filin sırtından öbürüne atlardı.

Seks hormonlariyle ihtiyarlık, sonsuz gençlik ve gençleştirme konuları arasında da bazı yakın Münasebetler vardır. Toprak üstündeki misafirliğimiz pek kısa sürelidir. Toprak altında da pek fazla barınamıyoruz. Bir insanın çukuruna bir başkasının gömülebilmesi için kanunun kabul ettiği süre beş yıldır. Buna karşılık, 500 yıl yaşayan meşeler, 700 yıllık zeytin ağaçları, Kaliforniya ormanlarından 5000

yıldanberi gölge salan seguya jigantalar, hayatta yanmaktan başka ödevi varmış gibi 1000 yıl yaşayan at kestanesi, 100 - 200 yıl yaşayan sazan balığı, papağanlar, kargalar ve kaplumbağalar...

Amiplerin ve enfüzuvarların da ölmez olduklarını bilirsiniz. Bunlar için ne ihtiyarlık ne de ölüm vardır. Yaşayişlarının bir anında ikiye bölünür ve herbiri ayrı bir varlık olarak yeniden hayata atılırlar. Ortada ceset ve cenaze yoktur. Bütün tabiata üstün olmağa yeltenen insanların; birdenbire veya uzun bir hastalığın sefaletlerini senelerce sürükledikten sonra, ağızlarına tutulan aynanın buğulanmaması ne üzücü bir olaydır.

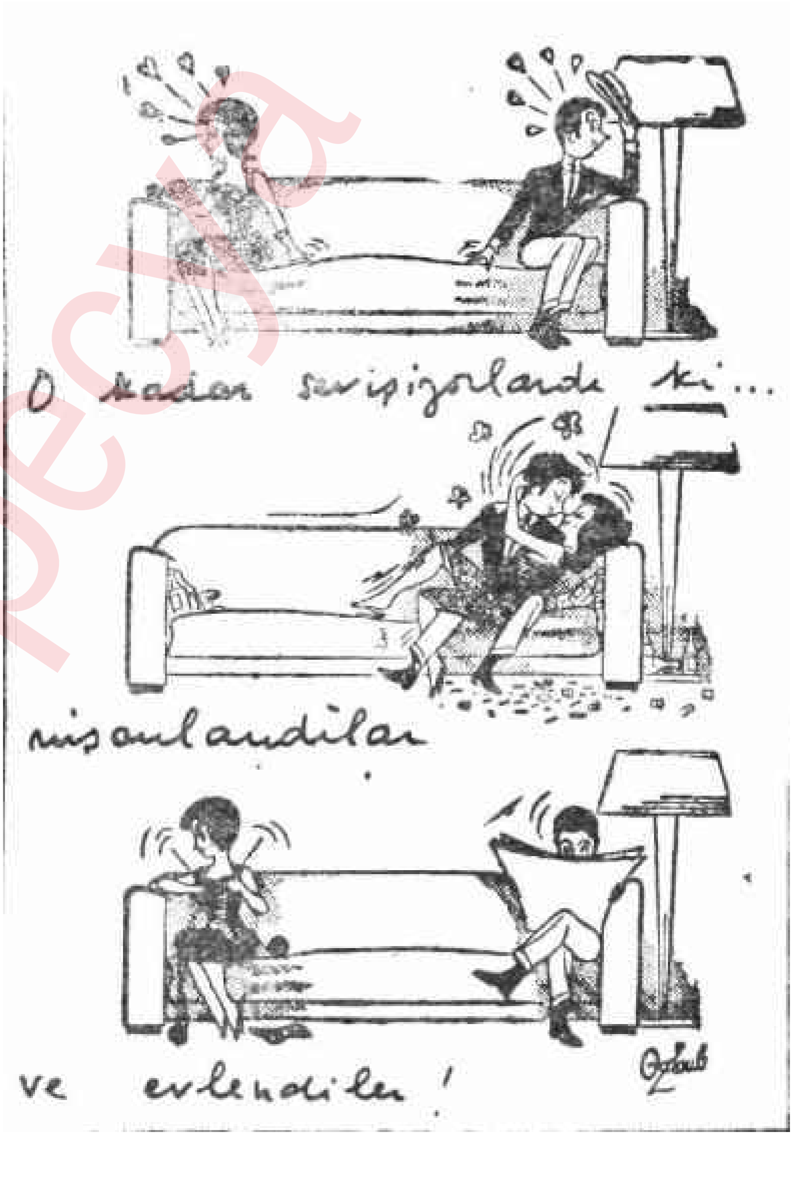
İnsanlar bu aciz ve korku içinde, bütün yüzyıllar boyunca, ölmemenin yollarını ve sonsuz gençliği aradılar. Sonsuz gençliği temin edecek kudretin arık suda, süt banyolarında, kanda bulunduğu sanıldı. İhtiyar krallar, bunak asilzadeler süt banyolarına yattılar. 1492 de «Masum Papa» lâkabiyle de meşhur olan Sekizinci Pius'un canını kurtarmak için üç gencin kanı son damlasına kadar alınarak birbiriyle karıştırıldı, bir şerbet yapıldı, Papaya içirildi. Fakat iyi bir sonunç alınamadı. Papayı kurtarmak için kutsal bir ödev yapar gibi kanlarının son damlasını akıtan üç genç bir yanda, papa öte yanda canlarını verdiler.

İnsanlar sonsuz gençliğe bilini yollarından da ulaşmağa çalıştılar. Bunun için Steinach; Vasectomie ve vasoligature'ü denedi. Bu usul meni kanallarını kesmek veya bağlamaktan ibaretti. Böylelikle, meni hayvancıklarını yapan Sertoli sellüleri atrofiye uğruyor. Buna karşılık iç salgı yapan ve seks duygularını gıcıklıyan Leydig höçreleri daha fazla gelişiyor. Fakat bu usullerle) tenasül kudretinin arttırılmasına karşılık o kimse döl vermez bir hale getirilmiş oluyor, kısır kalıyor. Bu mahzuru gidermek için başka metodlar aranmıştır, Woronoff, testis aşılarını denemiştir,. Şempanzelerin sinosefal cinsinden aldığı testis parçalarını insan testislerinin içine yerleştirmiştir. Kadınlara da aynı maksatta yumurtalık grefleri yapılmıştır. Hattâ Fransada bu metodun geniş bir şekilde tatbikatına geçilmiş, maymun haraları açılmış, sünepe bir takım ihtiyarları gençleştirmek amacile zavallı maymun nesli bir hayli hırpalanmış ve binlerce maymun hadım edilmiştir. Bütün bu gayretlerden sonra da insanömrü ne bir yıl arttırılabilmiş, ne de ebedî gençlik sağlanmıştır. Çünkü ihtiyarlık testis Ve yumurtalık gibi bir tek bezenin ödevini yapamamasından ileri gelen bir olay değildir. Bu bezelerin ödevden kesilmeleri ihtiyarlığın sebebi değil, sonucudur. İhtiyarlık bütün dokuların ve bütün iç sıvılarla iç ortamların henüz bilmediğimiz degisikliklerinden ileri gelen daha kompleks bir hâdisedir. Yukarıda isimlerinden bahsettiğimiz hormonlarda ihtiyarlığa çare bulmaktan ve sonsuz gençliği temin etmekten âcizdirler. Buna rağmen, yine de insanların en büyük isteği sonsuz gençliktir. Uzun ömür, gençliği devam ettirdiği takdirde arzulanmağa değer. 100 . 150 yaşına kadar sürüklenenlerle dolu, sarsak ve beli bükük bir dünya, insanın yaşama hırsını ve enerjisini öldüren bir şeydir. Gençleştirilecekler ve ömrü uzatılacaklar arasında bir seçme yapılması da faydalı olsa gerektir. Delileri, yatalakları, sersem, ahlâksız, karaktersiz, tembel, budala, hülâsa insanlık ve cemiyet için faydasız bir takım mevcutları uzun müddet yaşatmakta ne lüzum vardır? Görülüyor ki sadece beden, akıl ve ruh durumlariyle gençleşmelerinde fayda umulanlara bu yolda çareler aramak gerekmektedir.

Modern mânasiyle gençleştirmek demek o kimseyi geçmiş bir çağa döndürmek, dördüncü boyutunun bir kısmını ortadan kaldırmak demektir. Böylece fizyolojik zaman silinecek, psikolojik zaman yani şahsın ruhi tarihi kalacaktır. Bir başka deyişle, o kimse, hafızasından ve hâtıralarından bir şey kaybetmiyecektir. İnsan, gençleşecek, beden kabiliyetleri ve vasıfları, seksüel ödevlerinin durumu, ilk çağlardaki sıcaklık ve işlekliğine dönecek fakat hafıza bir ihtiyarın olgun, görgülü ve tecrübeli halini muhafaza edecektir. Böylece gençleşen; ömrünün uzun denençlerinden faydalanacaktır. İnsanların bütün bu ideallere; Steinach deneyleri, Woronoff aşısı, testesilerde bulunan çeşitli hormanlar ulaştıramadığma göre bir mucize mi götürecektir?

Çölün cahil arapları, 200 milyon insanın 1300 şu kadar yıldanberi manevî azığını veren ve hırkasını kendi elîeriye yamayan Muhammed'den İsa gibi olüyü diriltmesini ve bir mucize göstermesini diledikleri zaman onun verdiği cevabı hatırlayınız:

«— Ne mucizesi istiyorsunuz? Siz kendiniz mucize değil misiniz?» — Dr E. E.

KADINLAR ARASINDA

Günün kadını (!)

Betty Crocker kimdir?

Betty Crocker

Hayallerin kadını

Birleşik Amerika devletlerinde geniş müşteri zümrelerine hizmet eden şirketlerin reklâm uğruna bizim vekâlet bütçelerine yakın meblâğlar sarfettikleri cümlenizin malûmudur. Bununla beraber bazı şirketlerin bu uğurda tahsis ettikleri paralar ger. çekten her türlü tasavvuru aşmaktadır. Meselâ Pillsbury unlarını imaleden fabrikanın senede bir kere tertiplemiş olduğu yemek tarife müsabakasında birinciliği kazanan talihli ev kadınına tam 50.000 dolar, yani 150.000 Türk lirası verilmektedir! Pillsbury şirketi müsabakanın yapılacağından altı ay önce, bütün maharetli ev kadınlarını kendilerine en muvaffak olduklar tarifeyi göndermek hususunda teşvikte bulunur. Hususî bir jüri gönderilen reçeteler arasında bir eleme yapıp, bunlardan 250 tanesini müsabakaya girmeğe değer hale getirmektedir. Sözü geçen 250 tarife sahiplerinin her birine New York'a gidip gelme yol parası ile kocaman bir havagazı fırını hediye edilmektedir. Nihayet müsabaka günü geldiği zaman, dünyanın en muhteşem ve sayısız kral, cumhurbaşkanını misafir etmiş olan Woldorf Astoria Oteli, balo salonunu muazzam bir modern mutfak haline getirmektedir. Cicili bicili önlükler giymiş olan ev kadınları ise bel bağladıkları tarifelerini tatbike koyulurlar. Amerikanın kalburüstü yemek mütehassıslarmdan müteşekkil jüri, bu tat-

Kadın inkılâbı ne vaziyette

Cihanın hayranlığını ve taktirini kazanmış olan Atatürk inkılâplarından her biri ilk bakışta kavranması son derece güç kültür abidesidir. Aralarında bir tefrik yapmağa kalkışmak ağır bir hata veya ihmale sebep olabilir. Bununla beraber bir tercih yapmak gerekirse, tereddütsüz birinciliği harf ve kadın inkılâbına tanımağa taraftarım. Biri koyu bir cehalet ummanında ömürlerini tüketen kütleleri aydınlığa kavuşturmuştur. Diğeri düne kadar şahsiyetsiz birer eşya sayılan hem. cinslerimizi lâyık oldukları insanî seviyeye ulaştırmağı hedef edinmiştir.

İnkılâp mevcut durumdaki nizam ve kıymetin zorla yıkılarak onun yerine yeni ve ileri bir fikre daya. han yeni bir nizam ve değerin getirilmesidir. Bu arada unutulmaması gereken nokta inkılâbın bir kereye mahsus bir hâdisenin olmamasıdır. İnkılâp durmadan yemlenen hayat şartlarına paralel olarak devam edebilmesi için her zaman teyit ve takviye edilmeğe muhtaçtır.

Kadın inkılâbımızın bugüne kadar kazanmış hamleleri kısaca gözden geçirip bu devamlı yenilemenin gerçekleşip gerçekleşmediğini tahkik edelim. Evet, İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana gibi şehirlerimizin sokaklarında gelip geçen kadın vatandağlarımızın büyük çoğunluğu garplı hemşirelerinden farksız bir giyim kuşam ve hareket tarzı açığa vurmaktadır. Büyük şehilerimizdeki okullarımız değerli kadın öğretmenlerin elindedir, hastahanelerimizde çalışan doktorlar arasında erkekleri kabliyet, mukavemet ve şefkat bakımından kat kat geçen meslek kadınlarımız mevcuttur, kadın hâkimlerimizin adalet duygusuna tam bir itimat mevcuttur, hattâ aralarında Temyiz Mahkemesine üye seçilme şeref ne nail olanlar mevcuttur. diplomasi alanında dahi yiğitliğini isbat eden genç Türk kadınlarımız eksik değildir.

Türk kadını sadece zekâ ve istidadı ile değil, yüksek zevk ölçüsü ile de her zaman boy ölçüşmeğe hazırdır. Son zamanlarda' Ankara ve İstanbulda yapılan defileler kadınlığımızın yaratıcı zevk kaynaklarının ne kadar zengin olduğunu bir kere daha ortaya çıkmasına vesile olmuştur.

Fakat büyük şehirlerden uzaklastiğimiz anda kalblerimizi bir endişe sarmağa başlıyor. Başkentten iki saat mesafede büyük bir kasaba veya komşu bir vilâyet merkezinde sokakta dolaşmak veya bir lokantaya girmek bile bir hâdise teşkil etmektedir. Buralarda garip bir mânevî tazyik hüküm sürmektedir. Sanki Allah tarafından kadın olarak yaratılmış olmak bir ay ıhmış gibi ... Sokaklar artan Ölçüde birer Umacıdan farksız siyah hayaletlerle dolup boşalmaktadır. Bununla yetinmeyin peçe veya şemsiyelere başvuranları hele hiç sormayınız... Bu halin genç annelerimize, hattâ on iki, on üç yaşlarındaki genç kızlarımıza kadar, sirayet ettiğini müşahede etmek ne kadar acıdır. Zira çarşaf kadınlığın müstakil şahsiyetinin inkârıdır. Bu kapkara bez parçası, tıpkı o libayı teşvik eden kapkara zihniyet gibi, milletimizin yarınını yetiştiren annelerine eşit hak ve mesuliyet sahibi birer vatandaş gözü ile değil, ancak tâbi bir mahlûk olarak bakmaktadır. Köy okullarına devam eden kız çocukların sayısı maalesef gün geçtikçe azalmaktadır. Neden? Çünkü "elinin hamuru ile erkek işine karışmağı" ayıp sayan bir zihniyet kızların fazla okumasını hayırlı olacağı yerde zararlı addetmektedir. . Medeni kanunumuzun "kadın, ailede müşterek saadeti temin hususunda gücü yettiği kadar kocasının muavin ve müşaviridir" demektedir. Acaba pazara giderken ayağı fotinli efendisini mevcut tek eşeğe bindirip, onu kundaklı çocuğu ile yalın ayak takip eden köylü bacımız bu haklardan ne dereceye kadar haberdardır? Türkiye bugün hiç değilse üç bin hemşireye muhtaçtır; hemşirelik mesleği kadınlık için en şerefli ve haysiyetli bir meşgaledir. Acaba kadını kapalı kapılar arkasında muhafaza etmeğe' çalışan bir cemiyet her yıl artan bu ihtiyacı giderecek fedakâr kadınları yetiştirmeğe muktedir midir? Halen Türkiyede faal vazife gören dört yüz diplomalı hemşire bu mesleğin neden inkişaf edemediğini beliğ bir şekilde anlatmaktadır.

Kadın inkılâbımız bugün her zamandan daha büyük bir takviye ve teşvike muhtaçtır. Hür milletler ailesi arasındaki mevkiimiz yükseldikçe, bu ihtiyaç kendini içerde olduğu kadar hariçte de duyurmaktadır. Türkiyede mevcut mevzuat dairesinde meşru bir haremlik ihdas etmek imkânsızdır. Fakat hukukî müeyyideler kâfi değildir. Haremlik, selâmlık zihniyetini kaldırmak için her gün yeni adımların atılması gerekmektedir.

Kadın inkılâbı bugün Türkiyede üç safhalı bir durum arzetmektedir. Atatürk ideallerine bağlı olan cesur meslekî kadınlarımızın elinde bu nebat her gün yeni çiçekler vermektedir. Azim ve feragatin nelere kadir olduğunu anlamak için Anadolu köylerinde genç kızlarımıza defile

General Miliste bir mutfak
Bir sanat lâboratuvarı

lıları tatıp, nihaî kararını verdikten sonra gazeteler görülmemiş bir yayın faaliyetine girişirler.

Bu şirketin en büyük rakibi sayılan General Mills şirketinin reklâm vasıtası da o nisbette orjinal bir buluşun mahsulü sayılabilir. Bu şirketin genel merkezinin üst katında yerleşmiş bulunan 60 - 70 memurdan müteşekkil bir şube sırf danışmak veya dert yanmak için mektup yazmış olan müşterilerin suallerini cevaplandırmakla mükelleftirler. Meselâ, sabit gelirli küçük bir devlet memurunun karısı kocasının yeni âmiri şerefine bir yemek hazırlamak zorundadır. Hemen kaleme sarılıp ailevî bütçesini izah ettikten sonra en münasip bir yemek listesinin kendisine bildirilmesini rica etmektedir. Diğer bir ev kadını çocuğunun bir türlü havuç ve ıspanağı onun hazırladığı şekilde yemek istemediğin: yana yakıla anlatmakta ve yeni bir pişirme tarzını sormaktadır. Üçüncü bir mektup sahibi ise kocasının lüzumundan fazla kilo aldığı halde bir türlü zayıflamağa yanaşmadığından şikâyet etmekte ve gizli bir zayıflama metodunun sırrını sormaktadır. İşin en hoş tarafı bu mektupların hepsinin "Betty Crocker — General Mills Şirketi!' adresine yazılmış olmalarıdır. Zira bu şirketin satmakta olduğu bilûmum unlu maddeler vesare paketlerin üstünde 30 yaşlarında görünen zarif ve sempatik bir kadının resmi basılmış bulunmaktadır. Üstelik hepsini kendisine mektup yazması için teşvik etmektedir. İşin asıl garbi şimdi gelmektedir... Bütün bu cazip cümleleri sarfeden ve âdeta millî bir kahraman sembolü haline gelen Betty Crocker asla yaşamamıştır! Bu kadın doğrudan doğruya reklâm mütehassıslarının yaratmış oldukları muhayyel bir şahsiyettir.

Reklâm yapmak bugün Amerikada sadece yüksek para kazandıran bir sanat değil, aynı zamanda pratik bir ilim haline gelmiştir. General Mills bundan 20 yıl önce, son derece kabiliyetli bir reklâm mütehassısım istihdam ettiği zaman, bu uzman, şirkete mallarım camı, herkesin tanıdığı ve sevimli bulduğu bir sima ile alıştırmanın doğru olacağım tebarüz ettirmişti. Ancak aranılan bu vasıflara sahip bir kadını bulmak hayli güç olacaktı. Bunun üzerine şirketin müdürleri en güzel beş kadın memurlarını bürolarına çağırıp her birinden model olmalarını rica ettiler. Ressam bu beş kadım inceden inceye tetkik ettikten sonra birinden ağız hatlarını, diğerinden burnu, üçüncüsünden gözleri vesaireyi almak suretiyle tam tarife uygun bir tip vücude getirmişti. Böylece nefis bir tablo hâsıl olmuştu. Bir de bu muhayyel ev kadınına bir isim takmak gerekiyordu. Bunun da kolayı vardı. İlham perisi rolünü üzerlerine almış olan beş kadının küçük isimlerinin harfleri tesadüfen Betty ismini teşkil ediyordu, müdürün ise en sevdiği köpeğinin adı Crocker'di; böylece muhayyel aile kadininin adı Betty Crocker oldu.

General Mills Şirketi bu sevimli kadının yaşamadığını atom sırrı kadar titizlikle saklamaktadır. Şirketin yaptırmış olduğu televizyon yayınlarında ilgili portreye en çok benzeyen artistler istihdam edilmek suretiyle milyonlarca aile kadınının hayalindeki şahıs yaşatılmağa devam olunmaktdır. Böylece postanın her gün kâtibeler önüne yığmış olduğu 200-300 mektuplardan hemen hepsi "Sevgili Betty'çiğim" diye başlamaktadır.

Betty Crocker gerçekten de şanına lâyık bir faaliyetin merkezidir. Onun şerefine isimlendirilmiş olan lâboratuvar mutfaklarında her çeşit pasta, ekmek nevileri, börek ve yiyeceklerin tecrübeleri yapılmaktadır, öyle ki bakkaldan satın almış olduğu un paketine bir veya iki yumurta ile biraz yağ ve şeker karıştıran en toy bir gelin dahi akşama kocasını nefis surette kabarmış, tüy kadar hafif bir şaheserle karşılıyabilmektedir.

Reklâm büyük bir kuvvettir. Reklâm bir malın istihlâkini arttırmak ve müşterilerini çoğaltmak için girişilen bir malî ameliyedir. Fakat başarılı bir reklâm sadece artan bir kazancı sağlamakla kalmıyor. Başarılı reklâm aynı zamanda âmmenin menfaati ve refahına arttırmak hususunda yapıcı faaliyetlere girişilmesini de sağlamaktadır. Bir malı sevdiren, işte reklâmcılıkta saklı bulunan bu diğergâmlıktır.

yaptırtan bazı enstitü öğretmenlerimizi anmak kâfidir. Bu müsbet ve yapıcı zihniyet sayesinde küçük kızlarımız bale okullarına devam etmekte, Türkiyenin şanı beynelmilel opera sahnelerinde duyurulmakta, çalışan kadınlarımız gayesinde nice yuvalar düzelmektedir.

Bu teşvik edici hamlelerin eksik bulunduğu muhitlerde ise kadın İnkılâbımız bir duraklama devresi geçirmektedir. Kendinde mücadele kuvveti bulamıyan küçük bir ekalliyet günün birinde taassuba boyun eğmekte, meselâ sokağa ancak pardesü ile çıkmağa, sinemaya ayrı ayrı seanslara devam etmektedir.

İrtica ve taassubun iyice kök saldığı, cehaleti teşvik eden menfî kuvvetlerin seferber olduğu yerlerde ise kadın yeniden üzerinde tasarrufta bulunan bir "mülkü muta" haline gelmiştir. Kadın vatandaşlarızı kaçıran jandarmaları, küçük çocukların ırzına geçen hocalara bütün kabahati yüklemek haksızlık olur. Asıl suçlu, asıl cezalandırılacak olan, onları bu harekete teşvik eden zihniyettir. Cemiyetimizde kadın, erkek müsavatı sadece kanunun maddelerinde değil, günlük hayatımızda gözle görülen bir realite haline gelmelidir. Bu gayeye erişmek için de kadın inkılâbımıza bütün imanımız ve gönlümüzle bağlanıp, onu her gün yeşerip filizlenmeğe devam etmesini sağlamalıyız.

BİR HİKAYE

KARANLIKTA

Yazan: Panteleinon Romanovo *Çev: Orhan Remzi Yüreğir*

Büyük bir kalabalık ildi günden beri istasyonda bekleşiyordu. Cepheden gelen marşandiz treninin vagonları ağzına kadar dolu idi. Sırtında uzun, eskimiş bir hırka taşıyan yaşlı bir adam ile, kolu kirli bir bezle sarılı genç asker hemen hemen birlikte istasyona gelmişlerdi. Tren daha durmadan ikisi de vagonlara seğirttiler.

"Kardeşler, Isa aşkına.. İki gün. den beri burada bekliyoruz."

"Yer yok.. Aptal herif, görmüyor musun? Burada herkes birbirinin sırtında oturuyor. Arkadaki vagona gidin."

Vagonun kapısının önünde duran askerin birisi onların kapıya tırmanmak istediklerini görünce, her ikisini de göğüslerinden itti, sonra kapıyı kapayarak içeriden mandal vurdu.

İhtiyar:

"— Ah sefil, diye başını salladı. Şimdi ne yapacağız? Açlıktan gebereceğiz, soğuktan kuyruğu titreteceğiz."

Böyle dedikten sonra omuzuna almış olduğu torbasın indirdi ve trene melûl melûl baktı.

Bu sırada elinde bir çıkın taşıyan, tüyleri dökülmüş kısa kürklü bir yaşlı köylü kadın ihtiyarın yanında durarak mırıldandı:

"— Boyunlarında bir istavroz bile taşıtmıyorlar. Bunların hepsi vahşi hayvan. Tabî, rahatça oturdukları için vaziyetlerinden memnundurlar."

"—Hepsini şeytan alsın. Yaralı kolum belki de kangren olacak. Hep onların yüzünden."

Asker böyle dedikten sonra dişleriyle kirli sargısını tekrar sıkılaştırdı.

Uzun hırkalı adam hiç bir şey söylemeden duruyor ve mütemadiyen katara bakıyordu. Bazan koşmak ister gibi bir harekette bulunuyor, sonra bundan vaz geçerek yine yerinde kalıyordu. Köylü kadın hâlâ şikâyet ediyordu:

"— Bu halk çok vahşileşti. Yaşlı olduğumu gören herkes evvelce bana yardım ederdi. Halbuki şimdi göğsümden, omuzumdan itip geri çeviriyorlar Zaman ne kadar değişmiş.

Uzun hırkalı ihtiyar:

"— Bunların hiç biri Allahı tanımaz, diye söylendi. Haydi gelin şu bekçinin kulübesine gidelim. İhtimal orası sıcaktır. İstasyonda artık durulmuyor."

Üçü de bekçinin kulübesine girdiler.

İki saat sonra yeni gelen bir trenin düdüğünü işitince yine üçü birden dışarı fırladı. Yeni gelen katar hayli uzundu ve lokomotif çok uzaklarda bulunuyordu, Genç asker bir an için bütün katarı gözden geçirdi ve en sonda boş bir vagonun mevcut olduğunu görünce hemen koşmaya başladı. Sondaki vagon bekçi kulübesine pek yakındı. Karla kaplanmış olan rayların üzerinden boş vagonun yanma geldi, sonra içine girdi. Uzun hırkalı ihtiyar ile köylü karısı da onu takip ettiler, ve yagonun yanında durup, önce torbayı ve çıkını içeriye bıraktılar, akabinde de kendileri çıktılar. Vagonun kapısı, bekçinin kulübesine bakıyordu. İstasyonun bulunduğu peron ise aksi istikametteydi. Bir sürü insan vagonun önünden geçiyor, küfürler, haykırışlar işitiliyor, yerdeki kar, ayaklarının altında gıcırdıyordu.

Asker:

"— Oh, koca vagon bizim" diye bağırınca ihtiyar onun omuzunu dürttü.

"— Böyle hızlı konuşma. Eğer sesini duyarlarsa hepsi içeriye girmeye kalkar,"

Sonra vagonun kapısını kapadı, içeriden mandal vurdu. Vagonun İçerisi şimdi zifiri bir karanlığa gömülmüştü. Dışarıdan yer arayan oraya buraya koşuşan insanların ayak sesleri duyuluyordu.

Genç asker :

"— Çok şükür, buraya gelmiyorlar" dedi.

Fakat daha bunu söyler söylemez birdenbire vagonun duvarına dışarıdan bir şeyler çarptı. Hiç şüphesiz kapıyı açmaya Uğraşıyorlardı.

İhtiyar, içerden sanki böğürdü;

"— Buraya girilmez. Burası ağzına kadar dolu. Herkes birbirinin sırtında oturuyor.''

"— Dostlar, İsa aşkına, üç günden beri ayaktayız. Bizi içeri alın. Yalnız iki kişiyiz, bir de küçük çocuk var,"

"— Burada yer yok. Siz Rusça anlamaz mısınız? İçerisi, tıklım tıklım dolu olduğu için kapıyı kapattık. O kadar sıkışık vaziyetteyiz ki kapıyı bile açamıyoruz."

"— Allah aşkına..."

Dışarıdan sesler kesildi, tren de hareket etti. Köylü kadın mırıldandı:

"— Sana şükürler olsun Aziz Isa". Karanlıkta bir istavroz çıkardı. "İlâhî annemiz bize yardımda bulundu. Zaten ben ona dua etmiştim. Tanrının annesi pek uludur."

Bu sırada asker kulağını vagonun duvarına dayadı.

"— Fakat onlar vagonun sahanlığına tırmanmışlar. Dışarıda hepsi soğuktan donacaklar."

Köylü kadın içini çekti:

"— Onlara yardım et, ey ulu efendimiz. Ah bugün kimbilir kaç kişi dışarıda donmuştur."

Vagonun dışından hiç bir ses gelmiyor, yalnız küçük çocuğun hafifçe ağladığı işitiliyordu. Birden duvar tekrar vuruldu:

"— İsa aşkına bizi içeri alın. Hepimiz burada donuyoruz. Ah, tren durmadan bizi içeri alın."

İhtiyar yanındakilere fısıldadı:

"— Eğer tren durursa yine bir insan içeri girer."

Sonra dışandakilere bağırdı:

"— Sana rusça söylüyorum, burada birbirimizin sırtında oturuyoruz. Yer yok.."

Dışarıdan yalvaran bir kadının sesi geliyordu:

"Biz ayakta da dururuz."

"— Bir bu eksikti. Sesinizi kesin, cevap vermeyin."

Köylü kadın kendi kendine mırıldandı:

"— Ah Allahım, tren yine duruyor. Şimdi herkes içeriye hücum edecek, sırtımıza binecekler."

Tren hakikaten durdu, fakat bekleyen yolculardan hiç birisi, en sondaki bu boş vagonun farkına varmadılar. Zaten burası pek küçük bir istasyondu. Yalnız dışarıda, sahanlıkta bulunanlar vagonun kapısına tekrar vurdular. Sesleri soğuktan iyice kısılmıştı.

"— Isa aşkına, bizi içeri alın. Burada donuyoruz. Çocuğun nefesi çoktan kesildi,"

İhtiyar yavaşça:

"— Susun, hiç cevap vermeyin. Sonra dışarıdan işitirler" dedi.

Lokomotifin düdüğü öttü, katar hareket etti. Dışarıdan tekrar sesler duyuluyordu:

"— Ah şeytanlar, ah hayvanlar. Allah hepinizin belâsını versin. Melunlar, vicdansızlar. İşte çocuğumuz dondu."

Köylü kadın karanlıkta dizleri üzerine oturarak duaya başladı:

"— Ey semaların hâkimi, ey Tanrının anası. Onlara yardım et.. Onları koru! Ah, küçücük çocukları İle dışarıda bu soğukta ne yaparlar..."

Panteleimon Romanovo 1884 de Tula'da doğdu. Lisede iken "Rusça" ve "Edebiyat" derslerinden daima kötü not alırmış. Liseyi bitirdikten sonra hukuk tahsili yaptı ve edebi hayata atıldı. Köylü hayatına dair küçük mizahi hikâyeleri ile büyük bir şöhret yapmıştır.

BASINDAN AKİSLER

Claes ve Paqueraux
Nedimin kulaklarını çınlatıyorlar

Fransada, bir revüde kadın kıyafetinde sahneye çıkan ve "Suzy" adını taşıyan Claes ile "Panlette" diye çağırılan Paqueraux yoldan geçerlerken bazı kimseler tarafından "harfendazlık" a maruz bırakılmışlardır. Bu kimseler, delikanlıları kadın zannet. mişler, peşlerine takılmışlar, dil ve el ile tecavüzde bulunmuşlardır.

Claes ve Paqueraux bunun üzerine evvelâ küfür etmişler, fakat "kadınlar"ın ağzından çıkan bu sözler mütecavizleri, kızdırmak bir yana, memnun ettiğinden ve güldürdüğünden delikanlılar erkekliklerini başka türlü göstermek yoluna sapmışlardır. " Ancak işe polis müdahale etmiş ve cümleyi karakola götürerek hepsi hakkında, ayrı ayrı suçlardan tahkikata geçmiştir. *(Agence İnternationale)*

Fransada grevler bir moda halinde sürüp giderken mektep talebeleri de böyle bir hareketten uzak kalmayı şereflerine yed rememişler ve onlar da greve başlamışlardır. Talebelerin grevi, mektebe ve derslere gelmemek suretiyle olmaktadır.

Son olarak Malhac-sur Benaize'deki ilk mektebin talebeleri grev ilân etmişlerdir.

Sebep: Ders yılı içinde sınıf öğretmeninin pek sık değiştirilmiş olması!

Talebeleri derse devama ikna için iki taraflı müzakerelere devam edilmektedir. *(Le Monde)*

Lyon'da, bir "çapraz kelimeli bilmeçeler" tabii, bu işi kumar haline soktuğu iddiasiyle mahkemeye verilmistir.

M. Jean Goursat, bir seri çıkarmış ve müsabaka tertiplemiştir. Fakat iddiaya göre, öyle kelimeler seçmektedir ve kendisi o kadar ustadır ki müsabaka bir "talih oyunu" halini almaktadır. Meselâ M. Goursat, bir tek tarife tam altı yüz cevap uydurabilmek mahareline sahiptir.

İddia makamı bu yüzden M. Gourset'yi alenî kumar tertiplemekle suçlandırmıştır.

Buna mukabil tâbi, kendisini şöyle müdafaa etmiştir:

"— Ben, her kelimenin halledilmiş şeklini, daha evvelce, kapalı bir zarf içinde notere bırakıyordum. Tabiî, bu, en zoru oluyordu. Ama, ne yapalım amatörler biraz uğraşsınlar". *(Le Monde)*

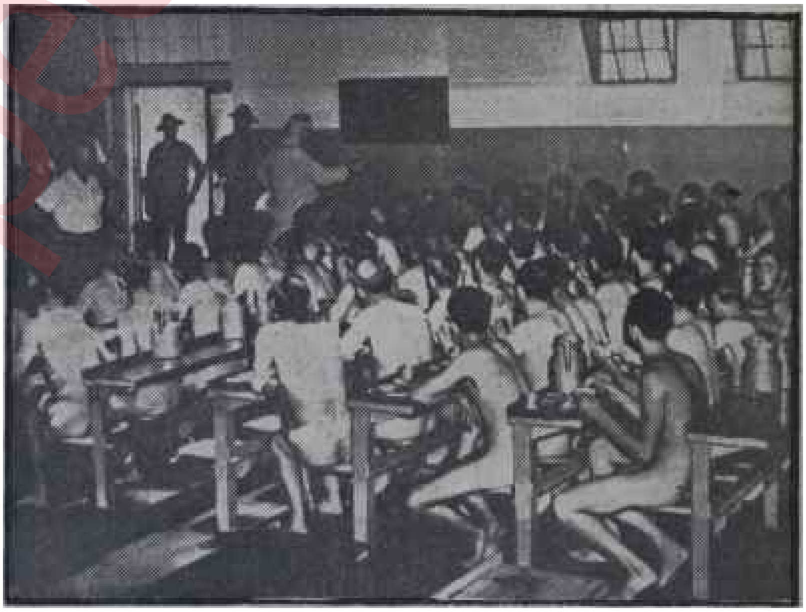
İngiliz "Milli Caz Federasyonu", İngiltere ile Fransa arasında bir caz festivali tertiplemiştir. Bunun için 40 kişilik hususî bir tayyare tutulmuş ve Fransada çalacak İngiliz orkestrasiyle, İngilterede çalacak Fransız orkestrası bir taraftan ötekine taşınıp, geri götürülmüştür.

Bunun üzerine, işe derhal turistik bir mahiyet verilmiş ve hususî tayyare hiç durmadan inip kalkmak suretiyle iki başkent arasında bol miktarda caz meraklısı ziyaretçi de taşımıştır. *(Le Figaro)*

Kentucky'deki Eddyville Devlet hapishanesindeki isyan hareketine iştirak eden mahkûmlar anadan doğma soyulmuşlar ve aranmışlardır. Bu arada muhafızlar hayli kabarık sayıda "âleti carihe" toplamışlardır.

Mahkûmlar daha sonra, o halde hapisanenin yemekhanesine indirilmişler ve kendilerine nutuk verilmiştir.

Mahkûmlar nutku dinlerlerken silâhlı muhafızlar gene de aralarında dolaşmışlardır.

Kentucky'de asi mahpuslar
Bir çıplaklık kampı mı?

Celâl Bayca — Küçük kâhin
"Demek, gene biz kazanacağız!"

Reisicumhur Celâl Bayar Zonguldağa yaptığı son seyahatte Hürriyet gazetesinin tertiplediği seç m anketine en doğru cevabı verip 10 bin lira a. lan delikanlıyla da tanışmış ve kendisine iltifatta bulunmuştur.

Celâl Bayar sormuştur:

— Eee, söyle bakalım, gelecek seçimlerde ne olacak?

— Gene siz kazanacaksınız efendim?

— Ya Halk Partisi ne kadar mebus çıkaracak?

— Böyle giderlerse bu seferkinden de az.

— Ya Millet Partisi?

— Onlar biraz artacaklar.

Tokyoda havalar dehşetli surette sıcak gittiğinden bütün çiçekler solmaktadır. Halbuki Japonlar çiçeklere son derece meraklıdırlar ve çiçeksiz yapamazlar. Bilhassa evlerde ve ziyafetlerde, masalardan çiçek eksik olmaz.

Bunun üzerine, hususi bir tedbir alınmıştır: Ç çekler, suda değil, içi oyulmuş buz kalıplarda muhafaza edilmektedir.

Ağaç katli mevzuunda bir müsabaka tesis edilse, hiç karşılaşma yapmadan finale bırakılacağımız bir hakikattir. Orman kanunu bile bu rekoru önleyebildi mi? Gözünüzün görmediği yüce dağların yamaçlarında kimbilir neler oluyor?

Gözümüzün göremediği yüce dağların yamaçları bir yana, fakat burnumuzun dibinde neler oluyormuş ta haberimiz yok..

Ankaranın ağaçlandırılması için sarfedilen gayretleri hangimiz unutmuşuzdur? Hattâ bir vakitler, bazı meraklıların yaptığı hesaba göre, bir ağaç, hemen hemen zamanının serveti sayılabilecek bir yekûna mal oluyormuş. Bu istatistiğin sıhhati zaten istatistikler bizde umumiyetle sıhhatsiz olurlar yüzde elli bozuktur diyelim, şüphe yok bir ağaç mevzuunda Ankara büyük fedakârlıklara katlanmıştır.

Geçenlerde bir gazete haberi hepimizi yerinden oynattı. Yenişehirde Atatürk bulvarındaki ağaçlar kurumağa başlamış.

Aman!., bunca emekler?

Bereket havadisin altı, yüreğimize su serpti.

Bu semtin ünlü (!) bir elbise temizleme evi, eczalı sularını ağaçların diplerine dökmektedir. Bu sulama gayreti nin ağaç sevgisinden ileri geldiğine inanmak için hayli safdil olmak lâzım... "Köküne kibrit suyu" der gibi yapıldığına inanmak ta fazla gaddarlık olur belki...

Hâdise ne odur, ne de budur..

Müessese, temizleme evi ya... Elbise temizleme hususundaki maharetini müşterisi olanlar bizden iyi bilirler; bizim bildiğimiz bir şey varsa, o da Yenişehirdeki ağaçların "temizlenmesi" hususunda esaslı bir teşebbüse geçilmiş olduğudur.

Bereket, alâkalılar zamanında işe vazıyed ettiler. Yoksa temizlik mevzuunda mezkûr müessese Amerikanvari bir reklâm yapıverecekti!..

1917 ihtilâlinden beri ilk defa olarak İngiltereye hakikî Rus votkası gelmiştir. Votka, İngiliz şehirlerinde satışa çıkarılmıştır. Kadehi, İskoç viskisi gibi 2 şiling (80 kuruştur).

İlk parti olarak bir Sovyet şilebiyle 500 kasa votka gelmişse de ithalâtçılar, talebin pek fazla olduğunu İleri sürerek yeniden ithal lisansı talebinde bulunmuşlardır. (A.P.)

Bugün, 1940 dan beri ilk defa olarak, İngilterede, tereyağ ve margarin serbest, kuponsuz olarak satışa çıkarılmıştır. Tahminlere aykırı olarak, ev kadınlarında aşırı bir tehalük göze çarpmamıştır. *(Reuters)*

KİTABLAR ALEMİNDE

TUNADAN ŞİMALE AVRUPA

Burhan ARPAD — (Yeditepe Yayınları, 1953 — 74 s., 100 krş)

Salâhattin Batu'nun, Romancerosunda, gezdiği ülkelere şair gözüyle baktığını söylemiştim; B. Arpad, gezdiği yerlere gazeteci gözüyle bakmış, iliglendiği şey, insanların günlük yaşayışı, icinde yaşadıkları hava. Arpad, bu kitabında Almanyayı, Avusturyayı anlatıyor. Savaştan bitkin çıkmış, yıkılmış olan bu iki ülkeyi... Şehirden şehire giderken gözüne çarpan, bize anlattığı şey, bir yandan yaranın büyüklüğü, bir yandan da insanları yaşatan umut, yeniden kurma, yapma çabası.

İşgal altındaki Viyana, üçüncü adamın Viyanası, değişmiştir. İnsanların yüzü gülüyor, işgal kuvvetleri unutulmağa çalışılıyor. Sanat aşkı kendini her yerde gösteriyor. Ama, bir "güzel günler, geçmiş günler" özlemi herkesin içini buruyor. Ne kadar toparlanılsa, o eski kaygısız hayat bir daha yaşanamıyacakmış gibi... Arpad'ın Viyana'da seyrettği "Abadune"ya giden Kayık" adlı oyun, önem taşıyan bir eser. Avusturyalının nasıl bir insanlık özlediğini gösteriyor.

Berlin, her şey, her şey bir yana umutla yaşıyor, çalışıyor. O da ama geçmişi anıyor, o da güzel günlerinin ardından iç çekiyor.

"50.000 Hamburg'lunun Hâtırasına" Almanyanın en derin yaralarından birine ayrılmış bir parça. Bombardımsnda ölenler, devlet eliyle öldürülenler, Ohlsdorf mezarlığında anılıyor. Bütün yaşayanlar, ölüme karşı söz birliği etmiş bu mezarlıkta. Ama şehirler, inanılmaz bir güç, bir çalışma ile kalkınmaya, gene rahat bir ha. yatın yolunu bulmaya uğraşıyor. Çalışmak. Bütün kitaptan anlaşıldığına göre, Alman, çalışmaktan yılmamıştır.

Arpad'ın arayıp da bulamadığı, içi burkula burkula sokaklarında gezdiği şehir, Salzburg... Mozart şehri, yeni yapılan, canlanan hayatı ile, Arpad'ı oyalayamıyor. Bir şey, Salzburg'u Salzburg yapan bir şey kaybolmuş gibi. Kitap acı cümlelerle sona eriyor.

Yazar, kitabını, olanı da olmayanı da görmeğe çalışan bir gözle, sürükleyici bir deyişle yazmış. Dilinde yalnız, titizlik göstermekten uzak. Onun gibi bir yazarın çok daha güzel, daha temiz bir dille yazması beklenebilirdi.

SANAT DÜNYASINDA

Tiyatro

Shakespeare ve Biz

İngilterede yıllık Shakespeare festivali hazırlanırken, biz de onun "Bir yaz gecesi rüyası"nı vermek suretiyle buna iştirak ediyoruz, diyebiliriz.

Sahiden de diyebiliriz. Çünkü İstanbul Şehir Tiyatrosunun genç unsurları, Gülhane Parkının sümmetedarik hazırlanmış açık hava tiyatrosunda, bu şiir dolu rüyayı, bir kâbus olmaktan kurtarmağa muvaffak oldular.

Eser 1594 de yazılmış. Biz onu 1954 de oynuyoruz. Rakkamların bu yer değiştirmesi araya 360 yıllık bir mesafe koyuyor.

Ne güzel rüya bir sanatkâr için-Hâlâ devam ediyor.

Fakat bizim Shakespeare festivaline iştirakimiz bundan ibaret kalmıyor. Devlet Tiyatrosu sanatkârlarından Yıldız Akçan da, İngiliz Kültür Heyetinin davetlisi olarak Stattforda hareket etti.

Öğrendiğimize göre Muazzez Lutas da İngilterede bulunuyor. Onun da festivale gideceğini tahmin ediyoruz.

Bununla beraber, Shakespeare'in bize henüz metin olarak gelmesini hâlâ bekliyoruz.

"Othello" yu "Arabın İntikamı" halinde oynamaktan kurtulabilmemiz için bir şair mütercim kalemine ihtiyacımız var. Rostand, Siyavuşgilin manzum tercümesiyle bu bahtiyarlığa erişti.

Bekleyebilir de. Vakti var. Zamana tahammül ediyor ve onu aşıyor.

Moda

Amerikaya gidecek Türk Modası

Spor ve Sergi Sarayı, şimdiye kadar sahne olduğu muhtelif mevzuda tezahürlerin şüphesiz, en iyi tertiplenmiş, en zevklisini Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü defilesine borçludur. Amerikaya kadar gidecek olan Türk Turizm Kurumunun hazırladığı bu "Kalkınan Türkiye Sergisi" adını "Olgun Türkiye" ye çevirse, yeridir. Olgunlaşma Enstitüsüne ve bilhassa onun hakikî annesi olan Refia Övünç'e sonsuz teşekkürler.

Havanın sıcak, defile için seçilen yerin sapa ve saatin münasebetsiz — defile 15.30 da yapıldı — olmasına rağmen, Spor ve Sergi Sarayı hemen kamilen dolu idi. Hem de ne zarif ve lâtif seyircilerle. Doğrusunu isterseniz, Türk giyim zevkini görmek isteyen ve defilede hazır bulunan bir hayli yabancı, yalnız sahne ile meşgul degillerdi, salondaki hanımları da, cici mankenleri ve şâhâne tuvaletleri olduğu kadar hararetli bir alâka ile tetkik ediyorlardı.

OPERA ALBÜMÜ

CARMEN

Bestekâr : Georges Bizet (25 Ekim 1838 de Pariste doğdu.3 Haziran 1875 de Paris civarında Bougvialde öldü) «Carmen» Opera 4(perde perde, Metin: H. Meilhac ve L. Halevy ilk defa 3 Mart 1875 de Pariste oynandı. «Carmen» operasının mevzuu, Prosper Meri. mee'nin ayni ismli hikâyesinden alınmıştır.

Şahıslar : Carmen, çingene kızı (dramatik alto). Don Jose, çavuş (lirik - dramatik tenor). Micaela, köylü kızı (lirik soprano). Escamilio boğa güreşçisi (lirik bariton). Fransquita, çingene kızı (Koloratur . subret). Mercedes, çingene kızı (alto). Zuniga, teğmen (bas). Remendado, kaçakçı (tenor). Dancairo, kaçakçı (bas). Morales, çavuş (lirik bariton).

Mahal İspanya. Zaman 1820. Fevkalade kuvvetli, ve tesirli bir koro, ayni şekilde bale. Orta orkestra (49 enstrüman) ve harp. Sahne müziği için orkestra kifayet edebilir. Eserin devamı 3 saat.

MEVZU

Birinci perde : Sevil şehrinde bir meydan. Bir sigara fabrikası ve bunun önünde bir karakol. Karakolda askerler nöbetin bitmesini bekliyorlar. Bu sırada köylü kızı sahneden ayrılır. Nöbet devredildiği zaman, yeni nöbetçilerin arasında çavuş Don Jose de vardır. Tütün fabrikasının çam çalar. Askerler bu kızların etrafını alırlar. Don Jose kızlardan uzak durur. Bu esnada işçi kızlardan Carmen, elindeki gülü Don Jose'ye fırlatarak tekrar fabrikaya girer. Micaela göründüğü zaman Don Jose bu gülü koynuna sokup saklar. Micaela, Don Jose'ye annesinden bir mektup, biraz para ve bir puse getirmiştir.. Birdenbire fabrikanın) içinden bir feryad duyulur. Carmen içeride bir arkadaşı ile kavga ederek onu bıçakla yaralamıştır. Karakoldaki askerler Carmeni yakalarlar. Teğmen, Carmeni götürmesi için Don Jose'ye verir, fakat yolda Carmen bir fırsatını bularak kaçar.

İkinci perde;

Bir açık hava meyhanesi. Askerler çingene kızları ile burada eğlenirler. Teğmen Zuniga Carmene, Don Jose'nin bugün hapisten çıkacağını anlatır. Don Jose, Carmeni kaçırdığı için daha önce hapse mahkûm olmuştur. Bu sırada boğa güreşçisi Escamillo gelir, Escamillo Carmenin hoşuna gider. Askerler meyhaneyi terkettikleri zaman, kaçakçılar ortaya çıkarlar ve Carmenin de kendileriyle beraber gelmesini isterler. Fakat Ciarmen Don Jose'yi beklemektedir. Don Jose geldiği zaman, Teğmen ona derhal kışlasına dönmesini emreder. Don Jose bu emri dinlemez, üstelik kılıcını çekerek, teğmene karşı durur. Don Jose bu vaziyet karşısında artık asker olarak kalamaz. Bunun üzerine kaçakçılarla birleşir.

Üçüncü perde:

Sarp ve vahşi bir dağ yamacı. Kaçakçılar burada konaklarlar. Carmen, Don Jose'nin kıskançlığından bizar olmuştur. Bir kaç çingene kadın ile birlikte iskambil falına bakar ve falda ölümü görür. Kaçakçılar yattığı zaman Don Jose nöbette kalır. Bu esnada karşıdan gelen bir gölgeye ateş eder. Gelen Escamillo'dur. Don Jose'ye yaklaşarak Carmeni görmek istediğini söyler. Bunun üzerine ikisi de bıçaklarını çekip birbirlerine saldırırlar. Uyanan Carmen aralarına girer ve Escam'llo'nun tarafını tutar. Ayni zamanda uzun zamandanberi Don Jose'yi takip eden Micaela da bir kayanın arkasından ortaya çıkar ve Don Jose'ye annesinin ölüm haberini verir. Carmen Don Jose'ye hakaret ederek Micaela ile beraber gitmesini söyler. Don Jose perişan bir halde genç kızla birlikte uzaklaşır.

Dördüncü perde : Sevil şehrinde Boğa güreşlerinin yapıldığı Arena'nın kapısı. Buraya neşeli bir kalabalık toplanmıştır. Carmen Escamillo ile birlikte gelir. Escamillo bugün güreşecektir. Birden Don Jose görünür. Escamillo arenaya girdiği zaman, Don Jose, Carmenin önüne çıkıp onu içeriye bırakmaz ve geçmiş günleri hatırlatarak hala sevdiğini söyler, kendisi ile beraber gelmesini rica eder. Carmen bu teklifi red eder, Escamillo'yu sevdiğini bildirir ve hiddetle Don Jose'nin yüzüğünü parmağından çıkarıp atar. Bunun üzerine Don Jose bıçağını çeker ve Carmeni öldürür, sonra da Carmenin ölüsü üzerine kapanıp ağlar.

Spor ve Sergi Sarayındaki defile

Kerem ile Aslı

Sevim Borar, Sevil Yarış, Semra Dağoğlu, Lâle Uslu ve Belkis Mavisu tarafından takdim edilen modellerin, kendileri kadar isimleri de güzeldi. Meselâ bakanız: Nar tanem, Nur tanem, Bir tanem! Şiir okuyorum zannedeceksiniz. Doğru. Bunlar üç tuvaletin isimleridir amma, Bedri Rahminin de bir şiirine giriştir. "Sereserpe" isimli bir tuvalet de Orhan Veli'yi yâdediyor. Görülüyor ki Türk işlemeleri ile birlikte Tarsusla Amerîkaya kadar,. şiirimizden de bir hava gönde-iyoruz. İşte bir kaç isim daha: Çatal Cara, Dizi Mercan, Karadut, Edalım.

Bir de edebî mecmua ismi: Yeditepe.

Bu "Kalkınan Türkiye Sergisi" ne bir İngilizce şiir antolojisi ile resim sergisi ilâve etmek kabil değil midir dersiniz?

Yoksa bu isim, Türk Turizm Kurumunun memlekete turist çekecek yerde buradan yabancı memleketlere turist götürüşünü örtmek için mi verilmiştir?

Sosyete

Füreya Kılıç'ın Kokteyli

Büyük bir muvaffakiyet kazanan çini ve guaş sergisini kapattıktan sonra, Füreya Kılıç atölyesinde dostlarını bir araya getiren bir kokteyl tertip etti.

Bu kokteyl, bütün mânasiyle bir sanat toplatısı oldu ve, bize Sanat Dostları Cemiyeti'nin ilk günlerindeki samimî toplantıları hatırlattı.

İstanbulun güzel sanatlar ve edebiyat muhitine mensup belli başlı simaların hemen hepsi, sadece kıymetli bir sanatkâr olmakla iktifa etmeyen, aynı zamanda iyi bir ev sahibesi olduğunu ispat eden Füreya Kılıç'ın atölyesinde toplanmışlardı; bir aralık saymak istedim, altmıştan sonra durdum. Her ân kapı çalınıyor, bir başkası geliyordu.

Kimler vardı? Kalemimin ucuna geldiği gibi yazıyorum: Tahsin Öz, Profesör Gabriel, Filarmoni Derneğinin "animatrice" i Ressam Frumet Pektaş, Vedat Nedim Tör ve eşi, Güzel Sanatlar Akademisinin eski ve yeni müdürleri Burhan Toprak ile Nijad Sirel ve eşleri, Şair Müştak Erenus ve çiniciliğe derin bir merak saran eşi, Sedat Eldem, Semiha Ayverdi, Rejisör Meinecke ve eşi, heykeltraş Belling, Ahmet Hamdi Tanpınar, Nurullah Berk ve Ressam Madam Kasta, Rezzan Yalman, Bedri Rahmi, Zahir Güvenli, Hüsamettin Bozâk, Samim Kocagöz, Yaşar Kemal, Sabahattin Eyüboğlu ve Piyanist Magdi, Yüksek Mimar Halid ve eşi, Altemur Kılıç Ve eşi Ressam Asuman, Tunç Yalman, Ayşe Nur ve Füreya Kılıç'ın sanatla yakından alâkalı kırktan fazla samimî dostu ile yakınları.

<u>*Bir Alman Şiiri*</u>

Yol

Beni,
Bu kara topraklardan
Sen yarattın.

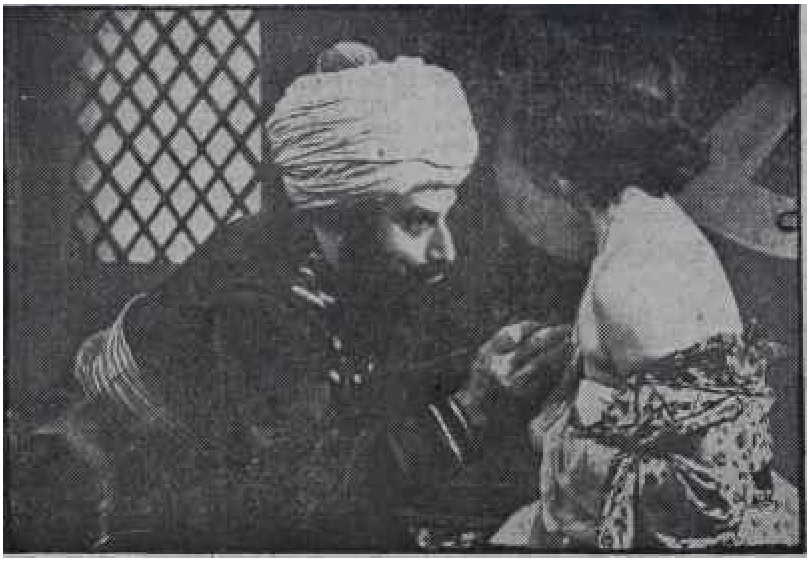
Alnıma,
Bu kara lekeyi
Sen sürdün.

Beni affet
Rabbim
Ve benden af dile...

(Fritz Gerald'den)

Bir aralık, sevimli F. K. G, de gelerek kendisi için hususî surette hazırlanan "meyve suyunu" içti.

Kokteyl saati bitip misafirler veda ederek gittiken sonra, yirmi kadar dost atölyede kaldılar. Tesadüf, o gün, Fitne Fucur'un evlenme yıldönümü imiş. Fransız Kültür ataşesi Bergeaud, Füreya Kılıca hediye olarak getirdiği şampanyaların kâfi gelmiyeceğini söyliyerek ayrıldı, bir müddet sonra döndü ve bu sevimli, neşeli toplantı, Füreya Kılıcın kokteyli için olduğu kadar Mehmet Ali ve Adalet Cimcozun evlenme yıldönümleri şerefine de şampanya köpükleri ile ıslatıldı.

Üfürükçüler Beyaz Perdede

Dîn ve çıplak et = Bizde filmcilik

Sinema

Sansür sistemi değişmelidir

Hepimiz yerli filmlerden şikâyet ediyoruz. Bunda da haklıyız. Yalnız " "yerli" diye kendimizi aşağı görme duyguları ile tezyif etmekle işe başladığımız filmlerin nasıl bir sansür sistemine tâbi tutulduğundan çoğumuzun haberi yoktur.

Bu sansür, derhal haber verelim ki, hemen her türlü sanat telâkkisini, mefhumunu bertaraf edecek şekilde kayıtlar koymuştur, öyle ki, memleketimize gelen yabancı filimlere de tatbik edilecek olsa bunların yüzde sekseninin yasak edilmesi icap eder.

Ay onlara tatbik edilmiyor mu?

Diyeceksiniz. Hayır. Çünkü yerli filmler ile yabancılar için iki ayrı ölçü kullanıyoruz. Hattâ tiyatro eserleri için bizde hiç sansür yoktur. Yani, bugün, meselâ Muammer Karacanın hâlen, döryüzüncü temsiline yaklaşan "Cibali Karakolu" isimli adapte vodvili, yerli film haline getirilmek istense, mevcut sansür talimatnamesi buna mânidir. Bunu demekle sansür fikri aleyhinde bulunmak istemiyoruz.

Bütün dünyada film sansürü var dır, yalnız bizde tatbik edilen sistemin kifayetsizliğini belirtmek istiyoruz. Esasen bu sebepten yerli ve yabancı filmler iki ayrı ölçüye tâbi tutuluyor. Yabancı filmler evvelâ kendi memleketlerinde sansür edilmiştir. Eğer biz kendi sansür talimatnamemizi tatbik ile onu yasak edecek olursak; bundan görüş, fikir, kültür ihtilâfları doğacak, mesele, hepsinde bizim de dahil olduğumuz milletlerarası müesseselere intikal edecektir. Bunun içindir ki ve "eşşeğini güdemiyen, semerini dövermiş" kabilinden mevcut sansür talimatnamesini yalnız "yerli" filmlere tatbik ediyoruz.

Acaba bu "yerli" talimatname bugünkü mahdut görüşünü terkedip bizim de bir uzvu bulunduğumuz medenî dünyadaki ölçülere göre ayarlanırsa filmlerimizin kaliteleri yükselir mi?

Bu, ayrı bir meseledir. Amma muhakkak olan bir şey varsa, bu tadilât yapıldığı takdirde, âdi melodramlardan bir adım uzaklaşılmak ihtimalinin çoğalacağı, memleketimizde esasen sayıları mahdut müelliflerin sinema eserler: vermek ihtimalinin de artacağıdır.

Bir Aktörlün Hatıraları

Gözü açık uyuyanlar

Devlet Konservatuvarının eski tatbikat sahnesi, geçmiş yıllardan bir yaz mevsiminde, İzmir'e turneye gider. Başlarında prof. Kârl Ebert vardır.

Bir kaç eser birden sahneye konulacağı için, provalar uzun sürmekte, hatta bir çok geceler, geç saatlere kadar çalışmak icabetmektedir. Bu provalarda profesör Ebert çok yorgun düştüğü zaman bir koltuğa gömülmekte, gözleri açık olduğu halde hiç ses çıkarmadan dinlenmekte ve çalışmaları seyretmekle yetinmektedir. Bu arada yorgunluktan bitap düşen Cüneyt Gökçer, Şahap Akalın, Ertuğrul Ilgın bir köşeye büzülüp uyuya kalırlar. Bunu gören Ebert, öfke ile

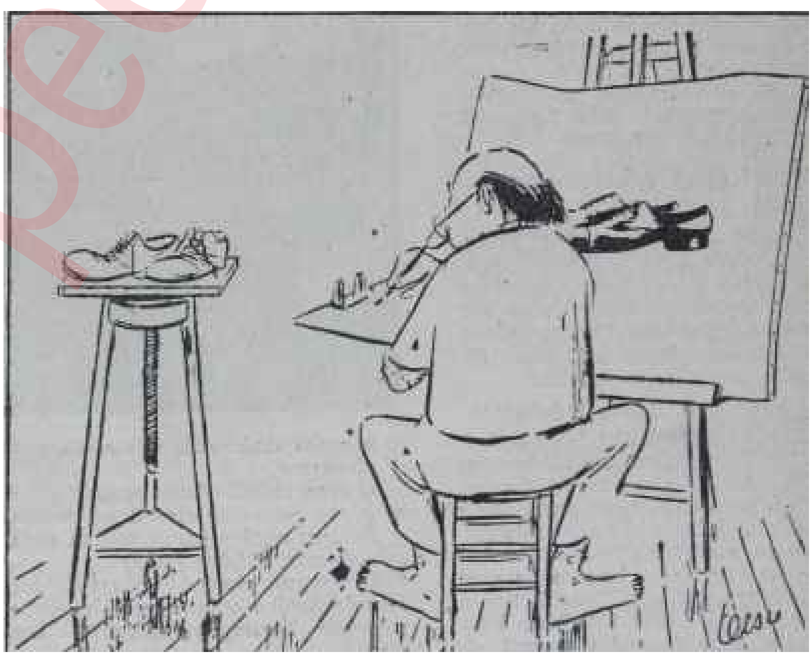
— Bu ne rezalet. Sanatkâr vazife başında uyumaz! Diye aykırır.

Bunun üzerine hocama ben saygı ile şu cevabı veririm:

— Her Profesör, sizin gibi büyük sanatkârlar gözü açık da uyuyabilirler, ama bizim gibi küçük sanatkârlar ne çâre ki, gözlerimizi kapamadan uyuyamıyoruz.

Şeref Gürsoy

Bitirirken şunu da ilâve edeceğiz: "Hac Yolunda" isimli bir filme bugünkü talimatname müsaade edebilmistir. Halbuki bu film Anadolunun muhtelif yerlerinde bir dinî suiistimale vesile vermiştir. Onu bir defa gören lerin yan hacı olacakları imâ edilmiş, halkımız:

Empresyonizm!

— Öyleyse iki defa gider tam hacı durum,

Diye düşünerek, evinden, köy ve kasabasından kımıldanmadan hacı oluvermiştir.

Harice döviz çıkarılmasına, vatandaşların yollara dökülüp sefil, perişan sürünmelerine, hattâ ölmelerine mâni olduğu için bu film sahiplerini takdir dahi icap eder ise de, halkın din hislerinin istismarına kanunların, talimatnamelerin müsaade edeceğini hiç zannetmiyoruz.

Dünyadan Haberler

Milletlerarası Org müziği kongresi

Lemga — Almanyadan, İsviç-reden, İtalyadan, Hollanda ve Danimarkadan gelen doksan bestekârın, orgcunun ve org imalâtçısının iştiraki ile küçük Lemgo şehrinde milletlerarası dördüncü orgcular kongresi açılmıştır. Kongrede bir taraftan konser-ter tertip edilirken, diğer taraftan da Hollanda ve roman org çalma sanatı hakkında konferanslar yapılmıştır.

Albert Schweitzer

Lindau — Prof. Albert Schweitzer, Nobel mükâfatı kazananlar için tertip edilen günde hazır bulunmak üzere Lindau'a gelecektir. Lindau'da tertip edilen bu günde Nobel mükâfatının tıp bölümüne ait olanını kazananlar bir araya toplanacaklardır. Prof. Schweitzer uzun müddetten beri Avrupada bulunmamaktadır. Geçen sene Oslo'da kendisi için verilen Nobel mükâfatını da bizzat almamıştır. Afrikanın ortasında Ladbarene'de bulunan hastahanesinden yerine başka bir doktor bulunmadığı için ayrılamamıştı. Albert Schvyeitzer, Lindau'da merasime iştirak ettikten sonra Doktor Behring'i anma töreninde hazır bulunmak üzere Frankfurta gidecektir.

Stuttgart şehir orkestrasının seyahati

Stuttgart — Stuttgart şehir orkestrası, haziran ortasında, İspanyol festivaline iştirak etmek üzere Granadaya gidecek, haziran sonunda Hollândaya geçecek, Ağustosta da Fransız rivierasında Mentona'da ve daha sonra St. Moritz'de konserler verecektir.

Dört bin çocuk Romayı fethetti

Roma — Beynelmilel "Pueri Cantores" federasyonunun beşinci kongresi münasebetiyle yirmi muhtelif memleketten gelen 4200 çocuk, müziksever Romalıların kalblerini fethetmişlerdir. Dokuz ve ondört yaşlar arasında bulunan bu çocuklar, bundan üç sene evvel olduğu gibi, yine Romada toplan mışlar ve eski büyük üstadların koro eserlerini muvaffakiyetle teganni etmişlerdir. Bilhassa geçen pazar günü Palazzo Pio'da Bach'ın "Mattheus Passion" nunun Alman dilinden söylenmesi fevkalâde muhteşem olmuştur. "Pueri cantores" federasyonusun bundan on sene önce Fransız rahiplerinden Monsignore Ernand Maillet tarafından kurulmuştur ve 68 memlekette yüzbinden fazla çocuk bu federasyona dahildir. Monsignore Maillot, Romada basına verdiği bir beyanatta, bu teşkilâtı daha da büyülterek, buna başka ırktaki çocukları da dahil etmeyi düşündüğünü söylemiştir.

Amerikan Pedagoguna Goethe Madalyası

Wiesbaden - Hess eyaleti Maarif Vekili Arno Hennig, Amerikan Pedagogu Mr. Hennth A. Bateman'a, burada göstermiş olduğu çalışmalarından dolayı Goethe madalyasını vermiştir, 1949 dan beri Almanyada bulunan Mr. Henneth şimdi Amerika Hariciye Vekâletinde Milletlerarası Eğitim Şubesinde bir vazifeye tâyin edildiğinden dolayı Amerikaya dönmektedir.

Freud için anıt

Viyana - Psikoanaliz ilminin kurucusu olan Prof. Sigmund Freud'm doğumunun 98 inci yıl dönümü münasebetile Viyanada dünyaya geldiği evde, Viyana Üniversitesi tarafından bir anıt rekzedilmiştir. Anıtın açılış merasiminde Utrecht Üniversitesi Rektörü ve Dünya Fikrî Sağlık Federasyonu Başkanı Prof.. Rümke bir konuşma yapmış ve Freud doktrininin ehemmiyetini tebarüz ettirmiştir.

Sanat eserlerini muhafaza kongresi

Lâhey — Milletlerarası, harp zamanında sanat eserlerini koruma cemiyetlerinin kongresi Lâhey'deki sulh sarayında açılmıştır. Bu kongre münasebetiyle Hollanda P.T.T. idaresi bir de pul çıkarmıştır.

Tharnton Wilder Almanyaya geliyor.

Hamburg.Thornton Wilderin son eseri olan The Matchmaker isimli komedisi 29 ve 30 Eylûl günlerinde buradaki Alman tiyatrosunda, Amerikalı artisler tarafından temsil edilecektir. Eserin muharriri de sanatkarlarla beraber Hamburga gelecek ve temsilden sonra bir de konferans verecektir. «The Matchmaker» komedisi bundan sonra Er dinburgh ve Berlinde oynayacaktır.

Bu resim Ankarada, Teknik Öğretmen Okulunun veda müsameresinden alınmıştır.

O gece. temsilin başlama saati geldiği halde perdenin bir türlü açılmadığını gören seyirciler evvelâ sabırsızlanmışlar, sonra meraklanmışlardır.

Nihayet aradan yarım saatten fazla zaman geçmiş ve gecikmenin sebebi anlaşılmıştır. Hâdise şudur:

Oynanacak piyes "Yanlış İlân"dır. Tam perde açılacağı sırada, baş rolü alan delikanlı o kadar heyecanlanmıştır ki, sahnenin ortasında düşüp bayılıvermiitir. Yarım saat uğraşılarak kendisi ayıltılabilmiş ve oyuna başlanmistir.

Gariptir bütün talebeler arasında en fazla alkışlanan da, gene o delikanlı olmuştur.

Resimde, Piyesten bir sahne görünüyor. Heyecanlı genç, ortadaki gözlüklü olanıdır.

SPOR ALEMİNDE

Atletizm

İlerleme — Gerileme

Dünü bugüne kıyas edince, rakamların belâgatine dayanarak, tereddütsüz şu hükme varıyoruz: Memleketimizde en ziyade inkişaf eden sporlardan biri de atletizmdir.

Fakat, bu gelişme, atletizmin her şubesinde, ayni başarı münhanisini çizemiyor. Meselâ, bilûmum koşulardaki mükemmel derecelere rağmen, atma ve atlamaların bazılarında zayıf kalmış gibiyiz.

1500 metreyi dünyanın makbul müddetleri içinde koşan Türk ciğer ve adalesi, neden iki metreye yükseltilmiş çıtayı aşamasın? Gülleyi, niçin, 16 metreden öteye savurmasın? Diskle ciridin, havada süzülerek, 50 ye 70 metrenin berisine düşüşünü alkışlamak mahrumiyet ne sebep ne?

Öyle zannediyoruz ki, vaziyet, izahını, vâki olacak bir "antrenörsüzlük ve sahasızlık" iddiası içinde bulacaktır.

Zira, kulağımıza kadar akseden söylentilerden anlaşıldığına göre, kosucular, pistlerde diledikleri gibi çalışırlarken, diğer şubeler adetleri, sahaları bozarlar mülâhazasiyle, gerekli antrenmanları yapmakta serbest bırakılmıyolarmış.

Eğer böyle ise, ciridin sivri ucu ile diskin yuvarlağının harap edeceği bir tutam çim kadar değer vermediğimiz bu asîl spora çok yazık.

Türk atletizminin, son derece natüralist imkânlara rağmen, gelişmesinde, feragatli ve vukuflu çalısmasiyle âmil olmuş Naili Moran gibi bir kıymet, bugün elan federasyonun başında bulunuyor. Yokluk içindeki himmetleriyle cidden bir varlık yaratmış olan kendsine müzaheret gösterelim, atletlerimiz, bütün cihanda, memleketimizden bahsettireceklerdir. E.A.

At yarışları

Ecnebi sermaye

Koşular üzerindeki bugünkü neşri. yat umumiyetle idari meselelerin tenkid ne hasrediliyor. Bu hadiseler o kadar çoktur ve o kadar yenileri zuhur etmektdir ki, büyük davalar bu arada ele alınamıyor. Halbuki at yarışlarının tekâmülü, isteklerin yerine getirilmesi ne idarî teşekküllerin muvaffak olabilmesi ancak büyük davaların halledilmesiyle kabildir.

Modern yarışçılıkta her türlü masraf muazzamdır. Bele bizim gibi henüz işin iptidailik ve basitliğinden kurtulamamış memleketler - meşhur tabirle Avrupai bir tarzda koşular yapmayı samimî şekilde arzu ediyorsa bu masraflar daha da fazla olur,

Türkiyede yarış tertip edilebilecek bir tek hipodrom vardır. Ankarada ki! O da, son senelerde lâyîki veçhile bakılmadığı için boğulmuştur. Yarış yeri evvelâ «pist» demektir. Ne derece sütlü tribünler yaparsanız yapınız, mükemmel bir idman ve yarış pisti bulunmayan yere hipodrom denemez. Bu bakımdan ise Türkiyede bir tek yarış yeri yoktur diyebiliriz.

Yarışların merkezi sikletini teşkil eden İstabuldaki Veliefendi Çayırı bütün bütün felâkettir. Koşu yeri olarak herhangi bir panayır sahasından hiç farksızdır.

İzmirde İstanbula nazaran daha büyükçe bir tribün vardır. Fakat pistler gezintiye bile yaramayacak kadar

Gizli kalmış bir sayfa : 3

Güneş macerasının sonu

Eşfak Aykaç

Verilmiş olan , Güneş Kulübüne geçme kararının kuvveden fiile çıkmasına pek az bir zaman kalmıştı. Hergün yeni bir mahiyet alarak kızışan dedikodularla hepimiz bunalıyorduk. Bu arada hasmane bir takım tezahürat ta oluyordu. Meselâ birgün sınıfa girdiğim zaman, İsmimin, başına koca bir «Ayva» resmedilerek kara tahtaya yazıldığını gördüm. Başka bir sefer, adlarımızı, olmadık sıfatlarla, olmadık yerlerde okuduk.

O güne kadar, Kulüp erkânı, bilhassa Muslih Hoca tarafından işin mahiyeti hakkında vâki suallere, daima inkâr yoluna sapan cevaplar vermiştik. Fakat, ateş yanmayan yerden duman çıkmaz fetvasınca. herkes bir şeyler döndüğünü anlıyordu. Bizden malûmat alamayacağına kanaat getiren Muslih Hoca, başka bir usule tevessül etti: Beşinci koldan faydalanmak. Bu maksatla, Sacid Öğet'i harekete geçirmiş. O zamanlar, yatakhanede, Bülentle yan yana yatardık. Sacid, bir gece, farkettirmeden, benim karyolamın altına girip saklanmış. Biz Bülentle konuşacakmışısız da, sırrı öğrenip Muslih hocaya söyleyecekmiş.

Hocanın bu tedbiri hiçbir fayda vermedi. Sacid Öğet karyolanın altına girer girmez uyuya kalmış. Az sonra, horultusundan mevcudiyetini farkederek, beline bir tekme vurup uyandırdık ve yerine yolladık.

Beri taraftan, mektebin tatil olmasına yâni, Galatasaray dan ayrılmamıza da, 20 gün kadar birşey kalmıştı.

Galatasaray Güneş maçının oynanacağı pazardan evvelsi cuma gecesi, yatakaneye çıkıp yattıktan sonra, düşünürken, anladım ki, ne mektepten, ne de Kulüpten ayrılmak benim için kabildir. Bu düşünce, bana, oylardır içimi kemiren üzüntüleri unutturan bir karar ilham etti. Bu ani kararla, yataktan kalktım, giyindim doğru, odasında çalışmakta olan Muslih Hocaya giderek, öğrenmek için didindiği esrarı, bütün teferruatı ile hikâye ettim.

Haber ertesi gün bomba gibi patladı. Her kafadan bir ses çıkıyor, arkadaş, idareci, gazeteci, bin bir kişi, beni, binbir sual yağmuruna tutuyorlardı.

Yüzüme bakan gözlerin kimisinde «Allah razı olsun» kimisinde «Allah cezanı versin» gibi çeşitli ifadeler okunduğu için, sırrı faş etmiş olmakla, iyi mi yaptım, kötü mü ettim, ben de kestiremiyordum, Bülent ile Haşim ise, bir numaralı düşmanlarım olmuşlardı. (Hâlen en aziz dostlarımdırlar)

Pazar, Galatasaray ile Güneş, 4 üncü karşılaşmalarını yapacaklardı. Evvelsi üç müsabakadan, ilki, 6 — 2 lehimize bitmiş, diğer ikisi 1 - 1 ve 2 - 2 beraberlikle neticelenmişti. İstanbul lig şampiyonası üzerinde icra edeceği tesirle de, müsabaka, hususî bir ehemmiyet taşıyordu.

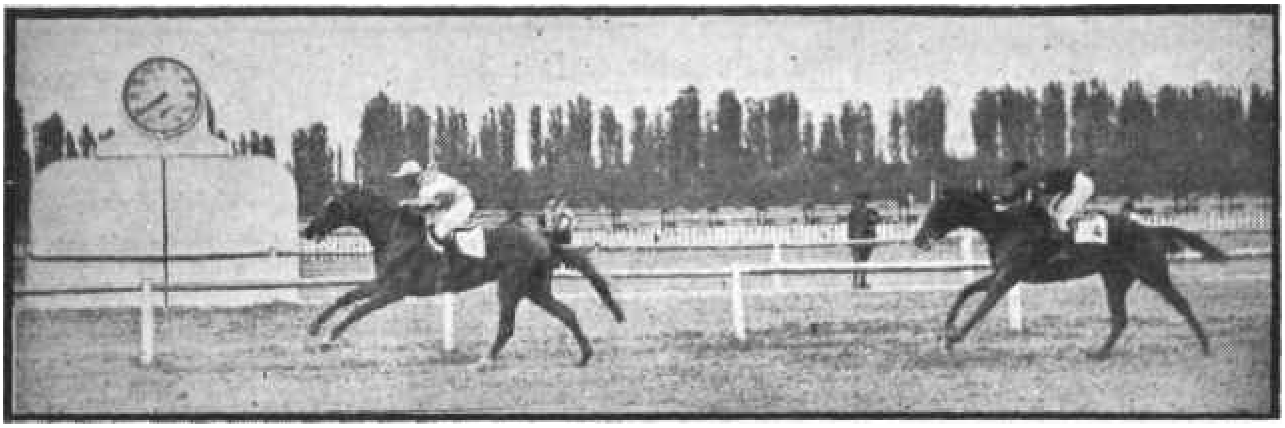
Bu hercümenç içinde pazar geldi çattı. Soyunma odasında, mutad neşe yerine, elektrikli bir sükût hüküm ferma idi.

Tek kelime konuşmadan önümüze baka baka futbol kıyafetine büründük. O sırada, Taksim Stadında hareketten önce, yukardaki jimnastikhanede bir toplantı yapılacağım bildirdiler.

Bu toplantı, zaten gergin olan sinirleri büsbütün bozdu. Zira, Bülent ile Haşimden, evvelce verdikleri karardan döndüklerine dair, yazılı bir vesika isteniyordu. Onlar buna yanaşmayınca, kıyametler koptu. Nihayet, İzmirli bek Reşadın ağlıya ağlıya söylediği heyecanlı bir nutukla ortalığı biraz yatıştırdı, maç saati de yanaştığı için, sahaya hareket ettik.

Bu şartlar altında çıkılan bir müsabakanın hezimet olacağı zaten belli idi. Fecî mağlûbiyetten kendimizi kurtaramadık. 7 . 0 mağlup olduk.

Benim, bu vaziyet üzerine, Güneşle ilişiğim kesildi. Bülent ile Haşim ise, kararlarında bir müddet daha ısrardan sonra, gene Galatasarayda kaldılar.

Gazi Koşusunun Sonu

Bleau Brummel'in yeni zaferi

berbattır.

Hipodromlar inşa etmek kolay bir iş değildir. Evvelâ milyonlar ister, sonra zaman ister,

Memleketimizde yarışları jokey klübü organize etmeye başladıktan sonra hipodrom yapılmasını Vilâyetlerden beklemeliyiz. At yarışları yapacaklar diye 8-10 milyon lirayı, bu işe yatıracak bir vilâyeti tahayyül edemiyoruz. O kadar çok tamamlanması icap eden tesisleri vardır ve koşuları bir futbol maçından dahi o kadar lüzumsuz ve aşağı bir kumar vasıtası diye düşünürler ki, kârları da olmayan bir hipodrom yaptırmayı kabul etmezler. Ama Paris Belediyesi bütçesinin mühim bir kısmını yarış hasılatlarından alınan vergiler teşkil, edermiş. Bizde istikbal düşüncesi yoktur. Bunu bilseler bile, «bizde ne hasılat oluyor ki ne vergi alacağız derler. Oysaki herşey zincirlemedir. Hipodrom yapılır, at getirtilir,, koşular zenginleşir, halkın rağbeti artar, hasılat çoğallir. Bu neticeye varabilmek için de peşin masraf etmek gerektir.

Memleketimizde İngiliz atı azalmıştır. Daha doğrusu yarışların tekamülüne destek olacak şekil ve derecede bir artış göstermemiştir. Sadece hipodrom yapmakla dava hâllolunmaz. Koşacak atların da kalite ve adet bakımından yükseltilmesi cihetine gidildadır. Koşuların ve kendi yarış sanatlarının bugünkü halinden memnun dadır. Koşuların ne kendi yarış santırlarının bukünkü halinden memnun gibi davranıyorlar. Halbuki asil sebep tamamen aksine, memnuniyetsizlik ve bıkkınlıklarıdır. Bu meseleleri halletmez ki! Elbirliği île çalışmak ve mücadele etmek lâzımdır.

Şimdi biz herşeyi jokey klübünden bekliyoruz. Hakikaten jokey klübünün hipodromlar tesis etmesi,. hariçten damızlık ve koşulara iştirak, etmek üzere atlar getirtmesi, bunları müsait şartlarla dağıtarak yeni hipodromları modern yarışçılık görüşü ve anlayısile ihya etmesi gerekmektedir.

Fakat jokey klübü bunları nasıl ne ile yapabiliri Bugün için hiçbir ümit yoktur. Senelik basit ve normal masraflarını karşılayamamak durumunda olan bir teşekkülün, böyle milyonluk işleri becerebilmesi muhaldir.

O halde neylemeli?,. Kırk yıl daha bu hakiki yarış nizam ve anlayışından mahrum koşuları tertipleyip idareî maslahat mı edeceğiz? Buna aklı başında, modern yarışçılığın ne olduğunu bilen bir ferdin kabul etmesi imkânsızdır.

Acaba Ecnebi sermaye ve ecnebi iş adamım memleketimize bu işleri yap mak üzere davet mi edelim?

Duyulmamış Haberler

* Adalet Kulübü Meksikadan bir teklif aldı ve angajmanım yaptı. Yaz sonunda Adalet takımı Meksikaya uçuyor. Kulüp idarecileri, takım dördüncü olduğu takdirde oyunculara bir dünya turu vaadetmişlerdir,
* Beşiktaş Kulübünün her şeyi, eski millî basketbolcu Sadri Usoğlu'nun kulüpte bir basketbol şubesi kurmak için ciddî faaliyete geçtiği bildiriliyor. Kabağın Modasporun başında patlayacağı rivayet edilmektedir,
* Önümüzdeki mevsim 40 yaşını idrak edecek olan beynelmilel hakem Feridun Kılıç hakemliğini terkedecektir. Bununla beraber, kendisi hakemlik mesleğinin âşığı olduğunu, senelerdenbeki yaptığı gibi yine lise maçlarını idare edeceğini müjdelemektedir.
* Son, yapılan Türkiye Basketbol birinciliklerinde, üç ayrı takımın antrenörünün Galatasaraylı olması üzerine Galatasaraylılar başka kulüplerdeki Galatasaraylı antrenörler mevzuu üzerinde durmayı lüzumlu görmüşlerdir. Bu birinciliklerdeki Galatasaraylı antrenörler Fener bahçede Samim Göreç, Modasporda Feridun Koray, Ankaragücünde Yılmaz Gündüz idi.
* Fenerbahçe plajında bazı futbolcuların denize girmekte olduğunu haber alan bir büyük kulübümüz, bütün plaj sahiplerine müracaat ederek futbol mevsimi kapanmadan denize giren futbolcuları bildirmelerini rica etmiştir,
* İstanbul enternasyonal basketbol turnuvasının gördüğü rağbetten cesaret alan idareciler, önümüzdeki mevsim içki yine böyle enternasyonal mahiyette bir turnuva tertiplemeği düşünmektedirler. Muhtemelen bu turnuva Akdeniz memleketle rinin şampiyon takımları arasında tertiplenecektir.
* Milli sıfatını sadece atletizmde kazanan Beyoğlusporlu . eski Fenerli Suphi'nin nankör futbolu bırakaçağı ve münhasıran atletizme çalışacağı anlaşılmaktadır. Bu haber, en fazla Süphiyi kaçıran Fenerbahçelileri düşündürmektedir.
* Yeni Futbol Federasyonunun gelecek mevsim için futbolümüze getireceği en büyük hayırlı yenilik Türkiye kupası maçları olacaktır. Profesyonel takımların artması halinde de ikinci bir profesyonel lik kurulacaktır,
* Bu sene Galatasaray plânlı bir trans fer yapmayı düşünmektedir. Bazı yaşlı oyuncularını satılığa çıkarırken Gündüz Kılıca tam salâhiyetle transfer yapmak müsaadesini verecektir.
* İstanbulda bulunan Apollo sirki, daha büyük bir alâka toplamak için kadrosu içine Türk sporunda isim yapmış bazı simaları artist olarak almayı düşünmüş olacak ki, evvelce Tarzan rolünde arslanlar ile boğuşmuş olan atlet Torna Balcıya angajman için müracaatta bulunulmuştur,
* Bu mevsim büyük bir varlık göstermiş bulunan Kasımpaşalılar idmanlarını daha iyi şartlar altında yapabilecekleri ufak bir saha teminine çalışmaktadırlar. Eğer bu temin edilirse İstanbulun hiçbir futbol meydanı olmayan bu kısmının da saha ihtiyacı karşılanmış olaçaktır. Kasımpaşalılar bu sene bunu hak etmişlerdir.

Güzel Sanatlar Matbaası — Ankara